

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE VAVILLA PRESS
Madras.—1953.

1st Edition 1931.

2nd Edition—1948

పీఠిక

శ్లో. ఇదమస్థం తమః కృత్స్నం జాయేత భువనత్రయమ్.
యది శబ్దాహ్వయం జ్యోతి రాసంసారం న దీప్యతే.

అజ్ఞానగాఢాంధతమఃపటలాబుః బటాపంచలునేసి ముల్లోకంబుల
విశుద్ధనిగ్జ్ఞానతేజఃపుంజంబు తెలయించి సకలబద్ధాస్వరూపంబు నిరూ
పింప నసాధానం బగుసాధనంబు రిబ్బబోర్ణితి.

ఇయ్యది నిత్యమై దోష పీఠ మై పరమానందననై కాన్పద మై
పరబ్రహ్మత్వకం బనంగి యున్నది.

ఋగూదిచతుర్వేదంబులును, శిక్షోదిషకంగంబులును, మన్వా
ద్యష్టాదశస్త్రుతులును, శాతాతసాద్యష్టాదశాగమములును, విష్ణ్వాద్య
ష్టాదశపురాణములును, వాచుప్యాద్యష్టాదశోపపురాణములును భా
ట్యాది షడ్వర్గములును, భారతాదీతిహాసంబులును, దక్కుంగల సకల
శాస్త్రంబులు నీశబ్దబ్రహ్మమగ్నావతారంబులు. ఈశబ్దబ్రహ్మము నుపా
సించియే మనపూర్వాచార్యు లగువ్యాసపరాశరాది మహర్షిసత్తములు
నిత్యానందరసై కాశ్రయం బగుచొడిచి యున్న నెఱింగి కృతకృత్యు
లైరి.

ఇట్టి పరమోపకారకం బగుశబ్దం బిహపరసుఖానందకందం బని
నొక్కి వక్కాణించుట సాహసంబు గాదు. కానిచో నివృత్తతనై
యరణ్యంబుల వాతాంబుష్ణాశను లగుమనస్సులుగూడ శ్రీరామాయ
ణాదిదివ్యప్రబంధంబుల రసించి కేయాయం బనలు నాశబ్దసుధాప్రవా
హమధ్యంబున మునుగుచుం దేలుచు కేల యుందురు? దివ్యప్రబంధ
కవితామృతరసానుభవంబునలగు బాహు నిత్యానందంబు నొందు
టయెకాక, భావివిబుధులు కదిలించు శ్రోతలును విషయవైలక్షణ్యము
నెఱింగి యుత్కృష్టపదవి నొందిమాన్యము గనుగొందుటగాత మనియె
మహర్షుల ముఖోద్బేజము.

అట్టిమహానుభావు లగు ఋషిపుంగవలగ్రంథములు కేవలము
భావగర్భములును, బహోత్తమకామోనందమును బొందించునవియు నగు

ట చే బ్రతిమనుజునకుఁ దోలుదోలుత సామాన్యముగా వానియందుఁ బ్రవృత్తి గలుగుట దుర్లభము. కాబట్టియే ప్రాచీనులగుమహర్షులసంప్రదాయము నెఱంగినవారు గాఢమైన సర్వాచీనులగుకాలిదాసాదిమహాకవులు, సముతము కామాయకాదికాన్యరత్నంబుల వెలుంగుదివ్యకవితాసంబుఁ గ్రోఁగ్రోలి మహానందంబునొందుచుఁ దనివీ సనక, యందఱు నీటికావ్యానందంబు ననుభవించుదురు గాత మని దయాపరవశులై సులభముగ నామహర్షి కృతరత్నంబులరసానుభవంబుఁ జేయఁదగిన యోగ్యత నలఁఱుచునవియు, నించుమించుగఁ బ్రాచీనర్షి కృతుల ననుకరించు రఘువంశశాకుంతలకాదంబర్యాదిప్రబంధంబుల లోకోపకారకంబులగ రచించి, కవితారసమాధుర్యం బేకాంతంబున ననుభవించి, నిత్యతృప్తహృదయులై కీర్తిశేషులైరి.

సంస్కృతభాషావిలాస మిట్లుండ సంస్కృతజన్యము లగుకర్ణాటద్రావిడాదివైకృతదేశభాషలలోపల “దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స” యను పండితవచనానుసరణిగ నుత్తమభాష నాబడు నాంధ్రభాషయందుఁగూడ ననేకులు నన్నయభట్ట తిక్కనాది మహాకవిసార్వభౌములు కావ్యరత్నంబుల లోకంబున వెలయించి యభిరూపశిఖామణులహృదయంబుల నలరించి కీర్తిశేషులై నెలకొనియున్నారు. కాబట్టి యిట్టియాంధ్రభాషాకవుల దివ్యచారిత్రసుధారసమును గ్రోలి యానందానుభవము నేయుట యవశ్యకర్తవ్యమయినందునఁ, బ్రకృత మిహారవిలాసప్రబంధ నిర్ణాత యగుమనశ్రీనాథునిచారిత్రానుృత మించుక చవి చూతము.

శ్రీనాథుఁడు

అనపద్యహృద్యకావ్యకల్పనాధురీణుం డగుమహాకవిసార్వభౌముఁడు.
ఈ మహాకవి జన్మస్థానమును గుఱించి

కాశీఖండములో—

సీ. “చిన్నారిపొన్నారిచిఱతకూఁకటినాఁడు రచించితి మరుత్తరాట్పరిత్ర
నూనూఁగుమీసాలనూత్నయకావనమున కాలివాహననక్షత్ర నొడివితి
సంతరించితి నిండుజవ్వనంబునయందు హర్షనైషధకావ్యమాంధ్రభాషఁ
బ్రధన్విరసయశిపిపాకమునఁ గొని యాడితి భీమనాయకునిమహిమఁ

తే. బ్రాహ్మ మంత్రము మిగులఁ గైవ్రాలకుండఁ, గాశికాభండ మనుమహాగ్రంథమేను
దెనుగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశకటక, పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టకవిని.”

అనుపద్యమునందు “కర్ణాటదేశకటక పద్మవనహేళి” (కర్ణాటదేశపట్టణము
లనుకమలములకుసూర్యుఁడు) అను విశేషణమును శ్రీనాథుఁడు దనకుఁ
గూర్చుకొనియున్నందునను;

భీమేశ్వరఖండములో—

గీ. “ప్రాధి పరికింప సంస్కృతభాష యంద్రు, పలుకునుడికారమున నాంధ్రభాషయందు
రెవ్వరేమన్న నంద్రు నాకేమి కొఱుత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష.”

అను పద్యములో “నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష” యని తనకుఁ
గర్ణాటభాషయందుఁ గలప్రేమను సూచించి యున్నందునను;

ఆభీమఖండములోనే—

మ. “కనకత్వాధరధీరు వారిధితటికాల్పట్టణాధీశ్వరుఁ

ఘనునిం బద్మపురాణసంగ్రహకళాకావ్యప్రబంధాధిపుఁ

విసమజ్ఞాంతరసార్వభౌముఁ గవితావిద్యాధరుం గొల్తు నా

యనుఁగుండాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనాభామాత్యచూడామణిన్.”

అనుపద్యమునందు శ్రీనాథుని పితామహుఁడును బద్మపురాణగ్రంథ
నిర్మాణాలంకర్త యుండును కవితావిద్యాధుగ్రంథరుండును సగుకమలనాభా
మాత్యగ్రామణి పశ్చిమసముద్రతీరమునఁ గర్ణాటదేశములోఁ జేరిన కా
ల్పట్టణమునకుఁ బ్రభువుగా నున్నట్లు చెప్పియున్నందునను;

శ్రీనాథుని వీధినాటకములో

కా. “కుశ్మాయించితిఁ గోక నుట్టితి మహాకూర్వాసముం దొడ్డితిఁ

వెల్లులిఁ దిలపిప్రముఁ బిసికితిఁ విశ్వస్త వడ్డింపఁగాఁ

జల్దాయంబలి త్రావితఁ రుచులు దోపంబంచు బోనాడితిఁ

దల్లి! కన్నడరాజ్యలక్ష్మీ! దయ లేదా నేను శ్రీనాథుడన్.”

అనుపద్యమున “దల్లి!” యని కర్ణాటదేశమును సంబోధించినందు
నను;

ఈతని కవిత్వమునం బ్రాయికముగాఁ గన్నడపదములు గనఁ
బడుచున్నందునను;

శ్రీనాథునిజన్మస్థానము కర్ణాటదేశ మనుట సమంజస మనియు, నీతఁడు కర్ణాటదేశమున జన్మించినను శైశవముననే యీతని తల్లిదండ్రులు దోర్నావశముననో మఱియు నేకారణముననో కొండవీటిసీమకు వచ్చి యుందు గనియు, నింటిలోఁ దలిదండ్రులతో విశ్రాంతి కర్ణాటము మాట్లాడుచున్నను బాల్యమునుండి తెలుఁగుదేశములోఁ దెలుఁగువారితోఁ గలసి మెలసి యున్నందునఁ దెలుఁగువానివలెఁ దోచుచున్నాఁడనియుఁ బల్నాటివీరచరిత్రపీఠికాకారుల వాదము.

ఈవాదమునకుఁ బ్రతికోటివనుసరించి యాంధ్రులచరిత్ర మూడవభాగములో—“కర్ణాటకటకపద్మవనహేళి” అను విశేషణము కర్ణాటదేశాధీశుని(దేవరాయల) నిండోలగంబునఁ బాండిత్యశౌంఢీర్యంబున నుద్గండుఁ డగుండిమభట్టారకు నోడించి స్వభువండితసమ్మానపూర్వకంబుగఁ గవిసార్వభౌమబిరుదమున నలరాజుటయ కాక, యక్కవి సూర్యుఁడుకర్ణాటరాజభాని (యందలి విబుధరాజి) యను కమలవనమునకుసూర్యుఁడై యుండె ననునభిప్రాయమును దనకుఁ గూర్చుకొనియెఁ గాని కర్ణాటదేశాధిమానమునం గాదనియు,

“నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష” అనుపద్యము రాజమహేంద్రవరాధీశుమంత్రి బెండపూడియన్నయామాత్యునకుఁ గృతి యిచ్చిన భీమఖండములోనిది గాన, కోమటివేమభూపాలుమరణానంతరము కొండవీటిరాజ్యము కర్ణాటాధీనము కాఁగా, శ్రీనాథుఁ డన్నయామాత్యుఁబాంధవ్యమును బట్టి రాజమహేంద్రవరమున కేతెంచి తద్రాజాస్థానకవీశ్వరుఁడుగ నున్న కాలమగుటచేఁ గాకతీయరాజ్యమంతరించినపిదప, నాంధ్రదేశమున దక్షిణభాగము (పాకనాటిసీమవఱకుఁ గలదేశము) కర్ణాటరాజ్యమనఁ బరఁగుచున్నందున నచ్చటివాఁడగు శ్రీనాథుని గుఱించి రాజమహేంద్రవరపురపులు కొందఱితని కవిత్వము సంస్కృతమనియుఁ గొందఱు కన్నడమనియు వంకలుపెట్టి “నెవ్వరేమన్న నంధ్రునాకేమి కొఱత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష” యని యుత్తరము చెప్పియుండు ననియు,

“తల్లి! కన్నడరాజ్యలక్ష్మి” యను కర్ణాటదేశ మాతృసంబోధనము తన కాశ్రయులగు కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్రవరపురెడ్లు,

తెలుగురాయడు, మైలారెడ్డిమున్నగువారు స్వర్గస్థులయినవిదప వార్ధక్యములోఁ గన్నడరాజ్యమున కేగినపు డాకాలస్థితిని బట్టి వారు తన్నాదరింపకుండఁగ, “తల్లి! దయలేదా? నేను డిండిమభట్టారకు నోడించిన శ్రీనాథుడ”నని తన్నెలుకపఱచుకొని యుండవచ్చు ననియు,

“కాల్పట్టణాధీశ్వరుక” అనుచో నాకాల్పట్టణము కర్ణాటరాజ్యములోని దైనట్లు నిదర్శనములు లేనందున నాయుక్తి విశ్వాసపాత్రము గాదనియు, నీట్లు వైకారణముల ఖండించి శ్రీనాథుడు పాకనాడు జన్మస్థానముగాఁ గలయాంధ్రుడని చెప్పబడి యున్నది.

ఈయుభయవాదహేతువులందును బలవత్తర మగువినిగమనము కనబడక పోయినను మఱికొన్ని కారణములవలనను, జనశ్రుతివలనను నాంధ్రచరిత్ర కారుల యభిప్రాయమే సమంజస మని తోచుచున్నది.

ఇద్దాని కుపబలముగా శ్రీనాథుని బంధువు లందఱు నాంధ్రదేశములోని యాంధ్రులుగ నే యున్నారు కాని, కర్ణాటకుఁ డొక్కరుఁడైన నున్నట్లు తెలియబడదు.

నాచికేతోపాఖ్యానమును రచించి యుదయగిరిదుర్గాధీశుఁడగు చిట్టి గంగామాత్యునకుఁ గృతియిచ్చిన దగ్గుపల్లి దుగ్గయామాత్యుడు శ్రీనాథునిభార్యకుఁ దోబుట్టువు. శ్రీనాథునకుఁ శిష్యుడు. ఈ గ్రంథమును ఓరియంటల్ లైబ్రరీలో నే జదివి యున్నాఁడను. ప్రాథముగా రసవంతముగానే యున్నది.

రాజమహేంద్రవరాధిపతి యగువీరభద్రభూపాలుని మంత్రి బెండపూడి యన్నామూర్తుడు—

“నిసింపినాడవు కేమభూపాలున, కభిలపురాణవిద్యాగమములు

...

...

...

లే. “పాకనాటింటివాడవు బాంధవుడవు, కమలనాథునిమనుమడ పమలమచివి

నాకుఁ గృపనీయు మొక్కటబంధము నీవు, కలితగుణధన్య శ్రీనాథకవివరేణ్య.”

అని పలికె నని భీమఖండమున శ్రీనాథుడె వచించి యున్నాడు. ఇందు “కమలనాథునిమనుమడ” పనియుఁ బేర్కొనినందున, శ్రీనాథుడే కాక యితనితాత యగుకమలనాథుడగు గూడ నన్నయమంత్రికిఁ జుట్టమని తేటపడుచున్నది.

మఱియు నాంధ్రభాగవతము రచించి శ్రీరామున కర్పణము చేసినభాగవతోత్తముఁ డగు బమ్మెర పోతరాజునకును శ్రీనాథునకును సంబంధించిన శిష్టపరంపరాగతము లగుగాథలను బట్టి చూడఁ గొన్ని గాథలు సత్యాసత్యములుగ నున్నను, వేంకటగిరివంశావళివలన సర్వజ్ఞ సింగమనాయనికాలములో నీకవులు సమకాలికులుగ నున్నట్లు తెలియుచున్నందునఁ గింపదంతి కనుకూలముగ నుభయులు బావమఱిదులు నై యుండ వచ్చును గదా!

ఇక్కఁ గవిత్వములోఁ గన్నడపదములు ప్రాయఃకములుగాఁ గనఁబడుచున్న వనుటకుఁ దిక్కన సోమన మున్నగువారి కవిత్వమునఁ గూడఁ గలవు. కావున వారిం గల్గెంటు లని యనఁదగదు గదా! ఒకవేళ శ్రీనాథుఁడు కల్గెంటదేశీయుఁడై యా దేశభాషయందుఁ బ్రేమగలిగిన వాడైన నెన్నియో కల్గెంటగ్రంథముల రచింప కుండునా! ఏదీ యొక పద్యమయినం గానరాదే?

ఇంతియకాక యీతనితాత కమలనాథుఁడు పద్మపురాణముః దెలింగించె ననుటవలన నీతనివంశ మాంధ్రవంశ మనియు, నితనిదేశ భాష లాంధ్రదేశభాష లనియును దృఢపడుచున్నవి. తద్దజ్జులు ప్రమాణము. శ్రీనాథుఁ డాంధ్రకర్ణాటులలో నెచ్చెం దైనను గవితామాధురికి లోపము గల్గదు గదా!

శ్రీనాథుఁడు పాకనాటి నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు, భారద్వాజస గోత్రుఁడు, ఆపస్తంబసూత్రుఁడు, కమలనాథునిపాత్రుఁడు, మూరనకు భీమనకుఁ బూత్రుఁడు. ఈ విషయము హరవిలాసము పీఠికలోని “కమల నాథునిపాత్రు” అను ౧౩వ పద్యమువలన స్పష్టము.

ఇక్కవిసార్వభౌమునివలననే కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్ర వరపురెడ్లు వచ్చెనెక్కిరి. ఈ కవీంద్రుఁడు జీవించి యుండుకాలముం గుఱించి విచారణీయాంశము లనేకము లున్నను విస్తరభీతిచే సంగ్రహ ముగ వివరించెద.

శ్రీనాథుఁడు క్రీ. శ. 1397 సం. మొ 1412 సం. వఱకు రాజ్యము చేసిన ఫిరోజిషా కాలమునను, 1332 సం. మొ. 1399 సం. వఱకు రాజ్య మొనర్చిన కుమారిగిరి వసంతభూపాలుకాలమునను, 1379 సం.

మొ. 1401 సం. వఱకు కర్ణాటసింహాసనాధిష్ఠితుఁడైనహరిహర రాయలకాలమునను, 1425 సం. మొ. 1435 సం. వఱకు కల్బరిగ రాజ్యమును బాలించిన యహమ్మదుషాకాలమునను, అల్లాడభూపతి పుత్రులును, 1426 సం. మొ. 1450 సం. వఱకు రాజ్యముఁ బాలించిన వేమారెడ్డి వీరభద్రారెడ్డికాలమున నున్న క్లిష్టవిగ్రంథములవలనఁ దెలియుచున్నది. ఈవీరభద్రారెడ్డియు వేమారెడ్డియు మరణించిన పిదపఁ గొంతకాలమునకుఁ గృష్ణాతీరములోని బొడ్డుపల్లె యనునొక గ్రామమును గుత్తచేసి నదీప్రవాహమునఁ బైరుగొట్టుకొని పోగా, రాజునకు గుత్తధనముఁ జెల్లించలేక వారిచే బలుబాధల నొంది యసానకాలమున మిక్కిలి బీదతన మనుభవించె నని మెకన్జీదార్ యుదాహరించిన స్థానికచరిత్రలోని శ్రీరాధకృతము లగు నీరెండు పద్యములవలనఁ దెల్లమగుచున్నది.

సీ. “కవిరాజుకంతంబుఁ గాఁగించెను గదా పురపిఠి నెదురెండఁ పొగడదండ
సార్వభౌమునిభుజాస్తంభ మెక్కిన గదా నగరివాకిట నుండు నల్లగుండు
ఆంధ్రనైషధకర్తయంపుయ్యగ్నమున దగిలి యుండెను గదా నిశశయగము
వీరభద్రారెడ్డివిద్వాంసుముండేత వియ్యమందెను గదా వెదురుగొడియ

తే. కృష్ణవేణువు కొనిపోయె నింతఫలము, బిల బిలాక్షులు దినిపోయెఁ దిలలు పెసలు
బొడ్డుపల్లెను గొడ్డెటి మోసపోతి, నెట్లు చెల్లెంతుఁ డొకంబు లేడుసూర్పు.

సీ. కాశికావిశ్వేషుఁ గలిసె వీరారెడ్డి రత్నాంబరంబు లేరాయఁ డిచ్చు
గైలాసగిరి బండె మైలారుపభుఁ డేగి దినవెచ్చ మేరాజు తీర్పఁగలఁడు
రంభఁ గూడెఁ దెనుగురాయరాహుత్తుండు కస్తూరి కేరాజుఁ బ్రస్తుతంతు
నర్మగ్ధుఁ డయ్యె విస్సనమంత్రి మఱిహేమ పాత్రాన్ని మెవ్వనిపంక్తిఁ గలదు

తే భాస్కరుండు మున్నెదేవుని పాలికరిగె, గలియుగంబున ని కనుండఁ గష్ట మనుచు
దివిజకవివరుగుండియల్ దిగ్గు రసగ, నరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి.”

పై కారణములబట్టి శ్రీరాధుండు క్రీ. శ. 1581 సం. ప్రాంతమున జన్మించి 1455 సం. ప్రాంతమువఱకు 70 సంవత్సరములు జీవించి యుండవచ్చు నని యూహింపవలసియున్నది—

మహారాజాస్థానములఁ గవిసార్వభౌముఁడై మహాభోగముల ననుభవించినవాఁడయ్యును నవసానదశయందుఁబలుకష్టములపా లగుట యకావసదశలో శృంగారనాయకుఁ డయి స్త్రీలోలుఁడై విశృంఖల

ప్రవత్తిచే భవమెల్ల జెప్పుపెట్టి దేహమును నైతము చెలుచుకొన్న పాపపుఫలముగాని యన్యము గాదని తొందర జేందురు.

శ్రీనాథుడు లాక్షణికోత్తముః లోగుమహాకవి, ఈకవిబ్రహ్మ కావ్యప్రపంచకల్పనాచార్యుడువాత్సవ్య, సోమదరము, నన్యనాసందర్భముల నన్యగంభీరము లగుమృదువనములు బొండుపడివి రసమును విడనాడక దనోహరంబుగఁ జననమెల్లనన్యకౌశల మీతని కలవడినట్లు మఱియొక్కతని కలవడే దేహ 'కాశీఖండ' మయిపించెనైషధం విద్య దాపధమ్' అని తొనియాడ బడు సరే. ఈ గ్రంథముల భాషాంతరికరణమువలననే యీ లోకానికి శ్రీమద్భగవద్గీత గని తెల్లము గాంగలను. ఈతనికి విత్వము మొత్తముమీఁద గలదియైన 'భగవద్గీత' మే మనోహరమై యుండును. లోకములో నాంధ్ర భాషాసాహిత్య బడయుఁగోరు విద్యావులు శ్రీనాథుని గ్రంథములు చూడఁగల జరివిస మఱియొక గ్రంథముఁ జదువబడిన పనియుండ దని యీ గ్రంథము.

ఇతఁడు మహాకవియై యుండియుఁ బాఠశాలికచింతమై భగవంతున కొక కృతయైన పీఠ, తన గ్రంథము లన్నియు నన్యలోభమున నును జాల కిచ్చుట చూడ నెంతయు విచిత్రముగ నున్నది.

ఈయన పండితారాధ్యచరిత్ర, మరు త్తరాట్పురిత్ర, కాలివాహన సప్తశత్ర, శృంగారనైషధము, భీమఖండము, కాశీఖండము, వారవిలాసము, నందనందనశతకము—అను గ్రంథముల రచించి జగద్విఖ్యాతిఁ బడసెను. పల్నాటివీరచరిత్రమును కూడ రచించినట్లు చెప్పబడియున్నది. కాని ప్రాసము లేనియట్లు టెక్కిరిబిక్కిరి ప్పవననిత్య ముద్గ్రుండుండునా యని సంశయము ఉండిన నుండుఁగాఁక, వీగినాటకము గూడ నీకన్న న్న లోనిదే.

ఈ గ్రంథములలోఁ బండితారాధ్యచరిత్రమును, మేమింకా జేసినా నాయకుడగు మామిడి ప్రెగడలయ్యకుఁ, నైషధము చాతనితముండగు సింగనమంత్రికిని, భీమేశ్వరఖండమును వీరభద్రారెడ్డి మంత్రి యగు బెండపూడి యన్నయ్యకును, కాశీఖండమును వీరభద్రారెడ్డికి నంకితము చేసెను. ఈ గ్రంథముల పౌర్వాపర్యమును విచారించి కాశీఖండములోని

'బిన్నారి పొన్నారి చిఱుతకూడితినాడు, రవియందలి మరుత్తరాట్పురిత్ర'
అను పద్యమువలనను, శృంగారనైషధములోని—

క. “జగమునులింపంగఁజెప్పితి, వైగడయ్యకు నాయనుంగుఁబెద్దనకుఁ గృతుత్

నిగమార్థసారసంగ్రహ, మగునాయారాధ్యచరితముదిగఁ జెక్కుత్.”

అను పద్యమువలనను జిన్న నాఁటినుండి మహాకవియై 13 సం. వయస్సున మరుత్తరాట్పురిత్రయు, 20 సం. న శాలివాహనసప్తశతీయు, 24 సం. న పండితారాధ్యచరిత్రయు, 30-35 సం. ల శృంగారనైషధమును, 40 సం. న భీమఖండమును, 44 సం. న కాశీఖండమును రచించియుండు నని తోచుచున్నది.

హ ర వి లా స ము

ఇది 7 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము. వైగ్రంథములలో నెయ్యెడ నిది వేర్కొనఁబడనందునఁ గాళికాఖండమునకుఁ బిదప రచించె ననవలసి యున్నది. అన్నిగ్రంథములకన్న స్వాభావిక మగుకవితాశైలియు నీవిషయమునే బలపఱచుచున్నది. ఇయ్యది క్రీ. శ. 1370సం. మొ 1391సం. వఱకుఁ గొండవీటిసీమఁ బాలించిన వేమారెడ్డికాలములో బాలుఁడై వేమారెడ్డిపుత్రుం డనపోతరెడ్డి నేనాధిపతియై యుద్ధములో మడియుటచే నాతని యనంతరముననే రాజ్యమునకు వచ్చిన కొమరగిరి భూపాలుని సుగంధద్రవ్యభాండాగారాధ్యక్షుఁడైన యవచి తిప్పనెట్టి కంకితమిఁబడినది. హరవిలాసములో నీతఁడు ‘మంటి బహువత్సరంబులు’ అని ఊపుకొనుటచేఁ గృతినందునాఁటికి 65 సం. వయసువాఁడై యుండును. ఇతనికి బాల్యసఖుఁ డగు శ్రీనాథుఁడును 60 సం. వయసు వాఁడై యుండును.

తిప్పనెట్టి వైశ్యుఁడు (వేరినెట్టి), తండ్రి దేవయనెట్టి, తల్లి నూచమ్మ. జామినెట్టి, తిరుమలనాథనెట్టియుం దమ్ములు. భార్య అన్నమ్మ. నూచన, విశ్వనాథుఁడు, చినమల్లన కుమారులు. ఇతనికిఁ ద్రిపురారి యను సంస్కృతనామము గలదు. ఈతనివంశచరిత్ర మంతయు హరవిలాసవీతిఃచలనం దేటపడుచున్నది.

ఈ కావ్యమునందు 1, 2 ఆశ్వాసముల సీరియాశచరిత్రమును, 3, 4 ఆ. గౌరికల్యాణమును, 5-వ ఆ. పార్వతీపరమేశ్వరులదారుకా విహారంబును, 6-వ ఆ. హాలాహలభక్షణంబును, 7-వ ఆ. కిరాతార్డు

నీయమును వర్ణింపఁ బడినవి. 5-వ యాశ్వాసముతుదిఁ గొన్ని పద్యము లశ్లేలములుగ నుండుటచే విడువఁబడినవి. పూర్వకవిసంప్రదాయానుసారముగ నితర గ్రంథముల నుభయభాషాకవిస్తుతి చేయఁబడియున్న ను నిందుఁ గవిస్తుతి కాని కుకవినింద గాని చేయఁబడమికి కారణము దెలియదు. ఇయ్యది నైషధాదులవలె సంస్కృతపద ప్రచురము గాక సమ సంస్కృతాంధ్రపదవిలసితమై రసభావాలంకృతంబై యలరారు చున్నది. నైషధకాశీఖండములవలె సంపూర్ణసంస్కృత గ్రంథభాషాంతరికరణము గాదు కాని యిందలిగౌరీకల్యాణము కాళిదాసకుమారసంభవమున కాంధీకరణముగానే యున్నది. స్థాలీపులాకన్యాయంబుగ నుదాహరించెద.

శ్లో. “కా మేకవత్ప్రితతదుఃఖిలాం లోలం మనశ్చారుతయా ప్రవిష్టామ్,
నిశంబినీ మిచ్ఛసి ముక్తలజ్ఞాం కంఠే స్వయంగ్రహవిషక్తబాహుమ్.

కుమార. సర్గ-3-శ్లో. 7.

తే. ఏకభర్తృప్రతస్థయై యేలతాంగి, నీకుఁ జేయాడుధర్మంబు నిలువరించె
ఎని వినిర్దుక్తలజ్ఞయై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహక్షేపణంబ.

హర. ఆ-3. ప-45.

శ్లో. కయాఽపి కామిన్ సురతాపరాధా త్పాదానతః కోపనయాఽవధూతః,
తస్యాః కరిష్యామి దృఢానుతాపం ప్రవాళశయ్యాకరణం శరీరమ్.

కుమార. సర్గ-3. శ్లో-8.

తే. ప్రణయకోపప్రకాంతికై పాదపతితు, నిన్ను నేపువుఁబోడి మన్నింపదయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాకరణ్య, దేహఁ గావించు విడువు సందేహ మింద్ర.

హర. ఆ-3. ప-46.

శ్లో. “స్థితాః ఊణం పత్నీను తాడితాధరాః పయోధరోల్నేధనిపాతచూర్ణితాః,
వలీఘ తస్యాః స్థలితాః ప్రపేదిరే చిరేణ నాభిం ప్రథమోదబిందవః.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-24.

ప. వర్షాకాలంబునఁ బత్నీపాళీక్షణస్థితంబులును దాడితాధరంబులును బయోధరోల్నేధ
నిపాతచూర్ణితంబులును ద్రివలీఘయస్థలితంబులును నాభిగవ్యరప్రణవ్తంబులు
నగుజలధరజలబిందుధారలం దోఁగియు.

హర. ఆ. 4. ప-14.

శ్లో. దివం యది ప్రార్థయసే వృథా శ్రమః పితుః ప్రదేశాస్తవ దేవభూమయః,
ఆఘోషయంతార మలం సమాధినా న రత్నమన్వివ్యతి మృగ్యతే హి తత్.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-45.

ప. దేవలోకనివాసంబున కాసపడె దేని వృధాశ్రమంబు. నీపుట్టినిట్లు దేవభూమియ
కదా! తగినవరునిం గామించి సమాధివహించితి వేని నదియు నీకుం దగడు. రత్నం
జారునిచే నన్నేషింపంబడుఁగాని యెరు నన్నేషించునే.' హర ఆ. ౩. ప-25.

ఇట్లే దారుకావనవిహారము, హాలాహలక్షణము, కిరాతార్జు
నీయము ప్రాయశముగా భారవికృతినుండియుఁ దక్కినకథలు పురాణ
ములనుండియు గ్రహింపబడినవి. అచ్చటచ్చట నొచితకీఁ దగినట్లు 'చంక
దుడ్డును శరణార్థి,' (ఆ. 6. ప-19.) మున్నగులోకోక్తుల నిమిద్దె
యున్నాడు. చాగు, ఉక్కెవడి, గగ్గోడువడు, చాయగోసులు, కుండ
వర్ధనములు, తోరహత్తము, గజ్జలాడు మున్నగు క్రొత్త పదములఁ
బెక్కింటిఁ బ్రయోగించి యున్నాడు. 'వాగ్వీవాదము. (ఆ. 4. ప-10.)
అంతర్వాణిసంస్తాయమాన, (వీతిక ప. 34)' యనుప్రామాదిక ప్రయోగ
ములు కనబడుచున్నవి. 6-వ ఆశ్వాసము 5, 6 పద్యము లేకార్థబోధ
కములై పునరుక్తములుగ నున్నవి.

ఇట్లేదోషము లున్నను నల్పజ్ఞు లగులేఖకులవియై యుండును
గాని, సకలశాస్త్రపారంగతుఁడును మహాకవిసార్వభౌముఁ డగు శ్రీనాథు
నివైయుండవు. ఇట్టి జగత్ప్రసిద్ధంబగు ప్రాధపండితకవికవితామతల్లిం
గుఱించి శాఖాచంద్రమణ మనససరంబ కాఁ దలంచి యింతటితో
విరమించుచున్నాడను.

శ్రీమాన్ ఉత్పల వేంకటనరసింహాచార్యులు.

1. ప్ర తు ల వి వ రణ ము

- ప్రథమముద్రణము—సరస్వతీపత్రిక, 21 ప్రచురణము, కాకినాడ. 1901.
 ద్వితీయముద్రణము—వావిళ్ల వారి ప్రచురణము, శ్రీరామముద్రణాలయము, 1931,
 శ్రీమాన్ ఉత్పల వేంకటనరసింహాచార్యులవారిచే పరిష్కృతము.
 తృతీయముద్రణము—ఆనందముద్రాక్షరశాలవారి ప్రచురణము, 1940, బ్రహ్మశ్రీ
 వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారిచే పరిష్కృతము.
 చతుర్థముద్రణము—వావిళ్ల వారి ప్రచురణము వావిళ్లముద్రణాలయము, 1948.

వ్రాత ప్రతులు

1. ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాారము సంఖ్య.
  2. తంజావూరాంధ్రగ్రంథసంచయము సంఖ్య.
- గ్రంథవివరణపట్టిక ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తువారిచే బ్రకటితము. 1935.

2. గద్యపద్యములవివరణము

పీఠిక.	...	31
ప్రథమాశ్వాసము	...	36
ద్వితీయాశ్వాసము—చిఱులొండనంబికథ.	...	141
తృతీయాశ్వాసము—కామదహనము.	...	100
చతుర్థాశ్వాసము—గౌరీకల్యాణము.	...	105
పంచమాశ్వాసము—దారువనవిహారము.	...	71
షష్ఠాశ్వాసము—సముద్రహాసము.	...	135
సప్తమాశ్వాసము—కేరాతార్థాద్ధునీయము, ఊర్వశీశాపము, నివాతకవచకాలకేయాసురహరణము	...	197

అనుకరణములు

ప్రథమా శ్వాసము

క. కరుణింపు సమాశ్రితభయహరణ !... కథాప్రారంభము. (1-6)

క. కరుణింపుము సంశ్రయభయ, హరణధురీణా... భార. ఉద్యోగ. (3-408)

తృతీయా శ్వాసము

మారేడుపండ్ల గారాముఁ జేఱుచు, మెఱుగు గుబ్బయిఁజన్నులును. (3-23)

మారేడుపండుల గారాము నెఱుచు నీ, యెలచమ్ముఁగవ వేడుకల నొనర్చె.
భార. అనుకా. (1-50)

ఆమని యేడ్చె నా వఱచినట్లు. (3-83)

ఆ వఱచిన ట్లఱచెన్... భార. ఆది. (6-168)

షష్ఠా శ్వాసము

వికటభూమిఁజిహ్వాభాగండును బ్రస్వేదాంబుభూర్జాభిలాంగకుండున్. (6-16)

వికటభూమిఁజి హూరఫాలఘటితస్వేదోద్భవుండున్. భార. విరా. (3-24.)

సప్తమా శ్వాసము

క. వైరిమదకుంభికుంభవి, దారణదారుణకృపాణధారలు. (7-18)

క. ఘోరారిమదకుంభికుంభవి, దారణదారుణకృపాణదక్షిణహస్తా. భా. ఆరణ్య. (2-1)

క. మందెడు బలునారసమున, గుండియపగులంగ... (7-54)

క. మందెడు బలునారసమున, వెండియు నారజ్జులాని... భార. ద్రోణ (4-245)

ఆ. తాటి యంతవిల్లు ధరియించినాడవు. (7-62)

తాటి యంతవిల్లు... భార. కర్ణ. (3-61)

క. శరధులు యుగాంతవేళౌ, శరధులునుంబోలి నయ్యె... (7-74)

క. నా కిచ్చిన యశ్వయశరధు లిప్పుడు యుగాంతకాలరిక్తంబు లైన
శరధులుంబోలె నున్నయవి. భార. ఆరణ్య. (1-35)

వ. విశాలలవలీలవంగలుంగలతాలాస్యవిభవంబును. (7-155)

మ. లవలీలుంగలవంగసంగతలతాలాస్యంబు వీక్షించుచున్. భార. ఆది. (1-30)

- ఉ. ద్రోణుడు భీష్ముడు గృపుడు ద్రోణుతుండును గర్జుడు రణక్షోణి. (7-191)
 ఉ. ద్రోణుడు, కర్జుడు గృపుడు ద్రోణుతుండును. భార. ద్రోణ. (5-23)

తృతీయా శ్వాసము

- విరావణకుంభిపంభస్థానకర్కశం బగుకరంబున. (3-53)
 వీవై రావణకుంభాస్థాలనకర్కశకరముల అరణ్య. (1-356)
 ఉ. భాగ్యముగాదె యశ్రమమ పన్నగకంకణుచేఁ దపక్రియా
 యోగ్యకజేసి విశ్వభువనోపకృతి ప్రతిపాదనైకసా
 భాగ్యధురంధరం బయిన పాశుపతాస్త్రము గాంచి లింక వై
 రాగ్యము పుట్టుగాక కరురాజుపయి న్నిజరాజ్యలక్ష్మికిన్. (7-106)
 ఉ. భాగ్యము గాదె కౌరవనృపాలభవన్తభిమిప్తసత్త్రియా
 యోగ్యత నిర్వికల్పముగ నొందె సమాప్తినశేషధాత్రియున్
 భాగ్యమ నీకు నింక రణభూమి బృథాసుతులన్ జయించి స
 మ్యగ్యమకాలివై భువనమాన్యయైనర్పుము రాజసూయమున్.
 ఎత్తావైగడ భా. ఆ. (6-92)

- ఉ. ఏయను బ్రహ్మచారిఁ దరలేక్షణ! నీవును గన్యశింతకా
 లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలం బగునేని విచార మేల స
 న్నానముతోడ నన్ను మునిమాన్యువివాహము గమ్ము లెమ్ము కా
 దేనిఁ దపంబులొని సగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. (4-25)

- ఉ. నీవును బ్రహ్మచారిని విసేతుడ వేయను కన్యకన్ మహా
 దేవకులావతంస రవిలేజ వివాహము నీకు నాకు మున్
 భావజశక్తి నైనయది పన్నగ నన్నుఁ బరిగ్రహింపు సం
 జీవనితోడ శుక్ర దయఁ జేయుము నాకుఁ బ్రియంబు నావుడున్.
 (ఆది. 3 ఆ. 129 ప.)

పంచమా శ్వాసము

- ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె...శీతతైలమున్. (22 ప.)
 ఈపద్యము పినవీరన శృంగారశాకుంతలమున మార్పులేక యున్నది.
 తనిపండ్లు బాగుగావండిన పండ్లు. (47 ప.)
 సీ. తని పండ్లరసమాని తమలోనఁ జేలఁగుచు

బలికెడురాచిల్లు పడువురంగు.

భార. అను. (1-181)

వ్రాతప్రతిలో నాశ్వాసాంతభాగ విట్లున్నది.

ప. ఇట్లు పరమధూర్తవర్తనంబునం బ్రవర్తిల్లు నయ్యప్తమూర్తి యిష్టాపూర్తధర్మ కర్తాధ్యు లగునమృతపతులు.....కట్టినకాపీనంబు దలంగవైచి ప్రాచీనబర్హికుంభి శుండాదండసన్నిధం బైన మదనధ్వజదండంబు నిగుడించి, యమృహనీయసాధనంబున నమృహీసురోత్తముల యుత్తమాంగంబు...మెడకడత లడంచియు, జెవుల కొడంక లొత్తియు మొగంబులు...ముక్కులు నొక్కియు, బరులుప్రేసియు వీపులు చఱచియు, బండ్లురాల్చియు, నురంబులు జొచ్చియు, ద్రికంబులు దొకించియు, జంఘలు పొడిచియు, జానువులు తాటించియు, బడలువఱచియు దోలి తొప్పఱం బెట్టి యార్చి, పేర్చి యమృహాలింగంబు నింగి దాకం బెరిగించి నక్షత్రమాండలం బను ముత్యాలగొడుగునకుం బసిడికామధంగి నంగీకరింపజేసి సోమార్కమయమహా సౌపానంబుల డిగ్గవియద్దంగా ప్రవాహంబున నభిషేకం బాపాదించి, బ్రహ్మాండకర్ప రంబప్పళింపజేసిన.

క. సురగరుడభుచరవిద్యా, ధరకిన్నరసిద్ధసాధ్యదానవముఖ్యుల్

పురహారుడు చాచిపట్టిన, యురులింగంబునకు మ్రొక్కి యువచితభక్తిన్.

ప. సంస్తుతింపఁ దొడంగి రవ్వడు, బ్రహ్మ బ్రహ్మలోకంబునకు నిగిడిన యమృహాలింగంబు నకుం గరకమండలంబు తీర్థంబు వారిధారాసహస్రంబుల నభిషేకం బాపాదించి గంధపుష్పధూపదీపనైవేద్య.....ద్యుపచారంబుల నుపాసించి.....కంబుగా నిట్లని స్తుతియించె.

జయ జయ శివలింగ జ్యోతిర్మహాలింగ లింగోద్భవ శ్రీమహాలింగ వేదత్రయా లింగ నిర్లింగ సంస్థ...గ క్షమాలింగ సద్భావలింగ స్వభావైకలింగ...కాలవ్యవచ్ఛేద రాహిత్య లింగస్వయంభూమహాలింగ పాతాళలింగ క్రియానింగ పంచాక్షరీలింగ పంచప్రకారోపదీపక్రియానింగ వారాణసీత్రసింధూగయా.....న శోణాచల వ్యాఘ్రపుర్రాధినానావిధస్థానసం సిద్ధిలింగ ప్రమాణాప్రమేయప్రథాలింగవిద్యాకళాలింగ వట్టర్కలింగాగమామ్నాయలింగా ప్రతిష్ఠాకళాలింగమూ...కోణత్రయీగేహ రోహ ప్రధానేఖికాన్యూతి నిధానపట్టువక్రరీ నిమ్మటంక్రోడవిష్కంభనిష్కంపశంపాలతా లంఘితబ్రహ్మరంభిప్రపచ్చంద్రసాంద్రామృత స్పందనస్పందితానంద లింగాది మధ్యాంత శూన్యస్వరూపాభిధాలింగ భట్వాంగలింగ గాహిలింగాభి గంగాసరిల్లింగ సారంగలింగాత్మభూలింగ, వింలింగ ఈలింగ హింలింగ దివ్యాత్మనానావిరూపాక్షలింగ నమస్తే నమస్తే నమః.

౪. అని సంస్తుతించి వెండియొక పనరుహనుభవించు దాని వాగ్వామినియుచో
గనకారవిందముల నర్చనసేసి నీలగళుని సాధనమునకున్.

వ. ఇట్లు పూజించి విరించి కరకమలంబులు మొగిల్చి యిట్లనియె.

సీ. ఉపసంహరింపుము త్రిపురైత్యధ్వంస! యూర్ధ్వాండకర్పరం బొలయకుండ
మికం బడంపుము సంకల్పసంసిద్ధ! యుడువీధి గగ్గోడుపడకయుండ
విరుసుమాన్పుము జలంధరచైత్యమర్దన! యేడుగాడుపులు బిట్టెరియకుండ
దర్పంబు నడలంపు తరుణేందుశేఖర! యొరసి యాశాభిర్తు లారలకుండ

తే. తిదియు శర్వ! మహాదేవ! ధిక్కంపు, ముడుపు మహిరాజకంకణ! యడఁపురుద్ర!
చాల్చు ఖట్వాంగపాణి! పడల్చు మభవ! మోహనం బైన సేమహామోహనంబు.

చ. అనిన బ్రసన్నుడై కహకహధ్వని నవ్వి లలాటనేత్రుఁ డి
ట్లని భువనంబులెల్ల వినునట్లుగ నోపరమద్దులార! యో
యనిమిషలార! తక్కుగల యట్టిసురాసురులార! మీకు నా
యనుపమదివ్యలింగ మిది యర్చన కర్మము నేట నుండియన్.

క. లింగార్చనావరుం డగు, మంగళహృదయునకు నేను మక్కువతోడన్
సాంగత్యముఁ గృపసేయుదు, నంగీకృత...తి...తోన్.

వ. అని శంభుండు నిఖిలబ్రహ్మాండసంభారకుక్షింభరి యగునిజమహాలింగస్తంభంబు
స్తంభింపఁజేసి నప్పుడు ముకుళితహస్తారవిందులై దేవదారువనదివ్యాశ్రమస్థు లగు
గృహస్థ లీర్వాదోషంబు లుజ్జగించి యాశేషాహిభూషణుని బహువిధంబుల భక్తి
విశేషంబుల భజించిరి. భోగమోక్షంబులు గాంచిరి. ఇద్దేవదారువనవిహారంబు
వ్రాసిన బలియించిన వన్నను వక్కాణించినను నభినందించినను జనలగు నభిప్రీ
తార్థసిద్ధి యగు.

క్రీ ర స్తు

హ ర వి లా స ము

పీఠిక

మహిళాపయోధరహరిస్తోత్రహరము హస్తీభూధర
 స్వామి పయోజనంభవునిజన్మముఁ గాచినవేల్పు దేవతా
 గ్రామణి కంచిశ్రీవరదరాజు మనోహరపుణ్యస్థానానికి
 భీమజినుండితుం డవచి దేవయతిష్ఠుఁ గృతార్థుఁ జేయుతన్.

1

ఉ. మావిడిమోకక్రింద నిగమత్రితయార్థసమృద్ధి పార్వతీ
 దేవికుచంబులం బదనుదీర్చుని కస్తురిముద్ర గా జగ
 జ్జీవనకారణం బయినశ్రీనిధి కంచిపురీశ్వరుండు మా
 దేవయతిస్థేనందనునిఁ దిష్ఠుఁ గృతార్థునిఁ జేయుఁ గావుతన్.

2

సీ. ఏదేవితుఱుముపై నేడుగాలముదాఁకఁ గనుగండకుండుఁ జెంగలువదండ
 యేదేవి సేవించు రేకామ్రనాథుండుఁ గరిగిరీశ్వరుండు కింకరులువోలె
 నేదేవిమణిదివ్యపాదుకాయంగళంబుఁ బాతాళపతి మోముఁ బడగలందు
 నేదేవిఁ గొల్చి మత్స్యేంద్రనాథాదులు యోగసంసిద్ధికి నొడయు లైరి
 లే. యమృతహదేవి కామాక్షి యఖిలవంద్య, దేవతాదిమశక్తి సందీప్తమూర్తి
 యవచిదేవయత్రిపురారి కర్థి నొసఁగు, భాగ్యసౌభాగ్యవైభవప్రాధవములు.

3

క. వాణికిఁ జరణానతగీ, ర్వాణికి నేణాంక శకలరక్షణలాకా
 వేణికిఁ బుస్తకవీణా, సాణికి సప్తకీతో నుపాస్తి యొనర్తున్.

4

సీ. కలతశుభదాదండగండూషితోస్తుక్త సప్తసాగరమహాజలధరములు
 వప్రక్రియాకేళివశవికీర్ణనువర్ణ మేదిసీధరరన్న మేఖలములు
 పక్వజంబూఫలప్రకటసంభావనాచుందితభూభృతృదంబకములు
 వికటకంఠూలగండకదేహమండలీఘట్టితబ్రహ్మాండకర్పరములు

సర్వ ల. తి. పా. (శబ్దప్రకరణము)

తే. శాంభవీశంభులీచనోత్పవకరములు, వాసవాద్యమృతాశనవందితములు
విన్నునాజమహిల్లానవిభ్రీమములు, వివిధ విభూషితకౌమారి గామిచుఁ గాత. 5

సీ వేదండవదనశూడామదండదూషకాండసిక్తాభ్యురోమండలములు
కంతావలంబితకనకసౌగంధికమాలికాలగ్నమోక్షాతురములు
నందీశ్వరక్షిప్తనారంగఫలపాకతరళవిద్యాధరిస్తనభరములు
గరుడలీలావతీకస్తూరికాపకషిహితనిశ్చేషాంగభృంగిరీటులు

తే వీరభద్రవిత్తిర్థకర్పూరచార్త, ధవళితాకాశచరవనితాముఖములు
శాంభవీశంభుమధుకేశీసంభ్రమములు, పొదలి వాసిచుఁగాత నాహృదయపీఠి. 6

చ. అని ప్రార్థించి త్రిపురాంతకదేవదివ్య శ్రీపాదపద్మరాధకుండును బరమసాధకుం
డును గమలభివోరుసంభవవిమలవంశావతారండును ధర్మద్రావిడవిరుదాధారుండును
సుజనవిధేయుండును గర్పూరవసంతరాయుండును గీర్తివనితావల్లభుండును బ్రతిదిన
సమారాధిత పరమేశ్వరుండును మాణిక్యసింహాసనాధీశ్వరుండును సంగీకృతభూసు
రాశీర్వాదుండును దానధర్మపరాయణుండును నిమ్మడిగరుడనారాయణుండును నిజ
శ్రీరీకాసనస్తంభాయమానదిగంతదంతావళదంతండును సభయద్రావిళండును గిష్కిం
ధాచలశ్రీదావినోదుండును పశీకృతనిఖిలభూభుజుండును సతతత్యాగధ్వజుండును
వినిర్మలకులకీలుండును బొండ్యరాయకందుకశ్రీదావినోలుండును గవిజనస్తోత్ర
పాత్రుండును గౌండిన్యగోత్రపతితుండును జతుష్టప్తివిద్యాజన్మభూమియు నయో
ధ్యానగరస్వామియో యనఁ బరఁగి జుబూద్వీపభూభువనమండలీమకుటమండనా
యమానంబగు కొండపీడుపురంబు రాజధానిగాఁ గీర్తిలతాధిష్ఠితాష్టదశద్వీపాం
తరాళుండు నగు కోమరగిరివసంతస్పృహలంపలన నాంబోళికాచత్రచామరతురంగాది
రాజ్యచిహ్నములు పడసి యమ్మహారాజునకుం బ్రతిసంవత్సరోత్సవంబునకుం దగిన
కస్తూరీకుంకుమకుసార సుకుమదహిమాంబు కాలాగురుగంధసారప్రభృతి సుగంధ
ద్రవ్యంబు లొడఁగూర్చియుఁ జీసి సింహళ తవాయి హురుమంజీ జలనోగిప్రభృతి
నానాద్వీపనగరాకరంబులగు ధనకనకవస్తువాహనమాణిక్యగాణిక్యంబులు తెప్పించి
యుఁ గవిగమకివాది చాంకికవైతాళికాదు లగునర్థి జనంబులకు సర్థంబులు గుష్పిం
చియు ధీరుండును సుదారుండును గంభీరుండును సదాచారుండును నన విఖ్యాతి
గాంచిన యవబిదేవయతిష్ణప్రభుం డొక్కనాఁ డాస్థానమంటపంబున సుఖి
పవిష్టుండై.

7

సీ. కమలనాభునిపాత్రుఁ గవితామహారాజ్యభద్రానసారూఢం బరమపుణ్యం
బాత్రు నాపస్తంబనూత్రు భారద్వాజగోత్ర సజ్జనమిత్రుఁ గులపతితు

భీమాంబికామారసామత్వసందయ నఖిలపురాణవిద్యాప్రసీదా
సద్వర్త్య వేదశాఖాతిథినిష్ఠాతు సంధిభాషానైషధాబ్జభవుని

లే. సుభయభాషాకవిత్వప్రయోగకుశలు, బాలసఖు గారవించి తాత్పర్య మొప్పు
నవచిదేవయ త్రిపురారి యక్షరాజు, హితమితోత్తలు వెలయంగ నిట్లు లనియె. 8

క. కంటిని విశుద్ధసంతతి, వింటిఁ బురాణములు పెక్కు విశ్వము వొగడక
మంటి బహువత్సరంబులు, గొంటియశోధనము సుకవిశోటి నులింపన్. 9

సీ. కట్టింపె నొకతాత కంచి హర్త్యంబులు హానికాంక్షకాళి కేకామ్రపలికి
బాలార్క మనియెడిపద్మరాగముఁ దాచె నొకతాత కంచినాయకునినాభి
నొకతాత గట్టింపె యోజనత్రయదీర్ఘతరతటాకాంభోధి తిరువళారఁ
గావేరి: గట్టింపె గారాసరాసుల నుబ్బి చోడఁడు మెచ్చ నొక్కతాత

లే. ప్రతిదినమ్మఁ గపురపుడిపములువేయు, వ్రతముగా నొక్కతాత యీశ్వరున కొనుగె
నిఖిలలోక ప్రసిద్ధవాణిజ్యవంశ, ధరులు మాతాన లుభయగోత్రములయందు. 10

లే. వైవవైష్ణవసమయదీక్షావిశేష, ధన్యమానసు లుభయగోత్రములవారు
నాయభీష్టం బొకఁడు పిన్న నాటనుండి, పరమమాహేశ్వరాచారభక్తిపథము. 11

లే. ఆగమజ్ఞాననిధి తత్వార్థభినివి, బహుపురాణజ్ఞాఁడవు శుభభవ్యమలివి
బాలసఖుఁడవు వైవప్రబంధ మొకటి, యవధరింపుము వాపేర నంకితముగ. 12

ప. అనిన నేనును శుభముహూర్తమున నిజాంతరంగమంగళాయతనకుమారాచల త్రిపురాం
తకుం డవచిదేవయ త్రిపురారి కృతిసామి గా హరవిహాసం బనుప్రబంధము నెప్పుం
దొడంగి యమ్మహాప్రబంధముఖిలకాయమాఠం బగుతదీయవంశం బభివర్ణించెద. 13

సీ. ముయ్యెడువాసరంబు లకాలవర్షంబు జడివట్టి కురియఁ బర్జన్యం బనిచి
శివుఁడు తా నొకవృద్ధశివయోగి యై గ్రుడ్డి యవైవ్వివతనజలజాతీతోడఁ
గడువేడ్కఁ జరుచెంచి కొడుకుమాంసముతోడి భోజనంబునకు విభూతి యొసంగి
పుత్రుఁబాకముఁ జేసి బోసమువెట్టినఁ గుడువంగ నొల్లక పెడము వెట్టి

లే. వీరమాహేశ్వరాచారవీధియందు, నిజముగా నిల్పె నెవ్వని నియతిపరుఁడు
వాఁడు పాత్రుండు కాఁడె వైవారమునకు, దురితదూరుండు శ్రీచిరుతొండనంబి. 14

సీ. అర్ధరాత్రంబున నల్లాడనాథుండు దానెయెవ్వనికె గైవండ యిచ్చెఁ
బదకంపుఁబచ్చును బైవేయవచ్చిన దనుజారి నిల్పె నెవ్వని నిజంబు
అలిగి పోయిన వేంకటాచలంబున కేగి కొనివచ్చె నెవ్వని కుధరధరుండు
వైకుంఠనాథుఁ డెవ్వనిసేవకును మెచ్చి యాత్మసత్కారకళ్యాణ మొసంగె

లే. నతఁడు భాగవతోత్తముం డతఁడు శుద్ధఁ, డతఁడువైరాగ్యసంపన్నుఁ డతఁడుఘనుండు

- పరమవైష్ణవసభ నులింపంగఁ దగఁడె; కాంచినగరికుటుంబి శ్రీకంచినంబి. 15
- ప. అందు. 16
- లే. సింహవిక్రమపట్టణశ్రేష్ఠుడైన, నెట్టి జగజ్జెట్టి పావాణి నెట్టివిభుఁడు
ఘుఁడు సగలేకచుద్ర శేఖరపదాబ్జ, వందనానందితాత్మండు వంశకరుఁడు. 17
- క. శ్రీ పర్వతసోపాన, స్థావకుఁ డగురెడ్డివేమజగత్పతికి
బ్రాహ్మణయవచిదేవయ, యాపావాణికి జనించె నభ్యుదయముతోన్. 18
- ఉ. విశ్వజగత్ప్రసిద్ధుని వివేక నిరంజన రామనాథ యో
గీశ్వరపాదసేవకు నహినదయాగుణశాలి వీరమా
హేశ్వరచక్రవర్తి దరుణేందుకళాధరభక్తిభావనా
శాశ్వతచిత్తు మాయవచినత్కులు దేవయ నెన్న శక్యమే. 19
- ఉ. అతతభక్తిసంపద నమార్చి శముక్ ఘృతఖండశర్కరా
పాశముతో నపూజములు పాయసముక్ గదశీఘలంబులుక్
స్థితము గాఁగ నన్నములు పెట్టును శంకరభక్తకోటి కా
సేతుహిమాచలం బవచినెట్టికి నెవ్వరు సాటి యివ్వుహిన్. 20
- ప. ఆయవచిదేవయకు మాచాంబయందుఁ ద్రిపురారియు తిరుమలనాథుండు జామినెట్టి
యు ననుమువ్వురుతనయులు పుట్టి రందు. 21
- మ. ఖుసి మీజుక్ సురధాణ నిండుకొలువై కూర్చున్నచో నీకరా
భ్యసంబు న్నుతియించురా యవచితిప్పా చంద్రసారంగనా
భినముత్పాదితతాళవృంతపవనప్రేంభోలనప్రక్రియా
వసరోదంచితసారసౌరభరసవ్యాలోలరోలంబముల్. 22
- క. తిమ్మధనార్థల పట్టుం, గొమ్ము వివేకాది సకలగుణరత్న సింహ
నమ్మఁ ద్రిపురారి యరుఁగుం, దమ్ము బుధజనము సంతతమ్ము నుతించున్. 23
- చ. హరిహరరాయ ఘోరజనహం సురధాణగజాధిపాదిభూ
వరులు నిజప్రభావ మభివర్ణన సేయఁ గుమారగిర్యధీ
శ్వరుని వసంతవైభవము సర్వము నొక్కఁడ నిర్వహించు మా
తిరుమలనాథ నెట్టికిని ధీగుణభట్టికి నెవ్వ రిడగున్. 24
- కా. చాముక్ వైశ్యకుళాభిసోము విలసత్స్పందర్యలిలాకళా
కాముక్ దానకళాభిరాము నుమనఃకల్పారవాటిసుధా
ధాముక్ కోమలయామినీశధవళోత్తంసప్రశంసారుచి
శ్రీమన్నానసమైవయోగినిహితక్షేము న్నుతింపం దగున్. 25

- సీ. పంజాముకర్పూరపాదపంజులు తెచ్చి జలనోగి బంగారుమొలక దెచ్చి
సింహశంఖున గంధసింధురంజులు తెచ్చి హరుమంజులు లేజీహరులు దెచ్చి
గోపనంశుధనంతుమద్రవము దెచ్చి యాపగ నాణిముత్యాలు దెచ్చి
చోటంగిఁ గస్తూరికాటంకములు దెచ్చి చీనిచీనాంబరశ్రేణి దెచ్చి
- తే. జగదగోపాలరాయవేశ్యాభుజంగ, పల్లవాదిత్యభూదానపరశురామ
కొమరగిరిరాజదేవేంద్రకూర్చి హితుడు, జాణ జగజ్జెట్టి దేవయచామినెట్టి. 26
- తే. తమ్ము లిద్దఱుఁ దనయాజ్ఞ దల ధరించి, యన్నిదీపులఁ దెచ్చులూభార్గవోటి
యధులకు నిచ్చి కీర్తి దేహార మాడు, నవచి త్రిపురాంతకుండు పంకాభివిధుండు 27
- మ. తరుణాచీనితవాయిగోవరమణాసానంబులం జందనా
గరుకర్పూరహిమాంబుకుంతుమరజకస్తూరికాద్రవ్యముల్
శరధిం గప్పలిజోగులక విరివిగా సామాన్లఁ దెప్పించు నే
ర్పురి యావై శ్యకులొత్తముం దవచితిప్పం దల్పుడే యిష్టహిన్. 28
- తే. సందువాణిల్లిరాదానిపట్టణముల, యధిపతులు చూళిఁ దాల్చురత్నాంకురంబు
లవచి త్రిపురాంతకానీతయానపాత్ర, సింహశద్వీపమండితక్షేత్రజములు. 29
- ఉ. పిన్నటనాఁడు సత్కరుణఁ బిల్లలమట్టిమహాప్రధాని పె
ద్దన్నగురూత్తముండు తగనక్షరశిక్షయు దైవమార్గసం
పన్నతయున్ వివేకపరిపాటియును గృపనీనె నర్థి నే
యన్నకు నట్టిసెట్టి త్రిపురాంతకునిం దగుఁ బ్రస్తులింపఁగన్. 30
- ఉ. ధీచతురు ల్పహోదరులు తిర్చలసెట్టియు జామినెట్టియున్
మాచన విశ్వసాధచినమల్లకుమారులు వీర లాత్మజుల్
క్రి చెలుపంబుఁగైకొనినచేడియ యన్నమడేవి భార్యగా
గోచరమే నులింప నయకొనిదునిం ద్రిపురాంతకాధిపుల్. 31

— ౨౨ పవ్యంతములు ౨ —

- క. ఆపుణ్యశ్లోకునకు ను, మాపతి పాదారవిందమధుకరమునకున్
ద్వీపాంతరమండలికా, భూపాలకమానసియపురుషార్థునకున్. 32
- క. సంధాభార్గవునకుఁ గి, ప్రిధానాచలపతికి దానకేరీభరణ
రంధర్యనియతమతికి యు, గంధరచాణక్యనీతిగలిసిపుణునకున్. 33
- క. మాచాంబానందనునకు, వాచాగోచరవివేక వైయాత్యునకున్
నాచాలవిబుధగంగా, వీచీగంధీరవాక్యవిస్మామనకున్. 34

- క. వాణిజ్యచణున కంత, రావణీసంస్తాయమానభాసురమతికిన్
వాణీనభుముఖముఖరిత, వీణానిశ్వాణనిభకవిత్వఫణితికిన్. 35
- క. త్రిపురాంతకదేవమనో, విపులకృపావర్ధితాభివృద్ధికిఁ బొండా
ధివనభున కవచిదేవయ, త్రిపురాంతకునకు విత్తిర్జదీక్షానిధికిన్. 36

ప్రథమ శాసనము

ప. ఆభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాచెప్పం బూనినహరవిలాసం బనుప్రబంధంబునకుఁ బ్రథమవిలాసం బైనకృతినాయకునివాణిజ్యవంశంబునకుఁ గూటస్థుం డైన కిరాటకుల శ్రేష్ఠుం డగుచిఱుతొండనందిదరిత్రంబుఁ జెప్పెద నది యెట్టి దనిన. 1

కథా ప్రారంభము

తే. బదరికాశ్రమభూమిఁ దాత్పర్యనిష్ఠఁ, దపముసేయుచునుండె శాంతత వహించి
శ్రోధసంవర్ధమానతపోధరుండు, ఘనుఁడు దుర్వాసుఁ డను మహామునివరుండు. 2

ప. ఒకనాఁ డమ్మనీంద్రుండు మధ్యాహ్నకాలంబునఁ గృతస్నానం బై పితృతర్పణంబుఁ జేసి సంధ్యావందనం బొనర్చి వైశ్యదేవలిహరణంబులు దీర్చి దేవతార్చనం బనుష్ఠించి వర్ణశాలవాఁకిట హవిశ్శేషం బైనహవిష్యసేవార పాయసాన్నం బల్ల నల్లన లేడిఁబల్లలకు మేఘుచుండె నయ్యవసరంబున నంబరమార్గంబున దుంబురుం డనుప్రభుఁడు దననితంబినియుం దానును విమానం బెక్కి హేమకూటంబున నుండి గోకర్ణవాసి యగు దృక్కర్ణభూషణు సేవింపం బోవువాఁ డయ్యాశ్రమం బునడుచుక్కినుండి యమ్మనీంద్రుండు హరిణవత్సంబులకుం జేయువాత్సల్యంబు నకు నదృశ్యతంబడి యంగుళిసోఁఫటనంబు సేసె నచ్చిట్టమిడికి నాలేడిపిల్లలు చిట్టు బెదరి చెదరి చేయాక పఱచిన నిది యేమి చప్పుడొకొ యని గగనమార్గంబునకు దృష్టిపఱపి యాదూర్వానుండు. 3

కా. హుంకారం బొనరించి తుంబురునితో నోరీ! దురాచార! నా
జింక ల్ఘుక్తి గొనంగ నేమిటికిరా చేచిట్ట మ్రొయించి యా
తంకంబున్ ఘటియించి తిట్టియవరాధం బేను నైరింతునే?
యింక న్నర్దుండవై జనింపు మహిళా నింకంగ నీగర్వమున్. 4

తే. అని శపించిన దుంబురుం డతిభయమున, డిగ్గనంగ విమానంబు డిగ్గ నుఱికి

యతనిపాదాబ్జములకు సాష్టాంగ మెఱుగి, యెంతయును భక్తిసముద్రై యిట్టులనియె.

క. కరుణింపు సమాశ్రితభయ, హరణ ! సురాసురకిరీటహరిహయరత్న
స్ఫురణామధనకరవివృత, చరణా ! యత్యంతదాంతికాంత్యాభరణా ! 6

టీ. హరిణవత్సంబులకు మీరు కరుణతోడఁ, బాయసాన్నంబు గుడిపింప భార్యఁ జూచి
సర్వభూతానుకంపకు సంతసిల్లి, చిట్టమిడిచితి నిది నాకుఁ జెట్ట యయ్యె. 7

ప. నీవచనం బమోఘంబు గావున నాకు మర్త్యత్వం బవశ్యభోగ్యంబుగాఁ బురాకృత
ఫలం బనుభవించక పోవచ్చునే నాయపరాధం బల్పంబ దీనికిం దగ శివభక్తగృహం
బున జన్మించునట్లుగా ననుగ్రహించి తాపాంతంబు కృప సేయు నీకృపావిశేషం
బునం గ్రమ్మరం బారిషదవదవి కలుగునందాఁక మద్భార్య నీకుం గోడలు నీపాదచర్య
సేయుచు నీయాశ్రమంబున నుండఁగలయది యని వల్కిన దాక్షిణ్యంబు వహించి
యవిరూపాక్షదివ్యాంశభవుం డగుదుర్వాసుండు. 8

ఉ. ఇద్ధరవస్థ రాఁదగినయింతటిత ప్పొనరించి నాఁడవే
ప్రార్థు గుణంబున స్నేగులు వొందిన నేమి యనంగ వచ్చు నీ
ముద్దియ నాదుతోడ లిటముందట నావగ నెచ్చినుండనీ
నిద్దుర మేలుకొన్నగతి నీవును గ్రమ్మరి రమ్మ పొమ్మిఁకన్. 9

ప. అనియె ననంతరంబ తుంబురుండు దూర్వాసుకాపాక్షరంబులు ప్రేరేపఁ దక్షణంబ
జంబూద్వీపంబున ద్రవిడభూమండలమండలాయమానంబును గంపాతరంగిణీప్రవాహ
నదీమాతృకాయమాన విశ్వంభరాధిపతికలమకాలిశిరాముఖవృష్టికవతంగహాయనప్రముఖ
బహునిధప్రీతిభేదసంపత్సంపన్నంబును బంకజాసనహయ మేధయాగస్థానంబును హస్తీ
గిరిశిఖరశృంగాటకాఘాటహాటకఘటనావాసవరదరాజాధిభాన వైకుంఠవిహారప్రదే
శంబును గామాక్షీకౌతుకాగారంబును నేకామ్రసాధదేవదివ్యావసథంబునునైన కాంఠీ
నగరంబున వణిగ్ద్వంశంబున నుద్భవించి. 10

మ. చిఱుతొండం డనుపేర వైశ్యకుల మార్జిత్యంబునం బొంగఁగా
గఱకంతుం దరుణేందుశేఖరుని పట్కాలంబు పూడించు నెం
దఱుభక్తు ల్లను వేడిన నృనుదముక్ దాత్పర్యము స్ఫుక్తియు
స్వైఱువుం గల్గి తదిస్పితార్థములు గావించు నిరాలస్యతన్. 11

ప. అతనిపురంధ్రీ తిరువెంగనాంచి తుంబురునిభార్య యగునప్పరోగన నిజాంశంబునం
గాంచినగరంబునందు వణిగ్ద్వంశంబునఁ గౌశికగోత్రంబున నవతరించి చిఱుతొండ
నందికి భార్యయై సిరియాలుం డనుకుమారునిం గనియె నాపుణ్యదంపతు లిరువురు

వట్కూలలింగార్చనంబులను సంతతజంగమారాధనంబులను గాలంబు గడపు
చుండెరి. 12

లే. కంచెలో నేడువాడలు గలసియుండు, ప్రకృతిబంధులు సంబంధబంధులు నయి
పాడి¹పంటయు వైభవప్రాభవములు, తగవు ధర్మంబు గలిగి యుత్తమవణిజాలు. 13

ప. చిఱుతోండండును బూర్వజన్మవాసనావిశేషంబునఁ దుషారగిరికన్య కాకరకమల
కిణాంకితుం డగుటంజేసి వలయాంకుం డనం బ్రసిద్ధి పహించి యేకామ్రనాథు
నారాధించుచు శుద్ధవీరశైవాచారపరాయణుండై జంగమస్రమధులకుఁ దనమనో
వంచనంబు లేక యేవేళ నేవదార్థంబువేడిన లే దన కిచ్చుట ప్రతంబు గాఁ బట్టి
పట్టిన ప్రతంబు చెల్లకుండైన దిరుబాసగా వర్తిల్లు చుండె నంత నొక్కనాఁడు. 14

చ. తమలముకెంపున నైఱుఁగుదాఁకినచెందిరకావిశోఱులం
దుమికిఫలంబుచందమున నున్ననియాదలమిఁదిపచ్చిగం
దముఁ గరసంపుటంబున సదాశివలింగము నొప్పుమిండజం
గము చనుజంచె నొక్కరుఁడు గర్వమునం జిఱుతోండనింటికిన్. 15

ప. పచ్చి యయ్యెనవరిమన్న భుండు మన్నభమననీవాహేవాకసాపధానమానసుం డైన
యాజగజ్జెట్టి నెట్టికి శివునికారుణ్యం బని దీవించి పాదార్పనాద్యుపచారంబులు
గ్రోని సుఖాసీయందై యిట్లనియె. 16

ఆ. కంచినగరిపాటిగట్టుతూమున, తూమెఁ, డిక్షురసము మాకు నిపుడు తెమ్ము
హరుని నేడు మాకు నభిషిక్తు నొనరింప, వలయు నిశ్చయైవ ప్రతము గాన. 17

క. చేగానుఁగాడుచెఱుకుం, దీగెరసంబునఁ బురారిఁ దేల్పక కుడువ
న్నగురు వుపదేశించిన, యాగమ మిది గాన నిన్ను నభ్యర్థింతున్. 18

ప. అని కక్షంబునం ధరియించినయాటాబుంపుగాయలోనిభస్మం బిచ్చిన వట్టి యని
యందుకొని యావైశ్యబృందారకుండు పరమానందకందశితమందస్తి తస్మై రవదనార
విందుండై యిందుధరుండు మనమందిరంబునకు విందు వచ్చినాఁడు గరగరగా వంట
కమ్ములు గావలయు నని తిరువేంగనాంచి కప్పుగించి యప్పు డప్పరమభక్తునియందలి
భక్తి చిత్తంబునం జొత్తిల్ల నత్యుత్తమవ్యవహారోదాత్తం బగుచిత్తంబు చెఱుంగున
ముడుచుకొని కంపాతరంగిణీనేకనంవరి తంబు లైనచెఱుకుంగోలలు గొని. 19

సీ. కాంచిపురముపాటిగట్టుతూమునఁదూమెఁ డిక్షురసమ్మున కెన్నివలయుఁ
జేగానుఁగాడంగఁ జెఱుకుదండము లని గుఱులంపఁగా నూఱుకోల లైనఁ

కాలుఁ బొమ్మనుబుద్ధి సంభవించెను మదిఁ జేఱులొండనంబికి నెట్టివలికి
నన్నికోలలు జట్టి యాడక కొసరక ద్రవిణంబుమూట వారలకు నిచ్చి

తే. ముదురుఁదీపెల దిగువుగా మోపు గట్టి, వాడిపండ్లు దిగించి చేవలఁతి యేగిరి
యెత్త మో పెత్తరాదయ్యె నెంతయేని, నెత్తవచ్చున నూఱుపుండ్రేక్షుఁగుటలు. 20

ఉ. వెగల మైనమోపుఁ గడువీరిన యెత్తఁగఁబోయి ముందటఁ
మ్రొగ్గలిలంబడెం జెనుట మోమునఁ గ్రమ్మఁగ ద్రావిడోత్తముం
డగ్గణముఖ్యుతోడ నొకఁడై సరి నాచెఱుప ల్భరించి తా
దిగ్గన వచ్చె శంకరుఁడు దెప్పర మైనవడిం జెమర్చుచున్. 21

ల. చెఱుకుమోపు వైచి శ్రీమహాదేవుండు, చాయఁ జూచునంత మాయమయ్యె
నదృశ్యతంబుఁ జెంది యతఁడు చేజంత్రానఁ, జెఱుకుఁగోలలాడి యే రసము. 22

తే. పాటితూమున రసము జై వాఱఁ గొలిచి, కొమరుజంగంబునకు నిచ్చెఁగోర్కిఁ దీఱ
నాతఁ డఱచేత నున్నచంద్రార్థహాళి, కారసంబున నభిషేక మావరించె. 23

మ. ఇట వైశ్యోత్తముఁ గూడి మోచుకొని పుండ్రేక్షుప్రతాపంబు పె
చ్చుట నప్పాటయి పొడిపొండవయి నస్తోకాప్పరోభామిని
నటనాల్కనవేళ మై చెమరిచె న్నందాకినీమాళికిఁ
ఘటియిల్ల నిగిరాజనందనకుఁ దత్కాలంబ యార్వోద్ధతుల్. 24

చ. అమరవరేణ్య! ప్రేంకణము లాడెడువేలుపులేమఁ జూచి యే
చెమరిచి తంచుఁ గేళినరసీరుహ మెత్తి ప్రతాప మొప్పుగా
హిమగిరిరాజనందన మహేశ్వరు మొత్తై మధురాలికావరా
గములు శకాంకశేఖరునికన్నులమూఁటును జిందు నట్లుగన్. 25

వ. ఇట్లు లీలారవిందంబున హిమశైలనందనచేత ప్రేటువడి యిందుధరుండు శురశుం
దరీసందర్శనంబున నైనకందర్పవికారంబు కామి లేటవడఁ గోవిందశతానందపురం
దరాదులగు బృందారఫలలు వినుచుండ మందస్మితస్తేరపదనారవిందుండై మంద్ర
గంభీరస్వరంబున నిట్లానతిచ్చె. 26

సీ. కమలాక్షి యిది యేమిగాఁ దలంచితె విప్రు డర్థదేహంబు నీయదియ కాజె
హృదయంబుపొరువున హృదయ ముండుటలేదె యేకీభవించినయిరువురకును
సేభావ మైన నీహృదయంబునకు దాఁచ నేభంగి వచ్చు నాహృదయమునకు
నవరాధశంక యావంత యెనయ లేదు నీచిత్తమున కెక్క నిక్కువంబు

తే. తప్పు లేకుండ నేల నెత్తిమొగడ, విసరి వక్షిప్రదేశంబు ప్రేటుకొంటి

కేసరంబులరజముఁ బుష్పానవంబు, నెఱసె నిదె చూడు కన్నుల నీరు గ్రమ్మె. 27

వ. నామై నెవర్చుటకుం గారణంబు నెప్పెద నాకర్ణింపుము. 2

అశ్వాసాంతము

ఉ. హాటకగోత్రధీర ! సిరియాలకులోద్వహ ! చంద్రమః కలా
జాటపదారవిందపరిచుంబనమానస ! ధర్మశీల ! క
ర్ణాటవరాటఘూర్జరదహళ ! కళింగకుళింగమండలా
ఘాటవిజృంభమాణాశశికాంతివినిర్తలకీర్తిపూరితా. 29

క. కొమరగిరివసంతనృపా, గమకేళీగంధసారకస్తూరీకుం
కుమకర్పూరహేమాంభ, స్వముదంచితబహుసుగంధికాలాధ్యక్షా! 30

మాలిని. తిరుమలవిభుచామాధీశ్వరై కాగ్రజన్తా!
పరమగురుసపర్యాప్తాఢరామానుజన్తా!
చిరపరిచితలంకాసింహాశద్వీపభూమి!
సరసిరుహభవోరుస్తంభగోత్రాగ్రగామి! 31

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయశ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం దైనహరవిలాసంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

రాజరాజ ! శీలిత
భారతరామాయణాదిభవ్యపురాణా!
యారాధితతపర మేశ్వర !
ధీరగుణాధరణ ! యవచిదేవయతిపావ !

1

ప. ఆవధరింపు మనంతరంబ పార్వతితోఁ బరమేశ్వరుం డిట్లు చెప్పందొడంగె. 2

తే. దీవులుదెల్ల నేరెటిదీని లెస్స, భరతఖండంబు మే ల్లదంతరమునందు
ద్రవిడదేశంబు కడు నొప్పు దానియందుఁ, కాంచికామండలం బందుఁ గాంచిపురము.

కా. ఆకాంచీనగరంబునందు శివభక్త్యాచారసామ్రాజ్యల
క్షీకంతాభరణంబు నిర్మలవణిక్పృష్ఠాన్వయాంభోధికి
రాకాపూర్ణనిశాకరుండు చిఱులొండ శ్రేష్ఠఁ డయ్యుత్తముం
డేకాలంబును బాయకుండు గిరిపుత్రీ ! జంగమారాధనల్.

4

ఉ. ఎండఱు జంగమప్రమథు లెత్తఱి నేమిపదార్థ మెంత యే
కందువ వేడినం దిరముగా నతఁ డందఱి కావదార్థ మా
కందువ యేపు ప్రాణ మెడగా నిడియైన ఘటించి పెట్టుఁ బూ
ర్ణేందునిభాస్య వానిసరి యెవ్వఁడు లేడు వసుంధరాస్థలిన్.

5

తే. కలియుగంబునఁ గళ్యాణకటకనగరి, నాకు భక్తుండు బసువరసాధుఁ డొకఁడు
కాంచీనగరంబులోఁ కణిగ్నంశకరుండు, నాదుభక్తుండు చిఱులొండనందియొకఁడు.

కా. అయ్యారూఢ్యవంశసంభవుని నేకామ్రాధిసాధాంబికా
శయ్యామందిరనిర్మలాత్మకుని భిక్షావృత్తి జంగం బొకం
డొయ్యంజేలఁగ వచ్చి మాశివుని నేఁ డొలాచ్చెదం గానఁ దే
పర్యాయ యిత్తురసంబు తూమెఁ డనుచుం బ్రార్థించి నేమించినన్.

7

కా. అట్లే కః కని భూతి యందుకొని శైవాచారసంపన్నుఁ డా.

- నెట్టిశ్రేష్ఠుడు తోటకుం జని రసశ్రీమాధురీలక్ష్యైక¹
 1 బట్టాయిమ్మల మంచిసల్లచెఱుకున్² భారంబుగా విప్పి పే
 కట్టెన్నోపు పసికతోరలతి కాండప్రకాండంబులన్. 8
- క. తూమెడురసమునకుం దగఁ, బ్రామెడుపుండ్రేక్షులతలు వట్టువగ లతా
 దామములఁ గట్టిపెట్టిన, యామెపుఁ గడల్పలేక యవశుం డయ్యెన్. 9
- క. పరఁజెడురసంబుగలుగం, గరయత్రం బాడ నెన్నిఘటలు వలయు న
 నిరసాలకాండకంబు, ల్పిరియాలుసితండ్రి యెత్తలేకున్నయెడన్. 10
- తే. ఏ నొకఁడఁ బోయి యొకవంక నెల్లికొంటి
 నాతఁ డొకవంక నెత్తె మో పద్రితనయ!
 భారమున డస్సి యవ్వణిక్పలి చెమర్చె
 నేను నడుపు చెమర్చితి నేమి చెప్ప. 11
- క. ఆచెమరించుట నుమ్మి, యీచెమరించుట భవాని యిది యన్యముగా
 సిచిత్తమునఁ దలంపను, మీచనపులు భక్తకోటి కేను ఘటింతున్. 12
- తే. వలతు నే భక్తకోటికి వారిజాక్షి, లలన యాభక్తకోటియు పలచు నాకు
 “భక్తిగతి లింగపతి” యను ప్రాంతమాట, నేఁడుగాఁ గల్గెనే యలిసిలవేజి. 13
- ప. అనినం బార్వతి యాశ్చర్యం బంది యాసర్వజ్ఞతోడ జేవా! యస్విరమహేశ్వరు
 నాకుం జూడవలయుఁ గంచికిం దొడ్కొని పోవే యని ప్రార్థించిన నప్పంచవద
 నుండు సమీపంబునం గాంచి యున్న పాకశాసనం గాంచి యిట్లని యానతిచ్చె. 14
- సీ. పాకశాసన! కంచిపట్టణమునయందు నాల్గుదిక్కుల యోజనములు మూఁడు
 ముయ్యేడువాసరంబు లకాలవర్షంబు గురియింపఁ బంపు మొగుళ్లగములఁ
 పగతులు లేలు కుంభద్రోణములు గాఁగఁ గలదు మాకు రహస్యకార్యమొకటి
 యనినఁ దత్తణమాత్ర నైరావణమునెక్కి యమరావతికి నేగి యమరవిభుఁడు
 తే. పుష్కలావర్తకాది కాంభోధరముల, సంకిలియ లూడ్చి తెప్పించి సత్వరమునఁ
 బంచెగాంచీపురంబునఁబదియుఁబదునొ, కొండుదినములు వర్షించుచుండుఁ డనుచు. 15
- ప. అంత. 16
- తే. పశ్చిమంబున నింద్రచాపంబు పొడిచె, నిండునెలఁ జాట్రెఁ బరివేషమండలంబు
 గగనమార్గంబునందు నాగడపల్లెగనె, నంబుధరమాలికలు దక్షిణంబు నడచె. 17
- క. ఈ ముఱిమి మూలగాడ్పులు, నఱచి వినరఁ జొచ్చె మదనసంహారుడెసఁ గ

మైఱు గుడ్డువించె గప్పులు, ¹గజరవరట్కురరవరరగ ట్టని యఱచెన్.

18

ఉ. తూనిగ లాడఁజొచ్చెఁ దివిదూఁటి భ్రమింపఁగఁ జొచ్చెఁ బిచ్చుకల్
మానక యుబ్బి గబ్బులుండు మాటికిమాటికిఁ గొల్పెఁ గొప్పువై
వాన యవశ్య మింక బహువాసరముల్ జడి వట్టినం చొగిక
వానికి వాని కాడిరి యవారణఁ సొరులు కంచీలోపలన్.

19

స. గ్రహసిద్ధాంతకళావిదుల్ నలినక్షత్రంబు సీహారరు
కృహవాసాబురు నభ్రవీధిఁ బరిక్షేపస్థాయయియుండుటకొ
బహు²బాధల్ వడఁ గల్గు నంచుఁ దమఱో భాషింపఁగాఁ గంచీలో
గృహమేధుల్ భయ చుంది రింధనతృణక్షేతంబు చింతించుచున్.

20

5. ఆనంతరంబు విగళితశృంఖలాబంధంబు లై పుంఖానుపుంఖంబులం బుష్కరావర్త
కాదికంధరంబులు కబంధంబులు పారణలు సేసి కారుకొని చటులతటిద్దండతాడ
నంబులంజేసి యోనరేసినయవియుంబోలె గర్జిల్లుచుఁ బరవ్యభిషాడంబరంబున నంబ
రంబుఁ దోరకట్టుచుఁ గొక్కెరలు కెరలి యిరుచక్కియల నుక్కడంబు నడువం
బొరస్త్రంబులై ధారాకదంబంబులఁ గోరగింపఁజేయఁ దలతలం దొరఁగుచినుకులం
బుట్టుకట్టావీలోడం గూడి పుడమిం బొడముకమ్మనెత్తావి చిత్తంబుల కాష్టాదం
బాపాదింప విద్యున్నటిసటసారంధసంభ్రమోచితంబు లగుపుష్పంజలిలితేవంబులం
బురుడించుచుండ డీలుకొనంబడువడగండ్లగములు గిరికటకశిలావీటంకంబులం గ్రేంకా
రంబు లంకురింప నొండొండ మెండుకొన ఖండపరశుకంతమూలకకొరకాలకూట
మషికలంకవంకచ్చాయాచ్చటాపటలంబుభంగి నంగీకరించుచు నిశ్చేషశీలీంధ్రబాంధ
వంబును నిర్భిన్నపథికమార్గంబును నిరవధికలాంగలీప్రసూనధూళిధూసరదిశాముఖం
బును నిరుజ్జ్వలగిరినిర్భరప్రవాహంబును నిబిడినకుసుచురేనరకరికరాధధారాకదంబ
డంబరంబునునై వర్షారంభ బు విజృంభించి కుంభద్రోణంబులుగ విశ్వంధరామండలం
బేకార్ణవంబుగా ధారాపాతంబు గురియం దొడంగె వెండియు.

21

చ. తటిదభిహుతవేగమున ధారలు జోరున ³జాఱు చుండఁగాఁ
బిటిలు పిటిల్లనం బ్రదిలి ప్రేసినదం దొడఁగెం బతుర్దిశా
తటముల మండుచుం బిడుగుతండము కాంచిపురీజనంబుహృ
త్పుటములు జల్లన న్నఘవపురునిపేల్ల పదిం జపింపఁగన్.

22

లే. డోలవడి చొచ్చి కామాక్షి నుత్తరించె, నగరిలోఁ గూడ నేకాప్రసాధు ముంచె
హస్తీగిరిసాధుశ్రీపాద మప్పించె, గంచె బెప్పుల దేవు నకాలవృష్టి.

23

ప. ఇవ్విధంబున నిరుపదియొక్క వాసరంబులు నిలుపులేక పాముచ్రేలం గట్టినభంగి నొంగి
యవసి కాటినచండంబున నమద్రంబునెల్లివిరిసినలీలం బిలంబు తెఱచినవడువునఁ
బురందరకీటకాటోపంబునఁ గండూపపవిడారారంభసంభంబును మండూకప్రకాం
డడిండిమధ్వానచండిమంబును గచ్చవాఁచేకహేవాకంబును మీనమానసోట్లాసంబును
నక్రప్రక్రీడనంబును గర్కటకనమనపగిధాటిపాటమంబును ఘటియిల్ల మిఱ్ఱుపల్లంబులు
నరిగా నంపజాలంబుపగినిఁ గురిసి యిరువదిరెండవదినంబునందు. 24

ఉ. ఒయ్యన వెల్పు నూపి జడి నుబ్బరవోయెడుప్రాణికోటికిన్
దయ్యమునెత్తికోలు తుది దాఁకఁగఁ దూరుపు తెల్లవాటి తె
ల్పుయ్యెను నీరు వీధిఁ బడి యంబుధి కేగె నదీముఖంబునం
1బయ్యర వట్టె మేఘములు నచ్చుగఁ బాటె నురబ్బుఖంబు లై. 25

మ. ఎడవె తెన్ననను లేక పెక్కుదినముల్ హేరాళమై వర్షముల్
జడిగాఁ బట్టి తటా లనంగ వెలిసెన్ జుర్రునానమీరంబుతో
నుడుమార్గం బఖిలంబు నున్ననయి కాళోత్తేజనం బొంది పు
ల్కడుగంబడ్డనికాతఖడ్గముక్రియం గన్నట్టె నప్పట్టునన్. 26

తే. కడు మహోత్సాహ మగుచు నకాలవృష్టి, కంచి ముయ్యెడునాళ్లు వర్షించినపుడు
వెలిసినవృష యీనీడు విడుచువార, మనుచుఁ బట్టిరి ప్రతిన బౌద్ధానిజనులు. 27

ప. బౌద్ధ జైన పాపండ లోకాయతిక చారాక్షిక కాపాలి కాహితుండిక వానప్రస్థ
పాశుపత జంగమయోగిప్రముఖు లగువై దేశికులలోఁ బట్టణంబునం గాపురంబున్న
వారందఱుం దక్కఁ దక్కినవారందఱు 2గుంపులు గట్టి కోలం గొట్టినతెఱంగున జల
పద్రవంబు తిట్టువానై మూఁదామడమేర యంతయుం బుక్కిటిబంటియైనఁ దత్ప్ర
దేశంబు వెడలి గండంబులం గడచితి మన గుండియలు నిడిగొనుచుం జనిరి. 28

కా. ఆముయ్యెడుదినంబులందు శివభక్త్యాచారస్సంపత్తికిన్
సీమాభూమి యనం బ్రసిద్ధఁ డగునాచిర్రొండనంబీశ్వరం
డేమీ కొంకక పెట్టుజంగములకున్ హేరాల మిష్టాన్నముల్
సేమం బొప్పుగ రేలునుం బగలునున్ విశ్వాసపూర్వంబుగన్. 29

చ. అనినమునుం గుమారసిరియాళుండు నాతసిదాది యైనచం
దనికయు ధన్యు లప్పరమదంపతులున్ శివభక్తకోటికై
యనుపమవృష్టి వేగ కొనియాడుదు రెన్నియునుం దెఱంగులన్
దినములు రేబవల్ దధిమధుప్రచురాన్న సమర్పణంబునన్. 30

లే. పంటచెఱుకులు లేకున్నవాములైన, వస్త్రములు తైలమున ముంచిపొన్నార్యు
పంటకంబులు పండి యవ్వారి గాఁగఁ, బెట్టు శివభక్తతలికి నందిప్రభుండు. 31

ఉ. జోఱున వర్షము ల్లరియ నువ్రతుఁ డాచిఱుతోండనంది జై
వాఱెడుభక్తిఁ బెట్టుశివభక్తుల కర్థిఁ జతుర్విధాన్నముల్
తాఱనియొల్పఁబప్పును ఘృతంబును దియ్యని పాయసంబులుం
జాఱలు బిండిపంటలును శర్కరయుక్ దధిముక్ యభేచ్ఛగన్. 32

క. కఱకంఠునిభక్తులకుం, జిఱుతోండఁడు మిగుల భక్తి సేయుచును గడుక్
దఱచగు పెనువానలలో, నుఱవగుకూటముల మడుంగు లోరెము లిడుచున్. 33

ప. శతైకవృద్ధిలభంబు లైనధనంబులఁ గోటికిం బడగ యెత్తినయక్కిరాటవంశకిరీటా
లంకారంబు వీరశైవాచారం బాధారంబుగా శరీరార్థప్రాణవంచనంబు సేయక
జంగమప్రమథుల నారాధించుచుఁ గల్పాంతకాలకల్పంబు లైనయామద్దినంబుల
నియమం బుపద్రవంబు నొందకుండఁ గాపాడుకొనుచు నుండె నిట్లుండ నవ్యాస
వెలయుదినంబు సంప్రాప్తింజె. 34

లే. ప్రతిదినంబును జంగమప్రమథముఖ్యుఁ
డొకఁడు మొదలుగ మఱి యెంద టొదవకున్న
నారగింపనిబాసవాఁ డగుటఁజేసి
నాఁడు పుణ్యండు చిఱుతోండనందివిభుండు. 35

ప. మధ్యాహ్నకాలంబున వీరమాహేశ్వరసమయసిద్ధాంతమార్గానుసారంబున. 36

ఉ. ధీనిధి నెట్టినంది తన ¹దేహమునిండ విభూతి మంగళ
స్నానముఁ జేసి ధౌతపరిధానముఁ గట్టి త్రిపుండ్రధారి యై
చే నమృతాంశుమాళిని వశీకృతభక్తు ధరించి సంతత
ధ్యానముఁ జేసి యెంతయును దత్సరభావము ప్రస్ఫుటంబుగన్. 37

సీ. జలక మార్చె నవీనచంద్రార్థమాళికిఁ దడి యొత్తె భక్తమందారమునకుఁ
జంపనం బర్పించె జగదేశభర్తకుఁ బుష్పమాలిక లిచ్చె భూతవలికి
ధూపంబు సంధించె దురితసంహరునకు దీప మిచ్చెను మహాదేవునకును
దాంబూల మొనరించె నందికాధవునకుఁ బ్రణమిల్లె గజదైత్యభంజనునకు

లే. జంగమారాధనక్రియాసమయమునను, గాని యుపహార మీరానికారణమున
దేవదేవుని నురుసజ్జఁ దిరము సేసి, వాకిటికి వచ్చె శివయోగివరుల నరయ. 38

క. ఏవేళఁ జూచినం దన, శ్రీవాకిటఁ బగటివేళ శివయోగివరుల్

వేవేలసంఖ్య లుండెద, రావేళ నొకట్ల లే మియన్పుత మయ్యెన్.

39

తే. అప్పు డాశ్చర్య ముచి తైశ్వప్రభుడు, మగుడి లోనికి జనుడెంచి మంద్రఫణితి
నోలతాతన్ని! శివయోగి మొకడు లేడు, నేడు మొగసాల నిదియేమిమూడెనొక్కొ.

చ మునురుదినంబులందు మనమోహల బంచటరుంగుమీఁదటన్

భసితభూషణుల్ పరమపావనమూర్తులు తైవసహితా

భ్యసవపరాయణుల్ గిరిశభక్తు లనేకులు నిండియుండు నే

డసితసరోరుహక్షి! యొక డైనను లే డిది యేమి చోద్యమో.

41

తే. పిథికై యేగి పత్తునా వేగవేగ, నేడునూత్రము కొందఱు నియమపరులు

పాదసరసిజ ముగళ ప్రసాదమాత్ర, మబ్బెదను గాక మనభాగ్య మల్పు మగునె. 42

వ. అని పల్కి తిరువెంగనాంచితో నేను జంగమప్రమగులం బురంబుపీఠుల
వెదకి లేరం బోవుదుం గాన లింగార్చనములకుం దగినవవార్థంబు కూడంగూర్చు
కొని యుండుమా! యని ¹చందనంబును భూతియుం జేందిరయుం బుచ్చికొని దప్ప
టంబు ధరియించి చిటుకొండనచి నిజగృహంబు వెలువడి యక్కాంచినగరమ్ము
నందు. 43

ఉ. అంగడి వేల్పుటిండుల సురావనధంబుల రచ్చపట్టులన్

జుగిలినాలలం గణకకాలల వేశ్యలవాసవాటికా

ప్రాంగణభూములందు శివభక్తిపరాయణుం డర్థితోడుతన్

జంగమముఖ్యులన్ వెదకు సంభ్రమముం భయముం దలిర్పంగన్.

44

తే. ²బ్రెమసి తప్పినవసరంబు వెదకినట్లు, బెరసి చేదప్పిపడ్డసొ మ్మరసినట్లు

పురములో వాడవాడలం దిరుగం జొచ్చె, జంగమాస్వేషణార్థియై తైవపరుడు. 45

క. వచ్చినవాడకు వచ్చుం, పోచ్చినవాసంబుం పోచ్చుం పోచ్చినచోటే

యచ్చుగం గ్రమ్మఱం పోచ్చుం, బచ్చు శివార్చనకు శంఖభక్తుల నెదకన్.

46

వ. ఇవ్విధంబున గంచియెల్లనుం బొకించి యెంచును గానక కోట వదలి యక్కిరాట
కులశ్రేష్ఠుండు తప్పగా నరిగి బాహ్యశివ సేవంబున బువ్వందోటచేరువ నొక్క
పాడుగుడిగర్భమంటపంబున నకితన్న దేశీయుండును జరాజర్ణురితదేహుండును బలిత
పాండుజూమండలుండును రుద్రాక్షమాలికాభసిత త్రిపుండ్రాలంకృతుండు నై నిజ
వ మౌనురూప యగు గుడ్డియవ్వ పాదంబు లొత్తుచుండ బులికలాసంబు మీఁదం
బవళించి యున్నయయ్యవారికి శరణార్థి యగుచు మ్రొక్కె. 47

1. చందనంగనది యీ బుదియంబు దుప్పటంబు బుచ్చుకొవి. 2. బ్రమసితప్పిన
పసరంబు నెరుకనట్లు.

- ఉ. మ్రొక్కి కరాంబుజద్వయము మోడ్చి లలాటమునకొ ఘటించి మా
యక్కడ మీరు నీముసలియవ్వయు నేడు శివార్చనంబు న
మృక్కప్రతి జేసి నన్ను జరితార్థుని జేయుట యుక్త మంచు నా
టక్కరిమాయజోగికి దటాలు మనం బ్రణమిల్లినంతటన్. 47
- తే. నరసి ప్రానినతామలెత్తి పరమవృద్ధు, కల పడంకంగ నొయ్య నీ రెలుగుపడుచు
నందినె మ్రోముండేరకొనంగ జూచి, శివుని కారుణ్య మునుచు నాకిర్పదించె. 48
- క. దీవించి యతనివదనము, జేవెలుగ గిడి చూచి యేమి చెప్పెదు చెప్పుమా
యే వీనుల వినఁ గావున, నీ వొత్తుచు జెప్పు చెప్పె దేని మహాత్మా. 49
- ప. అనినం జిఱుతొండఁడు కృతాంజలియై యుచ్చైస్వరంబున దేవా మాయంతికి
శివార్చనంబు నేయ దేవియు నీవును విజయముచేసి మమ్ము గృతార్థుల జేయఁ
విభూతి యందు ముతులయు 50
- సీ. నీవంశ మెయ్యది నీనామ మెఱింగింపు శివభక్తిసమయదీక్షితుడ వాడె
పెండ్లాము నీకు జెప్పినయట్లు నేయునే కులము సుతానంబు గలిగి యున్న
కూడు నీరకు నింటఁ గొద లేకయుండునె యడిగినయర్థ మీ ననువుపడునె
యెదిరినా ఖండించు టిది దెప్పరమునుమ్మి చల్లజుపులు జోగిజంగకొలము
- తే. లడిగిలిమి గాని యెవ్వండ వైననేమి, యొక్కభిక్షకుగా నిన్ను నొరయనేల
వై పవీర ప్రతాచారసాహసుండు, తనయుఁ డొక్కఁడు కల్ల నాపనికి జాలు. 51
- ప. ఈవృథాలాపంబులఁ బనియేమి నామనోరంబు విచుము. 52
- సీ. ఏడుకాలం బయ్యె నేను నిరాహార ఘోరప్రతంబుఁ బైకొన్నవాడ
హరుని నుద్దేశించి యమ్మహా ప్రతమున కుద్యాపనంబు పశూపహార
మయ్యాగపశువు నన్యం బేదియును గాదు నరుండు కావలయు నన్నరుండు బ్రహ్మ
ణక్షత్రవైశ్యసంతతులలో నొక్కఁ డౌ వాఁడును గడుఁ బిన్నపయనువాడు
- తే. రోగశంకావిహీనుండు రూపసియును
వానికల్లియుఁ దండ్రియు పడుగు నేసి
పాక మొనరించి పడ్డింప భవున కొనఁగి
కుడుతు నాపక్షి నీవు నీకొడుకుఁ గుడువ. 53
- ప. అనినం జిఱుతొండనంది మహా ప్రసాదం బయిన వైశ్యకులసంభవుండఁ దిరుకచ్చినంది
సంబంధబాంధవుండ, నాపేరు చిఱుతొండనంది యుండు. శివభక్తులకుం బాదచర్య
నేయుచుండు. 54
- ఆ. భక్తుఁ డేవ్రతంబు పట్టె నావ్రతము పాఠంబుఁ బొందఁ జేయువ్రతము నాది
హర—2

యీ ప్రతంబు నాకు నెప్పుడ నొడఁకూడ, దప్పుడు తిరు బాస యనఁకుచరిత. 55
 వ. నీయానలిచ్చిన ప్రకారంబున నయ్యాపహారంబు సేయించెద విభూతి యందుకొనుము.
 మాయఁటికి విచ్చేయు మధ్యంజనస్నానం బవధరించిన యంతలోన వంటకంబు లాయి
 తంబు లగు నని ప్రార్థించిన. 56

కా. మో మద్దంబుఁ గదల్చి మోఱకుఁడునుంబోలెన్ శివారాధకుం
 డామానాధికుతోడ ని ట్టనియె నయ్యా! వృద్ధ నే నీవచః
 ప్రామాణ్యంబులు విశ్వసింప నతిదూరం బానతీవచ్చె నీ
 రామారత్నము కాదు కూడ దనినన్ రాఁ జాల నీచోటికిన్. 57

చ. ఉదరమునన్ భరించి ప్రసవోద్భవవేదనఁ బొంది పిమ్మటన్
 ముదిముది యైనపీతఁ బడి మూత్రమునం బడి లజ్జ వండుగా
 నదవద యైనతల్లికిఁ బ్రియంబొ సుతుండు వృథాభిమానదు
 ర్షదుఁ డగుతండ్రీకిం బ్రియఁడొ మానసవీధిఁ దలంచి చూడుమా.

వ. ఇంతకుఁ గతం బింతలేసి పీరమా హేశ్వరఘోర ప్రతంబులు నీవు చేసినయవిలేవు; పుత్ర
 స్నేహంబు సామాన్యంబు కాదు; నీవును నీభార్యయును విచారింతుకొనునది; యిక్కా
 ర్యంబు మీ కిద్దఱకును సమృతం బగు నేని. 59

లే. అందు నది భూతిఁ దొలుత నీయనుఁగుభార్య, యందుకొనువాఁడ పీవు ననంతరమున
 నాలు మఁడును నొకకుత్తు కైనఁ గాక, యిట్టిధర్మంబు మిన్నక యేల కలుగు. 60

వ. మీ రిద్దఱు సమృత్తులించితిర యేనియు హంతవృత్తిం డగునక్కమాదుం డిక్కార్యంబునకు
 నెవ్విధంబున నొడంబడువాఁడు. 61

లే. నీకుఁ జంపఁగవచ్చుఁ బో నియమనిష్ఠఁ, దల్లి కోర్వంగవచ్చుఁ బో శైర్వగరిమ
 మాకు భుజియింపవచ్చుఁ బో మనసుతివుటఁ, జిఱుతవానికిఁ 1జావు దుస్తరముగాని.

ఉ. పా డయినట్టిచిత్త మొక పాటున నిల్వఁగ మాటిమాటి క
 ట్టాడును నుండుఁగానఁ దనయాత్మయునుం దన కిట్టి దౌ ననం
 గూడునో కూడదో యెదిరికోర్కి యెటుంగుట యెట్లు కుట్టియా
 చూడఁగ దోనకాయలె విశుద్ధయశోధన యన్యచి త్తమూల్. 63

క. శివభక్తుఁడ యిదిగొని య,య్యువిదకును విభూతి యీ ప్రయోజనమునకై
 యవుఁగాక బెంకి కేగు మ, నవలంబియె కంచి నీకు నడుగామడయే. 64

వ. అనినం జిఱులొండండు నిజాంతర్గతంబునఁ దనభార్యకుం గలశివభక్తివిశ్వాసంబులును
 జంగమారాధననియమనిష్ఠయఁ దనయానలి దాటమియనుం గుమారసిరియా

భండు నట్టివాఁ డగుటయు నెఱింగియు నాశివయోగితో నవుఁగా దని యుత్తర ప్రత్యుత్తరంబులకు నెట్టుకొనంజాలక భందోనువర్తనంబు మహాప్రసాదం బని యతం డిచ్చు విభూతి యందుకొని నిజనుందిరమునకు వచ్చినంత.

65

తే. ఇంటిలోనుండి వెలుపలి కేగుచెంచి, యంగ నారత్న మగుతిరుమంగనాంచి భర్తముఖరాగ మీఠీంచి ప్రమద మొందె, గాలమున నెందుశివయోగి గలిగెనుచు. ప. చిఱుతొండనందియు నాబింబాధరకు శివయోగి సంభ్రమించుటయుఁ దద్వృత్తచర్యా ప్రకారంబును నాదిమభ్యావసానంబుఁ దెలియం జెప్పటయు నయ్యింతి యంతయు మిసిమింతురాలుగాక ముసిముసినవు నవ్వి మనశరీరాధప్రాణాబులకు గర్తలు శివ యోగీశ్వరులే కాక మఱి యెవ్వరు ? వారిసొమ్ములు వారికే నమర్పించు టదియను నొకదొడ్డపనియే యెటు విశేషించి.

67

చ. పలచినయేని నబ్బువనపంద్యునకు¹ శివయోగినేతకు² బొలకయి గారవం బయినపుత్రకుఁ డొక్కండ యేల మాంసము³ పలముగ మీరు నేను నగువారమె కామె విభూతిఁ దెం డికం బలుకులు వేయు నేటి కలభక్తునినేమమ పార మొందుతన్.

68

ప. అనినఁ దదర్థంబు నిశ్చయించి చందనికకు నవ్యుత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి మువ్వురు నేతోద్యోగంబున శివయోగికిం బరిచర్య నేయువాడైరి. చిఱుతొండండును శివయోగిం దోడ్డేరం జనియె నటకుఁ బూర్వంబునండు.

69

చ. కటటపుమాయజోగి యగుఖండశశాంకధరుండు పృథ్వీ వపుఁ దనరూపు పీడి వెలిచక్కిన యుండఁగ నొండురూపుతో నవగతదోషుఁ డైనసిరియాళకుమారకుఁ డొజ్జయింటిలో లిపి పఠింపఁపగా మదిఁ జలింపఁగఁ జేయుపతూహలంబునన్.

70

ప. వచ్చి చూచినంత.

71

ఉ. హస్తగ్రహీతపుస్తకమునందు లిఖించిన యిట్టి నీలకం తస్తవము⁴ బలించుచు ఘనంబుగ ధీగుఁవైభవోన్నతు⁵ విస్తరిలంగ బాలకులు వేపురి⁶ సిరియాళుఁ డుండె న భ్యస్తలిప్తిప్రపంచుండు గ్రహాబులతో నుదురాజుకైవడిన్.

72

తే. ఆజటాధారి చేరంగ నరుగుచెంచి, తనకు సాష్టాంగ మెరగి తార్పర్యమెసఁగఁ గేలుదమ్ములు మొగియించి కెలన నున్న, చిన్నిముద్దులసిరియాళసెట్టి కనియె.

73

శా. అన్నా ! యీచిఱుతొండనంది యనుపాపాత్ముండు మీతండ్రియే!

- యన్నిర్భాగ్యుడు జోగి కొక్కరునికి హాలామదోస్తాదికొ
నిన్నుం జంపి మహేశహరముగ వండింపంగ నున్నాడు నం
పన్నన్నేహముతోడ నీకు నెఱిగింపజ్ వచ్చితిం జెచ్చెరన్. 74
- క. కడుపునఁ బుట్టినకూరిమి, కొడుకుకొ నుకుమారమూర్తి గులవర్ధనునికొ
మెడఁ గోసి జంపి నంజాడు, గుడుపులజోగులకుఁ బెట్టుకూరులు గలరే. 75
- తే. దానవుడు గాక వాఁ డేటితండ్రి చెపుమ
చెక్కునిండినవన పల్కు చిఱుతవాని
బత్తుఁ డొక్కఁడు మధు పానమత్తుఁ డగుచు
నిన్ను వేడినఁ జంపఁగ నిశ్చయించె. 76
- ప. “జీకొ భద్రాణి వశ్యతి” యను వేదవచనం బవలంబించి యెక్కడికేనింబోయి
యీబారి తప్పించుకొనుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 77
- చ. ఆనవుడును గుమారసిరియాళుడు నీనులు మూసికొంచు నో
యనకుచరిత్ర నీకు నిటులానలియీఁ దగు నయ్య నీకుఁ గా
దని పలుకంగ నాకు భయ మయ్యెడుఁ గాక పరార్థమై తనూ
ధనము వ్యయింపఁ గల్గుట కదా జునైకఫలం బెఱింగినన్. 78
- తే. ఎఱుక చాలనివాఁ డందమే దధీచి, నల్పబుద్ధులె మేఘవాహనుఁడు శిబియు
భరఁ “బరోపకారార్థ మిదం శరీర”, మనెడువాక్యంబు వినవె సంయమివరేణ్య. 79
- తే. అభ్యుపం బైనమలభాండ మైనదేహ, మనఘ యన్యోపకారార్థమై వ్యయించి
ప్రవిమలంబుఁ గల్పాంతరభ్యుపము వైన, తీర్తికాయంబుఁ గైకొంట కాత్తియేల. 80
- ప. అనిన జటాధారిజంమప్రమథుండు వీడు చిఱుతొండనంబికంటె నధికుండు పొమ్మ
నుచు మరలి పోవువాఁడు వెండియు. 81
- తే. కపటమాయామహానాటక ప్రపంచ, సూత్రధారుండు చిఱుతొండనుతున కవుడు
మూర్ఖరప్పించె హరుఁ డందు మోసపోయి, యక్షరాచార్యుఁడును భయమంద నలసి. 82
- కా. నోర న్నుచ్చిలు గ్రవ్వు మై వడఁకఁ గన్ను ల్లారకాబింబనం
చారవ్యాప్తి నధఃకరింప హృదయస్థానంబు కంపింప గ్రీ
వారంధ్రంబున ఘర్మిరధ్వనులు తీవ్రహృర్మి వర్తింపఁగా
నీరాలుండు ధరిత్రిమీఁదఁ బడి మూర్ఛితై ¹న్నిరాలస్యతన్. 83
- క. మోహంభకారధారా, పూహమున సిరాలునెట్టి యును ఊడుగుటయుకొ
హాహకారధ్వనికొ, లాహల మచ్చోట గురుకులంబునఁ జెలగన్. 84

తే. ప్రణవతపంచాక్షరీమంత్రపాతశక్తి, ఫాలమున దేశికుడు భూతిఁ బ్రాముటయను
గ్రవ్యును మూర్ఖుఁ డెలిసె సిరాలనెట్టి, భక్తులకు భస్మమే కదా ప్రాణరక్ష. 85

వ. అంత నక్కడ. 86

సీ. చిరుతొండఁ డావృద్ధశివయోగిపుంగవుఁ బ్రబలకృష్ణవ్యాధిబాధితాంగు
పీఁపుమీఁద భరించి వెనువెంట గ్రుడ్డవ్వ కోలఁదికొని రాఁగఁ గూర్చుకొనుచు
బూది బొక్కణ లాతమును కమండలువును బులికళాసముఁ గరంబున వహించి
శరణీయు లెదురుగా శరణార్థి సేయఁచు నొయ్యొయ్య నందడి కోసరిలుచు

తే. చంద్రశేఖర భూలేశ శర్వ రుద్ర, పార్వతీనాథ శంకర భవ గిరీశ
కాలకంధర హర కాలకాల యనుచు, వచ్చె నింటికి జనకోటి యిచ్చగింప. 87

మ. మహి నూహింపఁగ నెంతభాగ్యమొకొ యామ్నాయాంతసిద్ధాంతనా
బ్దుహిశాకుంతలమాక్తికాభరణమున్ మందాకేసీశేఖరుం
గుహనాభైరవు యోగిపుంగవుని భర్తున్ రాజమార్గంబునన్
వహించెంచె దనపీఁపునం దిరముగా వైశ్యుం డసాలస్యతన్. 88

ఉ. ఇంటికిఁ దెచ్చి యోగిపరమేశునకున్ వణిజుండు తాను వా
ల్లంటియు భక్తియున్ భయము గౌరవమున్ వినయంబు నాత్మలా
నంటుకొనంగ నట్లు ముసలవ్వుకు నైతము కవ్వనూనె మై
నంటి నలుంగుతో జలక మార్చి యొసంగిరి ధాతవస్త్రముల్. 89

వ. అనంతరంబ యేకాంతగృహంబున సర్వోపచారసంభారభరితంబుగా దేవతార్చనకుం
బెట్టిన నయ్యాదిమదంతు లిరువురు శివపూజావ్యాపారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుండి
రప్పుడు శివాజ్ఞావశంబునం జేసి. 90

ఉ. పల్లియచోటనుండి యెల పాసెము నడ్కులు జక్కిలంబులున్
బెల్లపుటచ్చులున్ సెనగబేడలుఁ జిమ్మిలి నువ్వుటుండలున్
బెల్లుగ నంటివియ్యములు పెద్దఱికంబుఁ బ్రియంబు నొప్పు మే
నట్లనకుం గుమారశిరియాలనకుం గొని తెచ్చి రర్చిలిన్. 91

వ. అంత. 92

సీ. ఫాలపట్టికయందు భస్మప్రిపుండ్రంబుఁ గర్ణంబులును రాగికవ్వచోయి
కరమునం దిత్తడికంబంపుఁగంటెయు ఘనకుచంబులమీఁదఁ గావిగంత
కటిమండలంబునఁ గరకంచుఁబుట్టంబు మడఁచి కట్టినమేలినడిమికట్టు
కేలుఁదామరయందుఁ గేదారవలయంబు గడకుచ్చుమీఁదఁ బచ్చడపుఁగండ?

తే. సంతరించి పదాఱువర్ష ములవయసుఁ, బచ్చిబాలెంతరాలు తాపసపురంధ్రీ
నందిభామినిఁ దిరువెంగనాంచి జేరి, పాలువోయింపుఁ డమ్మ పాపనికి ననియె. 93

ఉ. మక్కువ రేఁగి నెయ్యపుఁగుమారునిఁ జంపుట కంతరాయమై
యక్కటికంబు పుట్టుటకు నల్లన వచ్చి భవాని యత్తఱిం
దక్కటిమాయజోగెకవిధంబున బిడ్డకుఁ బాలు వేడ నా
యక్కయుఁ బోసె నెల్లనమయంబులఁబోలె నిరాకులాత్మ యై. 94

తే. పాలువోయించుకొని యాకృపాశుమూర్తి
శూలిసాంచారి పాలిండ్లచూచుకములు
పాలచేపున గిలిగింత వాఱుటయును
మేత్తమేత్తన నటచేత నొత్తుకొనుచు. 95

ప. తిరువెంగనాంచిలో ని ట్టనియె. 96

మ. ప్రజలెల్లం బురిఁ గ్రంత గ్రంతల మహాపాపంబుగాఁ బల్కిడున్
నిజమో కల్లయు కాని మీ రట కడున్ నిస్త్రింశభావంబునన్
నిజపుత్రున్ సుతుమారుఁ జంపి యొక దుర్నిర్వాణికిం బోగికి
న్ముజియింపంగ నొనర్చువార టిది యెందుం గల్గునే యిద్దరన్. 97

క. జోగులు కవటోపాయ, ప్రాగల్భ్యంబున నిధాననవసిద్ధులకై
యెగురుల నైనఁ దిరుగుదు, రోగిరముగ సుతునిఁ జంపు టుచితమై మీకున్. 98

తే. ఆవగింజంత భూతి మై నలఁదికొనిన, వెలఁది గుమ్మడికాయంతవెట్టి పుట్టుఁ
గటకటా యెట్లు తనబుద్ధి కాటఁ గలియ, నిసువుఁ జంపంగఁ దలఁచెనో నీమగండు. 99

క. కానండు గాక కన్నులు, దానేమిటివాఁడు నీదుతనయునిఁ జంపన్
మానవతీ “మగవాఁడో, మ్రానో” యనుమాట నేటిమాటయై చెప్పుమా. 100

ప. అనినం దిరువెంగనాంచి యక్కపటపుంజంగమదేవిమాటలు వివక నిర్వికారం బైన
యాకారంబుతో నమ్మా శివుఁ డన శివయోగి యన భేదంబు గలదే! శరణార్థులయర్థ
ప్రాణంబులు శివాధీనంబులు, శివుండు కర్త, శివుండు భోక్త, యీయర్థంబునకుం జిం
తింపనేల? నీకుం దడవయ్యెడు. బాలెంతరాలవు చన్నులు చేపుచున్నవి బిడ్డ యింత
కెంత యలమటం జెందునో పాలు చాలుగదా! యెప్పుడు మాయొంటికి వచుచ్చు
బోవుచుండునది నిండుకొని యెందు మని కేలువోయి ఫాలంబునం గీలుకొల్పి నము
చితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తించు చుండం జంకు గానరాక పార్వతీదేవియు నటనుండి
చని యంతర్ధానంబు నేనె నానమయంబున. 101

తే. వేర నేతెంచి చిటుతొండనెట్టి యంత, యింతి తిరువెంగనాంచిలో నిట్లు లనియె

- నొజ్జలగృహంబునకుఁ బోయి యుత్పలాక్షి, పడుగు సేయఁగవలెఁ బిన్నవానిఁ బెమ్మ.
- చ. చెలవ కుమారుని న్నడుగు సేసినచేతడి యాటకుండఁగాఁ
బొలుపెసలారఁగా నిరుగుపొద్దులవారల భాగ్యసంపదల్
కుల మభివృద్ధిఁజెంద మనకూరిమినందనుఁ బెండ్లిసేయఁగా
వలయు ననంతరక్షణమ వైభవ మొప్పుగ ముక్తికన్యతోన్. 103
- ప. అనిన నామెయు నట్ల కాక యని యాచార్యగృహంబున విద్యాభ్యాసముఁ జేయు
చున్నకుమారునిం దోడ్కొని వచ్చినంత. 104
- ఉ. మంచిగ మేనయత్తలు సమాదరణం బడరంగఁ బెట్టి పు
త్రైంచినమంచిభక్ష్యములు లేనియ నేతను ముంచి ముంచి భ
క్షించుచుఁ దల్లిఁ దండ్రిఁ దనచిన్నికరాంగుళి వంచి వంచి యూ
రించుచు నిచ్చ మీఱఁగఁ జరించె గుమారకుఁ డింటిముంగిటన్. 105
- ప. అనంతరంబ. 106
- సీ జడలయల్లక యూడ్చి సంపంగినూనియఁ, బిన్నకూకట్లఁ జొచ్చిలగ నంటి
గోవృదేశకంబు సంకుమద్రవంబున నయమార నుద్వర్తనంబు సలిసి
గీసి గొజ్జఁగ నీరుపోసి నూతనక్రొత్త చిరుబులి పనుపులొ చెవపు నలఁది
కస్తూరిఁ బొరపినగంధసారంబుతో నీకాయయెరువున జిడ్డు పఱిసి
తే. లేటనులిపెచ్చనీరునఁ దీర్థమాడి, వేణి యీటార్చి నురపొన్నవిరులు ముడిచి
మడుగు కట్టి కాటుక యిడి తొడివి పూసి, భసితరేఖా త్రిపుండ్రంబు నొసటఁ దీర్చి.
- ప. కయిసేసి కుమారునిం గనుఁగొని జనసీజనకు లిట్లనిరి. 108
- ఉ. భైరవయోగి కొక్కనికిఁ బాశుపత ప్రతచర్యతీరునం
బారణై నినుం బలలపాకము గా నొనరించి పెట్టుచు
న్నారము భోజనంబు ప్రియనందన! నీహృదయంబునందు సం
సారముఁ బాయఁ జాలనివిచారము లేదు గదా యొకింతయన్. 109
- ప. అనినం గుమారసిరియాళండు. 110
- కా. సంసారభ్రమ మించు కేనియును మత్స్వంతంబునకొ లేదు మీ
పంశం బీవరిపాటిదే యుడుగుండే వైక్లబ్యసంభావనల్
మాంసాహారము నయ్యెడక శివునకుకొ మాయామహాయోగికికొ
హింసాక్షేపము మానుడే గురులు మీరే మిమ్ముఁ బ్రార్థించెదన్. 111
- ప. అని పల్కె నప్పడు. 112

- ఆ. చావ నియ్యకొనిననత్తుత్ర కనకును, జంప నియ్యకొనినదంపతులకుఁ
దారతమ్య మెద్ది వీరమా హేశ్వరా, చారనమయమార్గ గౌరవమున. 113
- వ. ఇద్విధంబున మువ్వరును జందనికాపురస్సరంబుగా నేక నిశ్చయం లయిరి. తదనంత
రమున. 114
- సీ. చన్నిచ్చువాగున జనయి త్రి తొడలవైఁ బసిబిడ్డఁ బవ్వళింపంగఁ బెట్టెఁ
జందనిక తనహస్తప్రణాళంబులు క్రింద నంటుక సంతరించుకొనియెఁ
జిన్నిబుగ్గల లేతచిఱుతనవ్వు వెలర్ప శిరియాలుఁడు మొగిడ్చెఁ జేయిదోయి
చిఱుతొండనంది త్రొప్పెఱుఁ గార గురుకత్తి వాడిగా నూరుచు వంక దీర్చె
తే. నేక మై యట్లు మువ్వరిహృదయములను, గుండ కానందవారిధియందుఁ నేతె
గురులు మువ్వరును గుమారవరునితోడ, నేకవాక్యంబుగాఁ బ్రితి నిట్టు లనిరి. 115
- మ. మని శంకింపకు మన్న! మావలనిప్రేమస్నేహవాత్సల్యసం
పద పాటింపకు మన్న! నాలుకతుదిక బంచాక్షరీమంత్రముం
బదిలం బొప్ప బతింపు మన్న! పరమబ్రహ్మరససిద్ధి యి
య్యది సు మ్మన్న! యచుంగునందన! శిరాళ! వీరశైవ వ్రతా. 116
- ఉ. నంది శివార్థము న్ననసునమ్మిక శంక యొకింతయేని చి
త్తంబునయందు లేక వనితామణియూరవుఁ దావుఁ జేసి వీ
క్ష్యం బగుకత్తి మోప మెడ గ్రక్కునఁ ద్రెవ్వి నమశ్శివానందం
త్రంబుఁ బఠించుచుండెను శిరాలుశిరంబు వసుంధరాభ్రాన్. 117
- ఉ. కందక గాఙ్గావాహిక వికారము దప్పక మందహాసని
వ్యందము చెక్కుటద్దముల జాఱక నెమ్మది నిద్రవోవున
ట్లందము నొందె ధాత్రి శిరియాలకుమారునివక్తచంద్రుఁ డా
నందము నొందె నప్పు డెలనాఁగమనంబును భర్తచిత్తమున్. 118
- తే. వన్నిదం బాడి గెలిచినభావ మొప్పు, నప్పు చక్కంగఁ దీర్చినయనువు మెఱయ
నతియుఁ బతియును గారంపుసుతు వధించి, వరుస నడపిరి వీరశైవ వ్రతంబు. 119
- చ. మిరియము నుల్లియుక్ బనుపు మెంతయు నింగువ జీరకంబు శ
ర్కరయును జీతపండును గరాంబువు గమ్మనిసేయి తైలమున్
తెరుంగును మేళవించి కడుఁ బెక్కువిధంబులఁ బాకతుద్ధి వం
డిరి శిరియాలునిం గటికిఁడెందమునం దరకాక్షు లిద్దఱున్. 120
- సీ. కమ్మగాఁ గాఁచినకట్టునంజాళ్లును సీరు వెళ్లఁగ నొత్తి నేత వేచి
చక్కఁగాఁ దఱిగిన సన్నమాంసంబులు పరిపాటిమై జాఱుఁబడను వండి

మూల్గుటెమ్మలతోడ ముదక గా కుండంగ జాదుచేసినల్లచాటు గాంచి

వలయునంబారాలు వడియాలు బలియించి దశ ఘ్నేనక్రొవ్వుతోడ దాలబోసి

తే. వస్త్రసోపేతములు గాంగ జతురభంగి, నమృత పాకంబులుగ జేసి రాక్షణంబ
నెట్టి శిరియాలు వంశాబ్ధి శీతకరుని, సతులు తిరువెంగనాంచియుం జందనికయ్. 121

క. నానావిధపాకములుగ, నానాలుగ జేసి యపుడు నాల్గవిధములక
బోనాముదొంటి జేర్చిరి, సూనాస్త్ర సమాను డైన సుతు శిరియాలున్. 122

సీ. నిగనిగం గా దోమి నిండుబోనముదొంటి భోజనశాలలో బోసంగ జేర్చి
చెలువ గొజ్జగనీటిచేపట్టు గావించి పాటించి రత్నకంబళము పఱచి
దేవతార్చకు ధూపదీపాదు లొడగూర్చి కప్పరంబున మ్రుగ్గు గలయలెట్టి
యెడమదిక్కున రాగివడిగెంబు ఘటించి గరగతో విమలాదకములు డించి

తే. యలివ సర్వాయితం బయ్యె నయ్యగారి, కారగింపంగ నవసరం బనుచు బలుక
నెట్టి తోడైచ్చె జంగమసిద్ధపుద్గు, సంధురా లగుముడుసలియవ్వతోడ. 123

క. శ్రీ పాదంబులు గడిగెను, శ్రీ పాదోదకము గొనియె జెలువయుం దానుక
వ్యాపారిసార్వభౌముం, డావరమతవన్వి సునిచి యర్పించె దగన్. 124

ప. అనంతరంబ చిగురు ముదురును గాని నిడుపు వెడల్పుం గలకదళీపలాశంబునడిమి
యీనియం బుచ్చి పఱచి యుదకంబునం బ్రత్యేశించి యుపస్తరించి పాయసాపూష
సూపపుండ్రేక్షుద్రాక్షాగోక్షీరమధుశర్కరాఘృతదధిరసావళీశాకపాక శిఖరిపానకంబుల
తోడ గారాపుంగొడుకుపాల మేలోగిరంబుతోడం గూడ భరితభోజనంబుగా వడ్డించి
గ్రుడ్డియవ్వకు నైత మట్లనే సమర్పించి, దేవ ! భక్తవత్సల ! శివమోగీశ్వరరూప !
విరూపాక్ష ! యమృతాహారం బొరగించి రక్షింపు మని చిఱుతోండెడు భార్యయుం
దానును భక్తితాత్పర్యవిశ్వాసపురస్కరంబుగా నమస్కరించిన. 125

ఉ. ధైరవయోగిరాజు పసిపాపనినంజుడుంగూరలందు లో
సారసి చూచి మస్తకమునందలిమాంసము లేమి గాంచి యీ
సీరసమాంస మేటికి వణిగ్వర ! పుత్రునియుత్తమాంగముం
గూరలు సేయ వైతి వివిగో నిజపుత్రనిసర్గమోహముల్. 126

తే. కటకటా ! మాత్రతంబు భగ్నంబు జెంజె, నేటిపారణ మిది మాకు నేటికింక
నుత్తమాంగపుమాంసము నుజ్జరించి, యేల యధమాంగమాంస మే నెటు భుజింతు.

ప. అనిన విని చిఱుతోండెడు భయంపడి వెలవెలంబాటుచు దిరువెంగనాంచి వదన
బొలోకించి యింక నెట్లనినం జిట్లమిడుచు సంతక దలకాయపా(పా)ల మేలోగిరంబు
ముందటం బెట్టి చందనిక యిది యేను మొదలన బెడందకాం ద్రగుయోగిబృందార

కులచందం బెఱింగినదాన నగుటంజేసి పాకంబుఁ జేసికొనియున్నదానఁ దపస్వి
చిత్తం బేపాకంబునుం బొందకుంగ వడ్డించెదం గా కని యట్లు చేసిన నక్కుహనా
తైరవుండు వెండియు. 128

తే. బంతి నీ వారగింపక వరమపుణ్య! నాకుఁజేయాడునే భోజనంబు సేయ
నొకఁడు భుజించు బెన్నఁడు నొప్పదనెడు, వేదవాక్యార్థ మన్నది వివే చెవును.
వ. మఱియు నొక్కభోజననియమంబు కలదు పిన్నవాఁడు బంతిభోజనంబుసేయక
కూడు నోటికిం బోదు; మగదిడ్డండు లేనినిర్భాగ్యునింట భోజనంబుసేయఁగూడదు.
నీకుమారు నాబంటికి రప్పింపు మారగించెద మనవుడు. 130

మ. మొదలం దేవర యానతిచ్చితిర యేఱుం జిత్తమం ¹చెంతు మ
య్యది నాకుం గొడు కింకనుం గలఁడె? వాఁ డాడంగ వేంచేసెనే?
చదువం బోయెనో?, పిల్వఁ బంతు నెటు ! నేజాడం బ్రతీక్షింతు నీ
యదనం గూరలు చల్లనారవె మహాత్మా! యోగిచూడామణీ ! 131

వ. అనిన నత్తపాఠముఁ డిట్లనియె. నీయుత్తమాంగన యెలుం గెత్తి నలుదిక్కులం బిటుచు
నది. కుమారుండు వచ్చెనేని బంతిం బెట్టుకొని భుజింతము. రాకుండెనేని నేమును
నీమునలియవ్వయుం గుడుత మటుగాక యొఱగొడ్డెంబులు వలికిసీపడ్డపాటు గొడ్డే
ఱుగా జిడ్డువఱపం గలవారమె! యనినం బ్రసాదం బని పతియనుమతిం బురంధ్రీ)
రక్షంబు. 132

సీ. రారా వణిగ్దంశవారాశిహిమధామ! రారా వికస్వరాంభోరుహాక్ష!
రారా మహాఘోరపీరతైవాచార! రారా ఘనాదార్యరాజరాజ !
రారా కుమారకంఠీరవేంద్రకిశోర! రారా సమగ్రధీరాహితేయ!
రారా మనోభవాకారయాపవిలాస! రారా యసారసంసారదూర !

తే. రార నావన్నెవడుగ! రారా తనూజ! రార శిరియాల! రార నాప్రాణవదమ !
రార నాకుఱ్ఱ! రాజియ్య! రార యనుచుఁ, జీరుఁ గారాపుఁగొడుకు రాజీవనయన.

కా. అత్తనన్దంగి నమస్తదిక్కులను పర్యాయక్రమం బొప్పుగా
నొత్తెం జిన్నికుమార రార యని యత్కువై ష్మృతిం జీరినం
జిత్తంబుం గనవచ్చె బాలుఁడు మహాశిఘ్రప్రచారంబునక
దత్తద్వ్యంజనపాకగంధ్యవయవస్థానప్రతానంబుతోన్. 134

కా. రత్నపాండుర మైనదేహము సహస్రవేయముం గంధరా
కుక్షిం గవ్వును బ్రస్ఫురద్ద నజటాకోటిక శశాంకార్థముం

- జక్షుఃపద్మముతోడ ఫాలతలమున్ సంధిల్ల శంభుండు ప్ర
త్యక్షం బయ్యె శిరాలుతండ్రికి హృదాహ్లాదంబు సంధిల్లంగన్. 135
- ప. అప్పుడు భయభక్తితాత్పర్యంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన నప్పురమహాహేశ్వరుం
డిట్లుని స్తుతియించె. 136
- మ. జయ హాలహాలసీలకంధర ! మహేశా ! భక్తచింత మణి !
జయ గంగాధర ! చంద్రశేఖర ! జగత్స్వామి ! కృపాంభోనిధి !
జయ సీహరధరాధరేంద్ర తనయాచారు స్తనద్వంద్వసం
శ్రయసంలగ్నపటీరకుంకుమరజస్సంపన్న బాహంతరా ! 137
- ప. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించె నిట్లు ప్రత్యక్షం బైనవిరూక్షండు
చిఱుతోడనందీ ! నీవు తుంబురుండవు శిరియాలండు మమారస్వామి తిరుకంగ
నాంచి యచ్చర. మిరిద్ద తొక్కకకారణంబున మర్త్యయోనిం జనించితిరి. మిమి
స్థానంబులనుండి తొంటిచందంబున నన్నుం గొలువుండు. శరీరంబులతోడం గైలాసం
బునకు రం దని యనుగ్రహించిన. 138
- సీ. వైశ్యాన్వయంబున వసుధ వర్జన కెక్కి పేయిగోత్రంబుల వినుతిఁ గాంచి
వీరమాహేశ్వరాచారంబు వదలక యేడువాడలవార మేము గలసి
వర్తిల్లుదుము వాసి పట్ట మేమియు లేక యిట్టిబంధులఁ బాసి యే నొకండ
రా బుద్ధి రాదు తారకరాజశేఖర ! యిందఱఁ గొనిపోయి లేని వత్తుఁ
లే. సూర్యుని పోవు నీ కొడఁగూడె నేని, నట్లుగా కున్న విచ్చేయు మభవ మరలి
ప్రమథనన్నిధి కేమియు బాధ లేదు, కొలిచెదము నిన్ను మేమెల్లఁ గూడిమాడి.
ప. అనిన శంభుండు కరుణించి యేడువాడలఁ గదలివచ్చునది. నీకుం బ్రియం బగునీవ్వ
రం దిచ్చితి నని యానలిచ్చిన తత్త్వంబు. 140
- లే. కంచీలో నేడువాడలఁ గలిగినట్టి, నాణెపుంగోమటులతోడ నందినెట్టి
యఖిలజీవరాసులఁ గూడి యభివీధి, భాసురస్ఫూర్తి నేగెఁ గైలాసమునకు. 141
- ప. ఇది కావేరివల్లభులును సుభయరావలులును గిష్కింధాచలక్రిడావినోదులు నయో
ధ్యాపురాధీశ్వరులును నగువైశ్యకులంబులవారలకుం గూటస్థుం డయిన చిఱుతోడ
నందియుపాఖ్యానము వినిననుం జదివినను వ్రాసినను బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియును భవ
కనకవస్తువాహనసమ్మద్ధియు నిహారసిద్ధియు నగును. 142

— ఆశ్వాసాంతము —

కా. చాముండాపరమేశ్వరీవరకృపాసంపద్ధితైశ్వర్య! ని
స్సమప్రాభవ ! లక్ష్మణాగ్రజ ! సుధాసిక్తాక్షరాలాప ! య

భ్యామభ్యాద్దనపీఠైః పసమయవ్యాపారపారీణతా
సామాన్యప్రతిభావనిర్వహణదీక్షా ! శర్వరాధీశ్వరా ! 143

క. కర్పకటకాంఘ్రిశీవక, కర్పూరవసంతరాయ ! కావేరిశా
దర్శితరిపుగర్వతమోఽ, హర్పతిసాందర్భరక్ష ! యంబురుహాక్ష. 144

తోటకపుత్రము.

ఆలకాధిపతీ ! శుగుణాభిరతీ ! మలయోద్భవచంద్రసమానయశా !
- మలపావన ! యూరుజగోత్రవరా ! లలనాజనతార్కుషలక్ష్యనిభా. 145

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాథపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము

పర్వతసోపాన

స్థాపక ! వేమక్షితీశసామ్రాజ్యశ్రీ

వ్యాపారిముఖ్య ! యస్వయ

దీపక ! యలకాధిరాజ ! జేపయతిప్పా !

1

ప. ద్వితీయవిలాసం దైనగౌరీకల్యాణం బాకర్ణింపుము.

2

ఉ. తారకుడక్ మహాసురుడు తామరసాసనదత్త మైనదు

ర్వారపరానుభావమున వ్రాలి త్రిలోకము నేలుచుండు ని

ష్కారణతీవ్ర బాధ ననిశంబును ముప్పదిమూడుకోట్లబృం

దారకులక్ మహర్షుల బ్రతాపగుణంబున నెచ్చి పాఠుచున్.

3

తే. నిరవరాధబాధిత లగునిర్జరులకు, బంధమోక్షంబుఁ గావించు గంధవహుండు

నతులవయ్యెడ వెడలించి చన్నుగవకుఁ, దప్ప నేసియు దైత్యుచిత్తంబు వడసి.

4

మ. ప్రకటన్నేహదశాధురంధరత పర్వంగా నిశీఢంబులక్

నకలాంగంబులు నిక్కి దీపకలికాస్తంభంబు లై యుండు పా

యక చూడఁమఱు లొప్ప రాక్షసుని శుద్ధాంతంబులక్ కేషవా

సుకిక్కిటకతక్షక ప్రముఖచక్షుశ్శోత్రలృందారకుల్.

5

తే. దానవునివీటిలోన మార్తాండుఁ డెండ, యంతమాత్రంబ కాని కాయంగ వెఱచు

నెంతమాత్రము కాసిన నెలమిఁ బొందుఁ, గేళిదీర్ఘ కలందుఁ బంకేరుహములు.

6

మ. పటుదిగ్వారణగండమండలసత్ప్రత్యగ్దానచ్ఛటా

కటుగంధం బగునీరు చిక్కనివియద్ధంగాప్రవాహంబులో

పటిహ్రామాంబుజనాళిమల్ వెఱికి యూర్ధ్వం జేయు జేవాళిచే

నిటు దైతేయుండు కేళిదీర్ఘ కలలో నిచ్చానినోదంబుగన్.

7

తే. వింద్రమాసుర మాగ్నేయ మైలబిలము, వాయవీయ మైకానంబు వారుణంబు

యామ్యమును మున్నుగాఁ గలయష్టదిశలు, తాన కైకొని కైకొఁ దక్షంధు ఘరల,

8

వ. ఇష్టిభంబురఁ దారకాసురుండు కాసరాక్ష తామ్రాక్ష ధూమ్రాక్ష చతురోదగ్ర
 భద్రరోమ బాలబిడాల కాలనేమి ప్రధానసానాబంధుసహాయుండై పాకకాసన
 పావక వరేతరాజ పలలాశి పాశి పవన పౌలస్త్య వన్నగాధరంబులఁ బరిభవించి నిర్ణ
 రులం దస్థించి కిన్నరుల వెన్నుసూచి కింపురుషులఁ జూపి గరుడుల బడలుపఱచి గంధ
 ద్వల బాధించి గుహ్యుల సూహరించి యక్షుల సధిక్షేపించి భేదరులఁ గీటడంచి
 యచ్చరల మోచ్చు గుందాడి సిద్ధులకు బుద్ధిసెప్పి సాధ్యుల సాధించి మహారాజుల
 రాజసం బుడసి విద్యాధరుల నధశకరించి మహాబుష్టుల నదలించి పితరులఁ బ్రతిబం
 ధించి వసువులఁ బరిమార్చి రుద్రులపవద్రవం బాపాదించి విశ్వదేవతల కనాశ్వాసంబు
 నేసి యవశ్వరం బగునైశ్వర్యంబున నప్రతీపం బగుప్రతాపంబున నవార్యం బగు
 వీర్యంబున నవక్రం బగుపరాక్రమంబున నస్తోకం బగువివేకంబున నేకాతపత్రంబుగాఁ
 ద్రిలోకంబు లేలుచున్న కొంతకాలంబునకు. 9

సీ. అనువు దప్పిరి నొచ్చి రలసి రావద నొంది రనవద లైరి చీకాకువడిరి
 యంగలార్చిరి విచ్చి రాజుడిఁ బొందిరి బ్రతుసిరి పాటిరి వల్లటిలిరి
 బెగ్గడిలిరి పికాపిక లైరి సొలసిరి కులకులఁ గూసిరి కుచిలవడిరి
 గగ్గులకా తైరి కలఁగి రోటాటిరి వెలవెల్ల వైరి నివ్వెఱఁగువడిరి

తే. యనవునవు లైరి గుజగుజ యైరి డస్సి, రొల్లఁ బోయిరి వెగ్గిరి వల్లడిలిరి
 సిగ్గువడి రొచ్చవడిరి యిస్సియిసి యైరి, తారకునిచేత మునులు బృందారకులును. 10

ఉ. ఇట్టివిధంబునకొ విబుధు లెప్పుడునుం గనుఁగావులట్లు ము
 వ్వెట్టియఁ జేసిచేసియును వేసరి యింద్రుడు మున్నగాఁగ ది
 క్కెట్టిటు లున్నమా కనుచు నేగిరి వద్దజ్ఞుఁ గూర్చి యేగి గూ
 పెట్టిరి హస్తముల్ మొగిచి పెద్దయెలుంగునఁ దద్గుణస్తుతుల్. 11

వ. జయ జయ జగన్నాథ! జగజ్జనస్థిరిసంహారకర! జంభారిప్రముఖనిఖిలబర్హిర్భు
 శిఖామణీమయూ ఖమంజరీరంజితపాదపీఠ! జలజాసన! జాన్నూరీప్రముఖనకలతీర్థ
 తీర్థ సంపూర్ణస్వర్ణకమండలధర! జవతపోనిష్ఠాగరిష్ఠమునిమనోధిష్ఠాన! ఋగ్వేదాస్సామా
 ధ్వరణమయనానానిశ్వాస! హిరణ్యగర్భ! భూర్భువస్సువస్త్రయీశుకీపంజర! నిరంజన!
 భారతీవిహారసౌధాయమానచతుర్దన! సనాతన! సనత్కుమారజనక! శతానంద!
 కాశ్యప! విశ్వతోముఖ! నిర్వికల్ప! నిరీహ! నిరాకార! ఓంకారగమ్య! ఆదిద్వేశకా
 లవ్యవచ్ఛేదనీయ! ఆదిమధ్యాంతకూన్య! ఆవ్యయ! అవాప్తనకలకామ్య! ఆనంత!
 అద్వితీయ నిరస్తనమస్తోపాధిక! సచ్చిదానందస్వరూప! నమస్తే నమస్తే నమః. 12

- సీ. సృష్టికి నటమున్న చిత్తాత్రసంకుద్ధిఁ గేవలాత్మత్వ మంగీకరించి
పిమ్మట మూర్తిప్రభేదంబు వహించు గుణసంవిధక్తి కారణము గాఁగ
నీళ్లలో నూడితి నిఖిల ప్రపంచమై పెరుగంగఁగ జాలిన బీజ మొకటి
మూఁడవస్థల జగంబున కుద్భవస్థితి సంసారములు లీల నల్పు దీవ
- తే. నీదునిట్టూర్పు గాడ్పులు నిగమపక్షి, ప్రణవమంత్రాక్షరము నీకు భద్రపీఠి
విలయకాలంబు నీనిద్ర విశ్వమునకు, నీ ప్రబోధంబ యుదయంబు నిఖిలమునకు. 13
- తే. అవధరింపుము విన్నవం బాదిపురుష!, యవధరింపుము మమ్ము లోకాధినాథ!
తడవు నేయక రక్షింపు జమ్మిచూలి!, తారకుఁడు మమ్ముఁ బెక్కుదుర్దశలఁ బెట్టు. 14
- చ. పడితిమి కుక్కలుంబడిన పాటులు దుర్భర మైనవృత్తి వె
నృడితిమి గర్భయాచకులభంగి దరిద్రత నట్టుకొంచు లోఁ
బడితిమి పాలలోఁ బడినబల్లులకైవడి నెల్ల వెంటలం
జెడితిమి వేయు నేల సరసిరుహసంభవ! దుష్టచైత్యుచేన్. 15
- తే. తారకుం డెవ్విధంబున ధ్వంస మొందు, నెట్లు బ్రదుకుదు మేము మాకేది దిక్కు
చిత్తగింపుము దేవ! సంక్రితజనార్తి, హరణపారిణ! కరుణారసార్థ హృదయ! 16
- చ. అని కరుణంబుగా విన్నవించిన హిరణ్యగర్భుండు ప్రసన్నుండై బృందారకులను
మహద్దులనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 17
- సీ. వెఱవకుం డింద్రాదివిబుధపుంగవులును శాండిల్యభృంగాదిసంయములును
నస్తద్వరప్రభావానుభావంబున వాఁ డింతవాఁ డయ్యె వాడి మిగిలి
విషవృక్ష మేనియు వృద్ధి బొందఁగఁ జేసి తనకుఁ గాఁ బెఱుకుట తగవు గాదు
పార్వతీదేవికి భవున కుద్భవ మైన తేజంబు వాని మర్దింపఁ గలదు
- తే. తండ్రి యగుదత్తుమిఁదక్రోధంబువలన, యోగనిర్దుక్తదేహ యై యుద్భవించి
పెరుగుచున్నదిహిమభూమిధరగృహముననమ్మహాదేవి శివుఁగూర్చుఁ డను వెఱింగి.
- చ. ఇంతనుండియు మీకు మేలయ్యెడుఁ బొందని పురందరాదిబృందారకుల వీడుకొల్పి
శతానందుండు యథోచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లు చుండె నిట్లు దేవతలు భావి
శుభసూచకంబు లగుగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లనుసంధించుచు నిజస్థానంబుల
కరిగిరి యనంతరంబున. 19
- సీ. అటమున్న దక్షకన్యక తండ్రితో నల్లి యోగమార్గమున మే నుజ్జగించి
యవరజన్తంబున నజ్ఞాతియోనియై ¹యోషధులకు నెల్ల నున్నిపట్టు
మేరుమందరవింధ్య పారియాత్రాదినుప్రథితాద్రి నంబంధబాంధవంబు

నైససిహారక్షేలాధినాథునకును చిత్తదేవతలకన్నబిడ్డ యైన

లే. మేనకాదేవి కుదయించె మేలుచేడ్క, నభిచెలికాడు మైనాకుఁ డన్న కాఁగ
నభిజనాఖ్య పార్వతి యన నఖిలజనని, యాదిత్య క్తి పురారియధ్ధాంగలక్ష్మి. 20

క. పావనజంగమభువనశుభ్రావహ మై విశదదశదిశాంతర మై యీ
దేవి యుదయంబు నొందిన, యావేళం గునుమవర్ష మంతటఁ గురిసెన్. 21

లే. జునని విద్యుల్లతాభ మాచాయ గలిగి, క్రొత్త యుదయించినట్టిమాకూతువలనఁ
గారు కాలంబుమణికలకయును బోలె, నొప్పెడువిదూరభూమికి యుద్ది యయ్యె.

ప. అనంతరంబు ప్రతిదినవర్ధమాన యై లభ్యోదయ యగుచంద్రశేఖయుంబోలె బంధు
జనంబులకుఁ బ్రమోదంబు సంధించుచు మందాకినీసైకతవేదికాస్థలంబులఁ గందుక
క్రీడ నల్పుచు నుపదేశకాలంబుల విద్యులు నేర్పుచు బాల్యంబుఁ గడపి నేత్రోన్నీల
నంబు నేసినచిత్రంబునంబోలె యావనవిభక్తం బై యభ్యుదయం బై యభ్యున్న
తాంగువృక్షప్రభావితేజంబున రాగంబు వెడలం గ్రక్కునవియుం బోనిచరణప్రవా
ళంబులు వృత్తానుపూర్వంబు లై యనతిదీర్ఘంబు లగుజంఘాప్రకాండంబులును
వేదండుశుండాదండంబులకు వైదండికంబులై యొప్పారునూరువులును మేఖలాక
లాపమధ్యకీలితమహేంద్రసీలమాణిక్యకీరణ శేఖయుంబోలె నాభిరంధ్రంబునం బుట్టి
మీఁదికి నిగడ రాజిల్లరోమరాజియును నవయావనారోహణార్థంబు మన్తఘండొన
ర్చిన మణిశోపానంబులంబోనివల్లీవిధంగంబులును గుదుట్ల నిండఁ బలకం బండిన
మారేడుపండ్లగారాముఁ జేజుచుగబ్బిగుబ్బలబెడంగులును నభినవశరీరమనుమనుకు
మారంబు లగుబాహువులును ధర్మబంధురం బగుకంధరంబును సంపూర్ణపూర్ణిమా
చంద్రబింబుడంబు విడగబింపం జూచురాననంబును గావియగుమోవియును నూఁ
బూవువంటి నాసికయు నిష్ఠంపుటస్తంభులకుఁ దోడిమద్దు లగుముద్దుచెక్కులును నుమ
కోదండవల్లీమతల్లు లగుకణివంక బొమలును విదియనాటిచందురునకుం గదిసి చుట్టం
బగులలాటపట్టంబును గొదమతుష్టేదచాలుఁ బురుడింపం జాలునీలాలకంబులును నొప్ప
సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్ఛయం బగుసౌందర్యంబు నేకత్రావస్థానదిదృశ్యచే విరించి
సూక్ష్మీకరించి యథాప్రదేశనివేశితంబుగ నొనర్చెనో యనం దల్లిదండ్రులకు నామో
దంబు నాపాదించుచుండ నొక్కనాఁడు నారదుండు ననుచెంచి. 23

క. త్రిభువనమోహన యగున, య్యభగమనం జూచి పర్వతేశ్వరునిమహా
సభలో నిట్టని పలికెను, శుభవచనప్రాణి మెఱియ నురముని యెలమిన్. 24

సీ. ఈసీరజాతాక్షిమేనిలో సగపాలు గణులంప మగ పాలు గాఁగ నున్న
దీప్లవాధరక్రిపాదపద్మంబు నొరయు నొక్కొక్కమా టుడుగణేశుఁ

డికాంతతోడ మగదాకినీపాపిని నవతి గాఁ గల దేమిచందమనను

నీలకాతన్వికి నీరేడులోకంబు లభిరామకేశిహర్త్యంబు లగును

లే. నిండువేడుకఁ గాంచు నీనీలవేణి, కొమ్ముటెనుంగుమొగ మైనకొడుకుఁగుట్టి
నత్తయును మామయును లేనిరి త్తయింట, మునుపు మనిపెడు నీయింతి మగనితోడ. 25

ఉ. మాటలు వేయునేమిటికి మంగళలక్షణలత్నే యైనయా

జోటికి భర్త కాఁ గలఁడు సోమకిరీటుఁడు సర్వదేవతా

కొటికిరీటకొటిపరికుంచితనవ్యమణిద్యుతిచ్చటా

పాటలపాదవీరుఁ డగుపట్టి కృతార్థుఁడ వైతి భూధరా. 26

వ. అనిచెప్పి నారదుండు చనియె నంతనుండి హిమవంతుండు నివృత్తాన్యవరాభిలాషుం
డై యయ్యోహరత్నంబు శేషభూషణునకు నీ నిశ్చయించియు నభ్యర్థనాభంగ
భయంబునం జేసి 27

క. తన్నుడుగ రానిశివునకుఁ, గన్నియ నెట్టిత్తు నతనికారుణ్యము నా
కెన్నఁడు సిద్ధించునో యని, యన్నగవతి యాత్మఁ దలఁచె నెత్తుకృంబున్. 28

వ. అంత విరూపాక్షుండు దక్షరోషంబు కారణంబు గా దాక్షయణి శరీరమోక్షంబు
జేసెనిది మొదలుగా సర్వసంగపరిత్యాగంబుఁ గావించి యపరిగ్రహంబు డై. 29

నీ. గంగాప్రవాహసంతాళితాఘ్నన్నత రుద్రాక్షదేవదారుద్రుమంబుఁ
గమ్మరికాకురంగజనాభిపరిమళ త్వాఘ్నేందుకాంత పాపాణతలముఁ
గిన్నరద్వంద్వసంభిన్నపంచమరాగ ¹మూర్ఛాచులావనమ్మూర్ఛితంబు
నిర్యన్తహావేగనిర్ఘ్ని రిఘూత్కార ఘుమఘుమా మతదిశాగోళకంబు

లే. వైనహిమవైలపాదంబునందు నియతిఁ, దవమునేయంగ మదిలోనఁ దలఁచి విడిసె
బ్రమథవర్గంబుఁ దానును బసవఁ డపుడు, కృత్తిచాసుండు విషయనివృత్తుఁ డగుచు.

లే. ప్రచుఘ లెల్లరు విడిసి రప్పర్వతమునఁ, జంద్ర కాంతశిలావణిస్థలములందు
నమరియుండు నమేరుపుష్కములనీడ, భూర్జశరుచర్మ పరిధానములు ధరించి. 31

చ. బసవఁడు అంకె వైచి హిమపర్వతచారువనాంతరంబులం

బసిరిక మేసి నిర్ఘ్న రులఁ బాటెడుతియ్యనినీరు గ్రోలి కొ

వ్వెనఁగ ఘనాఘనధ్వనుల నుల్లస మాడెడుఁ దత్పురంబునకొ

బ్రసభగతికొ మృగేంద్రములు భద్రగజంబులు భీతిఁ జెందఁగన్. 32

లే. అత్తమూర్త్యంతరం బైనయగ్నిదేవు, సర్పనము నేసి నియతి నయ్యవ్వమూర్తి

బహుతపోవ్రతనియమైకఫలవిధాత, తపముఁ జేసెను మది నొక్కతలఁపుఁ జేసి. 33

1. నిర్యన్తహావేగ నిర్ఘ్నరాంబు, పతితప్రతిధ్వానభంగోరు ఘమ ఘమ ఘమ
ఘమయత.

- తే. అపుడు హిమవన్నగేంద్రుఁ డత్యాదరమున, నతిథి యై యున్న శంభున కర్ప లిచ్చి
తత్సమారాధన క్రియార్థమునఁ బంచె, నిజతనూజ సఖినమన్నితము గాఁగ. 34
- క. రమణి తపో వ్రతచర్యా, సమధికవిఘ్నంబ యశుచుఁ దలపోసియు శీ
మ్రము నైకొనె శివుఁడు వికా¹రము లేక మదిం దనంబు రమణీమణియున్. 35
- సీ. పాటించుఁబువ్వులు చల్లవంబులుఁగోయఁ గుకపవిత్రంబులుఁ గూడఁబెట్టు
నాపగ రహి మీఱు నర్హోదకములును నువకరణంబులు నొయ్యె జేర్చు
వేదికాసమ్మార్జనవిధి నివర్తించును లీలమై రంగవల్లిక లానర్చు
గల్పించు లెస్సగా గంధాక్షతంబు లుత్పాదించు ధూపదీపాదికములు
- తే. ప్రత్యహంబును హిమధరరాజతనయ, భవునిపదపద్మములమీఁద భక్తి గలిగి
తచ్చిరత్నం ద్రచంద్రికాస్తబకతైత్వ, శాంతపర్యటన క్రియాశాంతి యగుచు. 36
- వ. అక్కాలంబునం దొక్కనాఁడు స్వర్గ లోకంబునఁ బాకశాసనుఁడు కల్పానోకహం
బులనీడలఁ జింతామణి వేదికాస్థలంబులందు బృందారకులు పరివేష్టింపఁ బేరోలగం
బుండి దివిజకార్యార్థసంసిద్ధిఁ బొంద మనంబునందుఁ గందర్పునిం దలంచిన. 37
- సీ. కాంతాజనంబుల కఱివంకబొమలతోఁ బ్రతివచ్చు పుష్పచాపంబుతోడఁ
గోకిలవ్రాతంబు గ్రుక్కిట్ల మ్రింగించు క్రొమ్మవి చిగురాకుగొడుగుతోడఁ
రలిదేవినిడుసోగఁ గ్రాలుకన్నులదాటఁ దలపించు మినకేతనముతోడ
భుజగలీలావతీభుక్తజేషము లైన గంధవాహకిశోరకములతోడఁ
- తే. జందురునితో వసంతమాసంబుతోడ, రాజకీరరథం బెక్కి సాధవమున
వచ్చె వలరాజు చిత్రానువర్తనముగ, సుప్రమముతో మహేంద్రు నాస్థానమునకు. 38
- ఉ. పక్షము పెంపున గునుమబాణునిమీఁదనె వ్రాత దేవతా
ధ్యక్షునివేయికన్నులును దక్కినవేల్పుల నుజ్జగించి నూ
క్షేణీకః జూడఁ గార్యగతి యిట్టిదయో ప్రభువుల్ ప్రయోజనా
పేక్ష నొకప్పు డాత్రితుల²పేర సమంచితగౌరవోన్నతుల్. 39
- క. రా యిటు రమ్మని చేతికిఁ, జే యిచ్చు ప్రమోదరేఖ చిగురొత్త మరు
న్నాయకుఁడు నిల్చె నుమన, స్సాయకు సరిగ్దైమి.ద సౌహార్దమునన్. 40
- వ. అప్పుడు. 41
- తే. పతిప్రసాదంబుఁ దనమాళిపై ధరించి, మహితవినయావనస్రుఁ డై మన్మథుండు
సంగతంబుగ హస్తాంబుజములు మోడ్చి, విఘ్నరోత్థల నిట్లని విన్నవించె. 42
- వ. దేవర నన్నుఁ దలంపున నవధరించిన కారణం బేమి యానతిమ్మ. 43

- సీ. ఎవ్వండు నీవదం బెలమి నుద్దేశించి యతిఘోరమగు తపం బాచరించె?
 నెవ్వండు నీచిత్త మెరియించుచున్నాఁడు కైవల్యవదవికైఁ గాలుసాచి?
 యెవ్వండు గురుసీతి కేపాకమును బొంద కుద్దండరీతి మాటొడ్డి నిలిచె
 నెవ్వండు దంభోభిహేతినిర్దురధారః దలఁచె నీబొత్పలధారఁ గాఁగ
- తే. వాని భంజింతు నాతనిమాన మడఁతు, నతని నిర్జింతు నాతని నతకరింతు
 సాసలిష్టు మహేంద్ర ! నాయట్టిహితుఁడు, నీకుఁ గలుగ ససాధ్యంబు నెగడు నెందు.
- తే. ఏకభర్తృవ్రతస్థ యై యేలతాంగి, నీకుఁ 1జేయాడుధర్మంబు విలువరించె
 నది వినిర్దు క్తలజ్ఞ యై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహక్షేపణంబు. 45
- తే. ప్రణయతోపప్రకాంతికై పాదవలితు, నిన్ను నేపువుఁబోడి మన్నింప దయ్యె
 నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశరణ్య, దేహఁ గావించు విషపు సంజేహ 2మింద్ర. 46
- క. నీవజ్రము నుఖముండుం, గావుత దివ్యాస్త్ర కాలికామధ్యమునకే
 దేవేంద్ర ! చెఱుకుమింటం, బూవులు శరములుగ నే రిపుల నిర్జింతున్. 47
- ప. నీప్రసాదంబున మలయానిలంబుప్రాపున వసంతంబునహేయంబును నిండువెన్నెల
 చెరిమియుం గలుగఁ బినాకపాణి యగుహరు నైన జయింపం జాలుదు నని తలంతుం
 దక్కినవారు నాకెవ్వరు నెంత యని యుత్సాహంబునం బల్కినం బురందరుండు
 సంకల్పితార్థంబు సఫలం బయ్యెనని యంతరంగంబున సతోషించుచుఁ గంతున
 కి ట్టనియె. 48
- సీ. సంకల్పసంభవ నమహార్తు వట్లనే యరుగంగ నీ కసాధ్యంబు గలదె
 యటుకాన కానిమహాకార్యభరమునం దేము నియోగింతు మిపుడు నిన్ను
 ధరణిభారధురీణతాప్రాధి కని కదా తమ మోఁచుకేఘనిఁ బనిచెను హరి
 విబుధకార్యార్థంబు విశ్వేశ్వరు గుఱించి యరుగంగవలయు నీ వధికభక్తిఁ
- తే. గుధరకన్యను శశిమాళిఁ గూర్పవలయుఁ, బార్వతీపరమేశ్వర ప్రభవ మైన
 దివ్యతేజంబు నేనావలిత్వ పెంది, జయముఁ గావించు నని చెప్పె జలదభవుండు. 49
- ప. హిమాద్రి పాదంబున దేవదారువనంబున నియతాత్మఁ డై పరబ్రహ్మసంసంధానంబు
 నేయుచు నంధకారాతి తపంబు నేయు చున్నవాఁడు పార్వతియు హిమవన్నియో
 గంబున నీశ్వరునకుం బాయక పరిచర్య నేయు చున్నయది యీవార్త సకలలోక
 వృత్తాంతవిజ్ఞానార్థంబు పంపిన యప్పరస్త్రి ప్రణిధివర్ధంబువలన వింటి నిది కార్య
 క్రమంబు. 50
- తే. ఇది యనన్యసాధారణ మిది యవశ్య, మిది పరోపకృతియాభ్యుదయశాలి

- చేయు మిప్పుని సంకల్పసిద్ధి గాఁగ, బాహువిక్రమపారీణ! పంచబాణ! 51
- లే. కోరి యభ్యర్థనము సేయువారు సురబు, కార్య మూహింప మూఁడులొకమ్మలకును
 1. నతిశుభము కృత్యమో యల్ప మైన గాదు, కామసంస్కృహణీయవిక్రముఁడ వీవు.
 ప. హుతాశనునకు సమీరంబుబలె మధుమాసంబు సహాయం బగు గాత మర్థలాభం
 బును సేనుబును బుశర్థర్థనంబు నయ్యెడు మని దీవించిన దేవేంద్రునియానతి
 ముత్యాలసేనఁ బోలె శిరంబునఁ దాల్చి యైరావణకుంభకుంభాస్ఫాలనకర్మశం బగు
 కరంబున వాస్తోష్పతి తన్నుసంస్పర్శించి గౌరవించిన మన్మథుండు మధుసహాయం
 డై హిమవత్పర్వతంబు చేరం జనియె నాసమయంబునందు. 53
- చ నకలవనంబులందుఁ గలసయమికోటి తపస్యమాధిని
 వ్రకుఁ బ్రతికూలవర్తి యయి వట్టదకోకిలరాజకీరజా
 లకములతోడఁ గూడ రుషలాంధను నెచ్చెలికాఁడు వచ్చె వా
 రక మధుమాసరాజు నవరాగసమంచితవల్లవాస్తుఁ డై. 54
- లే. ఉత్తరాభిముఖుం డైనయుష్టరశ్మి, చంద మీక్షించి దక్షిణాశాపురంధి
 గంధవాహంబు దీర్ఘ దీర్ఘంబు గాఁగఁ, బాఁగ విడిచెను విరహనిశ్శాన్తవధార. 55
- క. ఆమూలార్గ మశోకపాదపము ప్రత్యగ్రచవాళావళి
 వ్యామిశ్రంబుగఁ బూచె నప్పు డటు నీహారాద్రికుంజంబునకొ
 భామాశోమలపాదపంకరుహసంపర్కం బపేక్షింప కు
 ద్దామం బైనవసంతజ్యంభిణము సత్వం బొప్ప దిసింపఁగన్. 56
- లే. చివురుగఱితోడ లేమావిపులు శరముఁ, జేసి మధుమాసకాలంబు చిత్తజానకు
 నశికులంబులపేర నామాక్షరములు, వరుసతో నిల్పె ననఁ బొల్పె వానియందు. 57
- క. సవకము లగుములుమోదువుఁ, బువుమొగ్గలు విశినవీధిఁ బొల్పెనలారెకొ
 దివుట వసంతుం డనుప, ల్లవుఁ డిడిననఖశతంబులకు సరి యగుచున్. 58
- లే. చెనుట కింపురువస్త్రీలచెక్కులందుఁ, గ్రమ్మి మృగనాభివత్త్రధంగంబుఁ గరచెఁ
 జందనద్రవ మిం వయ్యెఁ జన్నుఁగవకు, నలరుఁ బన్నీటితో గుహ్యకాంగనలకు. 59
- ప. అప్పుడు వసాకను లగుతాపను లతిప్రయత్నసంస్తంభితక్రియారంభిలును మదనుండు
 సమారోపితపుష్పచాపుండును మధుకరంబులు కునురుపాత్ర పరిపూర్ణమధురసగంఢూష
 సముపాలితక్రియాసందోహంబులును మృగంబులు మృగీకంఢూయసపరాయ
 ణంబులును నైయండిరి వెండియు. 60
- ఉ. పంకజరేణుగంధి యగువల్లవవారిఁ గరేణు విచ్చె ని .

1. గర్తమున హింస ఫలమైనఁ గానరాదు.

శృంక మదావశంబునకు గంధగజంబును బద్ధిసిమ్మనా
లాంకుర మర్థభుక్తము నిజాంగనకుం బ్రియమార నిచ్చె నా
వంకఁ దపోధనుల్ హృదయవత్సలతక్ బ్రియ మంది చూడఁగన్.

61

ఉ. దేసికగాన(ని)మార్గములఁ దిన్ననిరీతులఁ బాడిపాడి యా
శ్వాసము నొంది సోలి యరవాడినయంగనమోముఁదమ్మిఁ బు
ష్పాసవఘూర్ణి లేక్షణము లల్లనఁ జూంబన మాచరించి యు
ల్లన మొనర్చెఁ గిన్నరవిలాసి హిమాచలకిందరంబునన్.

62

లే. అచ్చరలు పాడుపిందోళ మాలకించి, యిందుమాళి ప్రసంఖ్యాన మెడలఁడయ్యె
నిర్జితేంద్రియు లైనట్టినియమవరుల, నంతరాయంబు లేమి సేయంగఁ గలవు.

63

వ. అప్పుడు వామప్రకోష్ఠార్పితహైమవేత్రకుం డగునందికేశ్వరుం డభినవవసంతసమ
యారంభసంభూతమనోవికారంబు లగుప్రమథవీరులభావంబులు భావించి హంకా
రంబుసేసి మాను మని యదల్పిన నాళిలాసందమదివ్యశాసనంబునఁ గాననం తెల్ల
నిమ్మంపవృక్షంబును నిభృతద్విరేధంబును మూకాండజంబును బ్రశాంతమ్మగచారంబు
వై చిత్రార్పితావస్థానంబునుండోలె నుండె నేనియు మనోభవుండు ముక్కంటి
యొడురుఁ జక్కటి గాని యొక వక్రియఁగాఁ బురశ్శృక్రంబు నడచువాఁడునుండోలె
మనంబునం జుకుచు నెట్టకేలకు నాజగజెట్టి తపంబు సేయు చలికొండచట్టుపట్టునకుం
జనుడెంచి చుట్టునుం దిరిగియున్న సురభాన్న మోకలసిడ నిల్చి యచోట బి శార్దూల
చర్మంబునం బర్మకబంధురీతపూర్వకాయంబును నుత్తానపాణియుఁ బ్రణాయామ
పరుండును నగు నమృతదేవుని పార్శ్వంబునం బుష్పాంజలి వట్టి ధ్యానాపసానాపస
రముం బ్రతీక్షించుచుఁ గించిద్వింబమానకేసరభరా(చదా)భిరామకాంచీకలావయుఁ
గర్జికారకుసుమతాటంకయుఁ బల్లవావతంసయు నగుపార్వతిం గనుంగొని యిదియ
నాకవనరం బని యభిజ్యశరాసయం డై.

64

సీ. వలుదకెంజడకొప్పు వదలి వీడకయుండఁ బెనుపాఁవలపాగ బిగియఁజాట్టి
మెడకప్పుతోఁ గూడి మిక్కిలి నలు మైన కమనీయకృష్ణాజినము ధరించి
భూమికారము లేనిపొడవుతెప్పలలోని ఘనదృష్టి నాసికాగ్రమున నిల్చి
యొగవట్టికఁజేంది యొట మైననిలుకడ నాసనస్థిబంధ మనువువఱచి

లే. నిస్తరంగక మైనమన్నీరుచోలె, గర్జితము లేనిఘనఘనాఘనము వోలె
ధ్యాననిశ్చలుఁ డగునిందుధరునిఁ జూచి, ప్రసవసారాచుఁ డలేభయభ్రాంతుఁడగుచు.

ఉ. ఒయ్యన డాయఁగాఁ జనియె సుగ్రవిలోచనుపార్శ్వభూమికిం
దయ్యమణేఁడు సెచ్చెలి యెడకొ భయకంపము నుప్పలిల్లఁగాఁ

- దియ్యనివిల్లఁ బుష్పములఁ దీర్చినయమ్ములు శౌర్యసంపదల్
వయ్యము గాఁగ భూమిఁ బడ వైచె నిలింపులు చూచి బెగ్గిలన్. 66
- క. స్థావరరాజతనూభవయావేశన, డాయ వచ్చె నభవునిసేవా
హేవాక ప్రాధిని వన, దేవత లెంతయును నభిరతిం దనుఁగొలుపన్. 67
- తే. పద్మరాగవిభూషణ ప్రతతిమాటు, లలి నశోకలతాప్రవాళములు దాల్చి
సింధువారప్రసూనరాజీవరాజిఁ, గ మ్రమాక్షికరత్నశృంగార యగుచు. 68
- చ. చనుఁగవప్రేగునక్ మిగులనన్నపుఁగౌ ససియాడఁ గెంపు మీ
ఱిన నునుఁబట్టుఁజేలఁ గటి ఱింగులు వాఱఁగఁ గట్టి భూమిభృ
త్తరయ ప్రసూనగుచ్ఛములు దాలిచి లేఁజిగురుల్ ధరించి వ
చ్చిన నడఱివవోలె నిలిచెం దరుణేందుకిరీటునన్నిధిన్. 69
- తే. తరుణి యందందుఁ గేసరదామకాంచి, జఘనపులిసంబు నందుండి జాఱిపడఁగ
మాటిమాటికిహస్తపద్మముల నెత్తు, చచలభావంబుతో నుండె నభవు మ్రోల. 70
- ఉ. కమ్మనియూర్పుగాడుపులగందముఁ గ్రోలఁగ వచ్చి యోష్ఠాబిం
బమ్ముసమీపదేశమునఁ బాయక యాడెడులేఁటిఁ గేళిప
ద్మమున మాటిమాటికి సమంచితవిభ్రమలోలబృష్టి యై
యమ్మసిరాక్షి 1 చిమ్మ దరహాసవికస్వరగండపాళి యై. 71
- తే. ఆఖలలక్షణసంపూర్ణ యైనయట్టి, యాలతాతన్నిఁ జూచి పుష్పాయుధుండు
రమణఁదాఁ బూనుదేవతారాధనంబు, సఫలతం జెందె నని చాల సంతసిల్లె. 72
- ఉ. ఆవృడు డాయ వచ్చెఁ దరుణాబ్జకళాధరు గౌరి భక్తితో
నవ్వుడు డానె నీశ్వరుండు నంచితయోగసమాధినిష్ఠమైఁ
దప్పక బాహ్యసీమఁ బ్రమనం బెసఁగం బరమంబు సోఽహమ్మై
యొప్పెడుదివ్య తేజము సముజ్జ్వలశోఽతితటిత్ప)కాశమున్. 73
- క. ఆసమభయభక్తు లలరఁగఁ, గునుమంబులు దోయిలించి శోమలి నించెం
గిసలయభంగంబులతో, ననదనడుము వణక మృదునియడుగులమీఁదన్. 74
- ఉ. చల్లవపుష్పభంగములు పాదసరోరుహయఁగ్గకంబుపైఁ
జల్లి శ్రవోవతంస మగుసంపగిమొగ్గ యొకింత జాఱఁగా
నల్లన మ్రొక్కెఁ బార్వతి భయంబును భక్తియు సంభ్రమంబు సుం
ధిల్లఁగ భావి భర్తకు ఫణిప్రభుహరున కంధకారికిన్. 75
- క. సరిలేనిమగనిఁ బడయుము, తరుణి యని వల్కె శివుండు తభ్యను యిది యీ

శ్వరభాషితమునకుం దర, తరములయందైన నన్యథాత్వము గలదే.

76

ఉ. పంచశరుండుఁ దత్పరత బాణవిమోక్షణకాలముఁ బ్రతీ
క్షించుచు గౌరి శంకరునిఁ జేరినయప్పటినుండి యెప్పుడు
న్నించునొకో హరుండు తరుణీమణి నంచును వింట నారి నా
రించుచు నుండెఁ జెంత నరరికృతదై వతకార్యధుర్యుఁ డై.

77

తే. ప్రియము శోభిల్లుఁగా నమర్చించె గౌరి, పసనిపయ్యెద జాణి దోషల్లవమున
భానుదీప్తులు నీటారి ప్రన్ననైన, పృథులమందాసిపద్మ బీజమాల.

78

తే. అంబుజాక్షి నమర్చింప నాదరమున, నక్షమాల్యంబు నిటలాక్షుఁ డందుకొనియెఁ
బంచబాణుండు సంధించె నించువింట, నస్త్రరాజంబు నమ్రాహనాశుగంబు.

79

మ. శమనారాతి నివృత్తధైర్యుఁ డగుచుం జంద్రోదయారంభకా
లమునం బొంగిన దుగ్ధసాగరములీలం బక్వబింబాధరో
ష్ణముఁ గర్ణాంతవిలాసనేత్రము నతిస్వచ్ఛంబునై యొప్పు గౌ
రిముఖాంభోజమునందు నిల్పె సరసప్రేమంబునం జాడుగ్గులన్.

80

తే. శైలసతయును భావంబుకీలు చెలిసి, యంగకంబులంబులకంబు లంకురింప
వ్రాల్చె నెమ్మోము లజ్జాభరంబుపేర్చి, గేకరాల్ కనంబులఁ గెల్లుచులగి.

81

ప. ఆనంతరం బంతకమగ్ధునం డతర్కితం బైన యింద్రియతోభంబు బలాత్కారంబు
గాఁ గుదియించి, చేతోవికారంబునకుం గారణంబుఁ చెలియం దలంచి దిశాంచలంబు
లకుం జూపు పఱులనప్పుడు కట్టెదుర దక్షిణాపాంగనివిప్లముష్టియు నాతతాంగుండును
నాకుంచితనవ్యపాదుండును జక్రీకృతకార్తుకుండును బ్రహతోద్వృత్తుండునునైన
మన్మథునిం గనుంగొని తపఃపరామర్శవిపృథక్రోధుండయ్యె నవ్వేశ భ్రూభంగదుష్పే
క్షం బగునిరూపాక్షునిలలాటేక్షణంబునం జనియించిన సముజ్జ్వలజ్వాలాజాలం బైన
కృపీటయోని భువనంబులెల్ల భయభ్రంతుంబులై హాహాకారంబులు సేయ నమ్మినకేతను
శరశరాసనతూణీరంబులతోడం గూడ భస్మంబు చేసెన్.

82

నీ. నాగభూషణఫాలనయనాగలముచేతఁ బంచబాణుండు బిట్టు భస్మమయ్యెఁ
బ్రబలాభిమంగసప్రభవమోహంబున రతిదేవి యవశయై వ్రాతే ధరణి
యువతిసంసర్గంబు యోగఃస్మృం బని యభవుఁ డంతర్ధాన మాచరించెఁ
జైలికాడు తన మ్రోల నొలికి బూడిద యైన నామని యెచ్చె నా పఱచినట్లు

తే. గౌరి తనచారుసౌభాగ్యగౌరవంబు, విలువ పోయినచెలువున విన్నవోయెఁ

బర్వలేంద్రుండు నిర్విణ్ణభావ యైన, కూర్చినదన నింటికిఁ గొంచుఁబోయె.

83

ప. ఆనంతరంబ రతిదేవి మోహం ధోస్తీ లితంబు లైనలోచనంబుల నత్యంతప్రియదర్శనం

డగుప్రియుం గానక పురుషాకారంబున భూమిం బడియున్న భస్మంబుం గని యిట్లుని
ప్రలాపింపం దొడంగె. 84

ఉ. చక్కనివారిలోన నెఱజూణలలో విటరాజకోటిలోఁ
జిక్కనివారిలోఁ గడుఁ బ్రసిద్ధివహించిన నీవు ప్రాణముం
దక్కినచోట నీమనసు ధైర్యమున న్నిసిమింతురాలు గా
నక్కట! పుష్పసాయక! మహాకఠినాత్మలువో మృగేశ్వణి. 85

మ. ప్రతిహాలాచరితంబు నావలన నల్పం బైననుం గాంచిలే
ప్రతిహాలాచరితంబు నీవలన నల్పం బైన నేఁ గంటినే
కృత మెన్నండును లేనిచంద మిది లక్ష్మీపుత్ర! నీయందు న
న్నతిదుఃఖాన్విత డించి పోవఁ దగవా యధ్వానపుంబట్టునన్. 86

క. తలఁలే మన్నఁ! గోత్ర, స్థలితంబుం జఘనసూత్రకరబంధంబుల్
తలఁలే! మఱియు వసంతో, త్వలకలికారాధనంబుఁ దత్సమయమునన్. 87

క. మెఱయంగ ముసురు కురియంగ, నుఱుచుం బురవీధులం బయోధరవేశం
దెఱవల రమణులయొద్దకు, నిఱుఁజేకటిదిశల నింక నెవ్వం డనుపున్. 88

సీ. మదిరారసాస్వాదమదవికారంబులు బింబాధరలకు విడంబనములు
ప్రియవియోగంబున బెడరించువాఁ డయ్యు నుడువల్లభుండు నిష్ఫలాదయ్యండు
కోయిలనోరారు త్రొత్తమామిడిమోక నవపల్లవంబుబాణత్వ ముడిగె
శుకశారికలు గూడి కోకస్వరంబులఁ బలవింపఁ దొడఁగెఁ దాపాబు గదిరి

లే. మానములు దుఃఖపడె మధుమాధవములం, జిన్నివలయానిలంబులం జిన్నవోయె
మాట లేటికి వేయు నోమగలరాజ!, విశ్వమున నీవు లే కున్న వెలిలి వడియె. 89

లే. హృదయమున నుండి యెప్పుడు హృదయనాథ!

ప్రియముఁ జెప్పెద ననుటెల్ల భేషజంబు
హృదయమున నుంట నిజమేని మదన యెట్లు
భస్మమైతివి! నే నెట్లు బ్రదుకుఁ గంటి? 90

ప. మన్నఁ! మధురాలాపనిసర్గపండితంబు లగుగండుంగోయిలల నేలాశో భవనం
బులకు రాయభారంబు పంపవు! ప్రణిపాతయూచితంబు లగుగాడోపకూహనంబులు
మఱిచితే! యార్తవం బగుకునుమప్రధానంబు నాయంగంబులం దిది నీవు రచి
యించినది కదా! దక్షిణేతరం బగుమదీయచరణంబు లాత్మారాగపరికర్తంబునకుం
దగదొశో? పతంగమార్గంబున నింగలంబునం బడి భవదంకంబాశ్రయించెదఁగాక
మదనండు లేక రఠిదేవి జీవించు ననునపవాదంబు లోర్వవచ్చునే! నీనుహృదీశ్వరుం

డయినవసంతుం డెచ్చట నున్నవాడు? పటుక్రోధరేఖానటద్భ్రాభంగభీషణముఖం
డగులలాటలోచనులోచనంబుచిచ్చున నతండును వెచ్చి నిన్నుఁ గూడెనే యని యనేక
ప్రకారంబులం బలవంపఁ దత్పరిదేవనాక్షరంబులు బాణపాతంబులంబోలి తూట
నాటుటయు నెంతయు నొచ్చి యమృతమసం బక్కినలయకోమలికిం బుట్టినమహా
వ్యసనం బూరార్పం జేర వచ్చుటయు.

91

సీ. క్రొమ్మడి కై పెక్కి కనుమంబు లుమియుచు నవటుప్రదేశంబునందుఁ బొరల
జేవురించిన లేత చెక్కుటద్దంబులఁ దాటంక యుగళంబు తన్నియాడ
నాక్రోశపరిదేవనాక్షరప్రాతంబు కంతగద్గదికచేఁ గ్రక్కుపడఁగ
హరిసీలములచాయ నక్షిగోళముల సొబగుగాఁ గన్నీటిసోన గురియ

లే. ముత్తియంబులు పేరులు ముఱిసిపడఁగ
హస్తముల వీఁగుఁ జనుదోయి యడచుకొనుచు
సంబెరం బిచ్చె రలిదేవి శంబరారి
కమలినవసంతు నెదుట దుఃఖార్త యగఁచు.

92

ప. ఇవ్విధంబున నారామ పేరామనియెగుట నెప్పునంబునఁ బేరామనియై వర్తిల్లునార్తి
సంబెరంబిచ్చి సొమ్మసిలంబోయి లేచి వసంతునిం గనుంగొని మాధవ! నీచెలికానిం
బాడు కపోతకర్బురం బైనభస్మం బైనవాడు! నీవు వచ్చుట యెఱుంగండు
నుమ్మి! ననురాసురం బైనజగంబు బీసతంతుగుణం బైనకోదండంబునం గలగుండ్లు
కెట్లు నిట్టి జగజెట్టియుం గలండే? యతిపరుషవనసంపాతాహతం బైనదీపము
నుంబోలె నీవరమమిత్రుండు క్రమ్యుణిలండు నుమ్మి! నాపాపంబునంజేసి విధి వెలి
గాఁ గ్రొన్ననవిలుకానిం గొనిపోయె. నీవును బరమమిత్రుండవు గావున నన్నును
నన్నిముఖంబున నీసఖుం గూర్పం బాడి. “శశితోడంగూడఁ గౌముదియు మేఘం
బుతోడంగూడ మెఱుంగు” ననుట సకలసమ్మతంబు. కుసుమశరుశరీరభసితచార్ద్రంబు
శరీరంబునం దాల్చి నామేను విభావనునందు వేల్చెదం గిసలయతల్పంబులకు నిట
మున్ను సహాయుండ వగునీకుఁ జిలి పేర్పంజాలవచ్చెనే యని పల్కి కోకావేశంబున
వెండియొ.

93

సీ. హస్తయుగ్మము మోడ్చి ప్రార్థించి పలికెదఁ దమ్ముఁడా! నా కిమ్మఁ దగఁ జితాన్ని
మౌనమందంబుగా మలయానిలంబులు వెరవుతో మండంగ విసరుఁగాతఁ
బరలోకతృప్తికై బంధు లిద్దఱుకును భర్తొదకం బిండు తమ్మిలేనె
సహకారమంజరీచరుసిండకబళంబు పెట్టుండు మాకునై వికము ముట్టఁ

లే. దేనె పెట్టుండు కస్తూరి దీప్తి యచటఁ, జేర గొజ్జంగపూసీటఁ జేంబు లిడుఁడు

నన్ను వలరాజుఁ దలఁచి మన్నన దలిర్పఁ, దగ సమర్పణ చేయఁడు దంపతులకు.

ప. అని లెంపునేని యగ్నిప్ర పేశంబున కాఱుకంబై యున్నసమయంబున రతి సుద్దేశించి
యాకాశవాణి యోమన్మథవత్సీ! సాహసంబు వలవ దుడుగుము. నీకుం జేరువన
మేలుగాఁగలయది నీమగఁడు కందర్పండు భుజాదర్పంబునం గన్ను గానక కనక
గర్భుని సమావిర్భూతమనోవికారుని జేసి తనకుమారికయం దతనికెఁ గాఁగాని
తలంపుఁ బుట్టించె. కన్నియంగవసిన తనయన్యాయంబునకుం దాన రోసి సరసిరుహాన
నుం డీనునంబుట్టించినవాఁడు కుసుమశరుండుకదా ! యద్వరాత్తుండు హరకోపా
నలంబున భస్మం బగుం గావుత మని శపించిన నది కారణంబుగాఁ బ్రద్యుమ్నున
కిద్దరవస్థ తటస్థించె. 95

ఉ. ఎప్పుడు పెండ్లియాడుఁ బరమేశ్వరుఁ డద్రితనూజ వేడ్కతో
నప్పుడు లభిసౌఖ్యుఁ డయి యందికప్తార్థన నాసదాశివుం
డెప్పటియట్ట సర్వభువనైక ధనుర్ధరునిం బ్రయం బ్రయం
బొప్పుగ నిచ్చు నీకు మది నొండు తలంపకు నమ్మ మాత్మ లోన్. 96

ప. అని యదృశ్యరూపం బైనభూతంబు రతీదేవిమరణవ్యవసాయబుద్ధి మందిభవింపం
జేసెఁ గుసుమాయుధబంధుం డగువసంతుండుచు నావృత్తాంతంబునకు సంతసించి
యక్కంత నూరాఁబై నాకాపాంతం బవలంబించి శంబరారిషణ్ణియు గౌరీకళ్యాణ
కాలమ్మం బ్రతీక్షించుచు విరహక్షీణం బైనకరీరంబు రక్షించుకొను చుండె నంత.

— ఆశ్వాసాంతము —

ఉ. మంకణమానివంశమణిమండన ! కాంచిపురీనివాస ! యే
ణాంకకిరీటదివ్యచరణాంబుజసేవక ! వైరిభద్రనా
గాంకుశ ! హరహీరదరహాసవిపాండురక్తి ర్తిచంద్రికా
లంకృతదిగ్విభాగ ! శుభలక్షణ ! వారిరుహాయ లేక్షణా ! 98

క. కరదీపదానశోభిత, విరుదాంకిత ! యంబునిధిగభీరసుహృదయా !
హరచరణకమలపూజా, పరతంత్రస్వాంత ! వంశపావనచరితా ! 99

మాలిని. మాచమాంబాసుతా ! మానదుర్యోధనా, యాచకాభీష్టితత్యాగచింతామణి !
ధీచతుర్వర్గ యాప్తికృతసంజన్మిణీ !, లోచనాంభోరుహలోలలక్ష్మీకళా ! 100

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాథశాస్త్ర మార్యమాత్యపుత్ర వినయవిభేయ శ్రీనాథ
నామధేయ ప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

దృతీయాశ్వాసము

చతుర్థాశ్వాసము

కాపేరీవల్లభ !

లోకస్తవసీయ ! సర్వలోకాశ్రయ ! ద

ర్వీకరభూషణభక్త ! ను

ధీకలితవివేక ! యవచిదేవయతిషా !

1

ప. ద్వితీయవిలాసం బైనగౌరీకళ్యాణం బాకర్ణింపుము.

2

తే. అద్విధంబునఁ దనమ్రౌల ననమశరుఁడు, తనకుఁగా నీశ్వరునిచేత దగ్ధమైన

ధరణిధరకన్య నిందించె దనదురూపుఁబతులు మెచ్చనిచెలుపు నిష్ఫలము కాదె.

3

ప. అనంతరంబ వసుంధరాధరకన్య యవంధ్యప్రతిజ్ఞయై తపస్సమాధినియతత్వంబు

వహియింప నిజాభిప్రాయంబు మేనకాదేవి కెఱింగించిన.

4

ఆ. స్రుచ్చి కౌగిలించుకొని యమ్మహీధర, సార్వభౌముదేవి చతురభంగి

బుజ్జగించి కూర్చి పొంపిరివోవంగ, హితమితోక్తిఁ బుత్రి కెట్టు లనియె.

5

ఉ. ఎక్కడ లేరె వేల్పులు సమీప్సితదాతలు ముద్దుఁగూన ! నీ

వెక్కడ ? ఘోరవీరతప మెక్కడ ? యీపటుసాహసిక్యముల్

తక్కు శరీషపుష్ప మవధానపరక్ష్యమునకై మధువ్రతం

బెక్కిన నోర్పునో విహగ మెక్కిన నోర్పునో నిశ్చయింపుమా.

6

తే. అని నివారించె గిరిపత్ని యనుఁగుఁగూఁతుఁ, బార్వతియుఁ దల్లిమాటఁ జేపట్ట దయ్యె

నీస్థితార్థంబునకుఁ ¹బాణహృదయరుచియు, నిమ్మమున కోడిగిలునీరు నిలువరాదు.

7

ప. అంత సాచంద్రానన సఖిముఖంబున నిజమనోరథంబుఁ దండ్రి కెఱింగించి యమ్మ

హనుభావుచేత సరణ్యనివాసమునకును ఫలోదయాంతం బైనతపస్సమాధికిని సానతి

వడసి దృఢప్రతిజ్ఞానిర్వాహంబున.

8

ఉ. భూధరరాజకన్య వణిభూషణముల్ దిగఁద్రావి యీశ్వరా

రాధనకేళికౌతుకవరాయణ యై భరియించె బొండుర

తాధులిపూర్వకంబుగఁ బ్రగాఢపయోధరమండలీసము

త్రేదవిశీర్ణసంహతుల నేలుమహీధరవల్కలంబులన్.

9

తే. చంచరికాంగనాగరుచ్చాయ నేలు, కుటిలకోమలతరదీర్ఘ కుంతలములు

మడమ లంటఁగ నిడుపాటిజడలు ¹గట్టి, పాశుపతదివ్యదీక్షఁ జేపట్టి గౌరి.

10

సీ. ముత్యాలమొలనూలు మురువునూ పెడునట్టి జఘనంబువై మాంజి సవధరించె

గందుక క్రీడవై గారాబు పచరించు మాస్తాజ్జములఁ బూనె నక్షమాల

కస్తూరికాంగరాగములతో విలసిల్లు తనువల్లి హత్తించె ధవళభూతి

బొమ్మపెండిలిపాటఁ బ్రొద్దుపుచ్చు నెలుంగు నీలకంఠస్తోత్రనియతిఁ గూర్చె

తే. బసిండికములయందంపుఁ బట్టుచేల, కొంగుచాటున వర్ధిల్లుకుచభరమున

గంఠకా వైచెఁ బులితోలుకళవసంబుఁ, బరమకళ్యాణి గిరిసార్వభౌమతనయ.

11

తే. హంసతూలికపాన్పువై నలరుమొగ్గ, యొత్తునును మేను గల్గునీహోత్పలాక్షి

బాహువల్లితలాడఁగాఁ బవ్వళించె, శైలపాహణపట్టికాఘండిలమున.

12

తే. పాశుపతదివ్యదీక్షావిభాసమాన, దివ్య లేజోవిశేషసందీప్తమూర్తి

కాలతాంగికి శతవృద్ధు లైనమునులు, ప్రణతు లగుదును భావిప్రభావశక్తి.

13

వ. ఇవిధంబున ధరశిఖరంబులయందలిహరిణికిశోరంబులకు సరణ్యబీజాంబునిధానంబును

దరులతాకుంజంబులకు నిర్దురధారాసేకంబును నొనర్చుచుఁ గృష్ణాజినోత్తరా సంగ

వతియు సర్వాంగభసితాభ్యంగమంగళస్నానయు నై కొంతకాలంబు గడపి కాంతి

తంబు కడఁగానక తెంపు నేసి మండువేసవిం గనగన మండు నగ్నిముఖంబు నడు

మన నిలిచి మధ్యాహ్నకాలంబున సర్కమండలం బాలోకించియు వర్షాకాలం

బునఁ బత్నీపాశీక్షణస్థితంబులును దాడితాధరంబులును బయోధరోత్పేధనిపాత

చూర్ణితంబులును ద్రివళిక్షణస్థితంబులును నాభిగహ్వరప్రవిష్టంబులు సగుజలధరజల

మీదుధారలం దోగియు శిశిరకాలంబునం దివతాళించుకొలంకులలోనం బుక్కిటి

బంటినీట నితానమయంబుల నిలిచియు నంబుచుళి(భు)కంబులును నుడువలికరంబులును

సురకరువలిం డుల్లినజీర్ణతరువర్ణంబులును నాహారంబుగా దుమ్మరం వైసతపంబు

నేయుచుండ నొక్కనాఁడు.

14

మ. అజినాపాదధరుండు ప్రాధతరభామాలి ప్రగల్భుండు నీ

రజబంధు ప్రతిమానతేజాఁడు జటారాజిచ్ఛటాతామ్రమూ

ర్ధజాఁ డేకాకివటుండు బ్రాహ్మణుండు విశ్రామార్థముంబోలె నా

త్రిజగన్తోహనమూర్తిసన్నిధికి నేతెంచె వసాంతంబునన్.

15

తే. ఇవిధంబున నేతెంచి యెదుట నిలిచి, గౌరి నాశీర్వదించె నక్కపటవటుండు

కలితకోమలనవకుశ గ్రంథి యైన, యంగుళీపల్లవంబుల హస్తమెత్తి.

16

వ. పార్వతియు బహుమానపురస్కరంబుగా నయ్యర్హిసరవటునకు నతిథిపూజ యొనర్పిన
నతండును గొండరామాలి సేయునత్కారం బంగీకరించి ముహూర్తమాత్రంబు
విశ్రమించి మెయివడిచూపునం జూచి ప్రస్తావనోచితంబుగా నిట్లనియె. 17

సీ నలిలంబు త్రివవణస్నానక్షమం బౌనె యంభోజపత్రద్వీర్ధాయతాక్షి !
కుసుమంబులును నిద్దుకుశపల్లవంబులు సులభంబు లై యున్నె సుందరాంగి !
నత్వంబు లన్యోన్యజాతివైరముఁ దక్కి కాంతి గైకొని యున్నె చంద్రవదన !
యనుదినంబును దేహయాత్ర కాయిత మానె నీవారపాకాది పూవుఁబోజి !

తే. శక్తికొలదిఁ దవశ్చర్య సుఖుటిం తె, ఫలమువై నాన వాగ్రహబంధ ముడిగి
తామ్రబింబోష్ఠి ధర్మసాధనములందు, నాద్య మగుసాధనంబు దేహంబ కాదె. 18

క. మగువా ! నీపెంచినలత, చిగురున ముకుళంబు నుల్లసిల్లెనె చెపుమా!
వగడవుఁ గెమ్మైవివయి, న్నుగ వుదయించినవిధంబునం బ్రస్తుట మై. 19

క. పంకజహాసన! కరద, రాంభరములు మేసినట్టి యవరాధమునక
రంకుమదపాతకంబుల, జంకింపవుగా తపఃప్రకాంతి వెలిగిగానె. 20

తే. ఆభి)నీధీపరిచ్యుతం బైనయిట్టి, యమరతటిసి జలప్రవాహముకంటె
ధరణిధరరాజు నీచరిత్రంబుకతనఁ, బరమపావనుఁ డయ్యె నోవద్దనయన! 21

వ. సంబంధంబు సాప్తపదీనంబు గావున నింతతడవు నీతోడఁ గదిసి పలుకు చునికిం
జేసి యే నాపుండఁ గావున నొక్కమాట యడిగెద. బ్రహ్మజాతిస్వభావ సులభం
బైన చాపలంబుఁ జూచి హెచ్చు గుండాడం బని లేదు. రహస్యంబుగా కుండె
నేనిం జెప్పుము. 22

సీ. ప్రథమప్రజానాథ పావనకులమునఁ బ్రభవించి తలల! ప్రపంచసార
సౌందర్యసంపద నడిసన్నదానవు నశ్వరం బైశ్వర్యనైపుణంబు
సౌఖ్యంబు నిరవధి సర్వసామగ్రి నీ యతిచేతిభాగ్య మత్యాయతంబు
భాగ్యంబు నీకేమి బ్రాతి యైనది మనోరథ మేమి చెప్పుమా రాజవదన!

తే. దుష్కరం బైనతప మిట్లు తొడరి చేసి, మేను డయ్యించుకొనఁగ నేమిటికి వచ్చెఁ
జిత్తము విచారమార్గంబుఁ జేరఁచెచ్చి, తత్వముఁజెలియఁజెప్పు చూతము మృగాక్షి!

వ. పితృగోహంబున నవమానంబు పుట్టదు గదా! పన్నగఫణారత్నంబుమీఁదఁ జెయి
సాఁచువాఁడు గలండే! నిండుజవ్వనంబునకుం దగినవిభూషణంబులు తొలంగంబెట్టి
వార్ధకోచితంబు లగువల్కలంబు లెట్లులు ధరించితివి? దేవలోకనివాసంబున కానప
డెదేని నది వృథాశ్రమంబు! నీపుట్టినిట్లు దేవభూమియకదా? తగినపరునిం గామించి
సమాధి పహించితి వేని నదియు నీకుం దగదు రత్నం బొరునిచే నన్నేషింపఁబడుఁ

గాని యొరు నన్నేషించునే? నిట్టూర్పుగాడ్పులచే దుర్లభజనానురాగంబు నీయందుఁ
జేటవడుచున్నది. అట్టి కఠినహృదయం డెవ్వండొకో! వాఁ డెవ్వని నపేక్షించియేని
నీవు తపంబు నేయించుఁ గలమా గ్రసింగళం బగుజటాభారంబు ధరియింపఁ దగ దని
యంత నిలువక యక్కపటవటుండు. 24

ఉ. ఏయను బ్రహ్మచారిఁ దరళేక్షణ! నీవును గన్య వెంతకా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలం బగునేని విచార మేల న
స్వానమతోడ నన్ను మునిమాన్య విచారము గమ్ము లెమ్ము కా
డేనిఁ దపంబులొనినగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. 25

వ. అనినం బార్వతి యమ్మిథ్యావటునకుం దనమనోరథం బెఱికింప నొల్లక వయస్యం
గనునన్న సేసిన నచ్చెలికత్తెయు నత్తపోధనకుమారునితో నిట్లనియె. అయ్యా ! నీకుఁ
గుతూహలంబు గలదేని వియము. కాలకంఠకఠోరకంఠహుంకారప్రవర్తకం బగు
పువ్వుచాపునినమోహనాస్త్రం బీకన్యహృదయంబుననాటిన నాటంగోలె లలాట
చందనధూసరాలక యై తుహినసంఘాతతళిలాతలం బగుజనకునింట ధృతిం జెందక
మహేంద్రప్రభృతు లగుదిగీశుల నుజ్జగించి పినాకపాణిం బఠిఁగాఁ గోరి తపంబు
నేయ సమకట్టె. నబాష్పకంఠస్థలితంబు లగుసంగీతాక్షరంబుల విరూపాక్షుచరి
త్రంబు పాడుచు వనాంతసఖు లగుకిన్నరరాజకన్యకల నగపించుచుఁ ద్రిభాగశేషంబు
లగునిశానమయంబుల నించుకించుక నిద్రించుచుఁ గలఁ గాంచి నీలకంఠ ! యెచ్చో
టికిం జనియెద వని యనత్యంతార్చితబాహుబుధన యయ్యను విరహవ్యథా
దుస్సహంబగుతపోభారంబున భర్త వశీకరింపం దలంచి యున్నయది యనిపల్కిన.

చ. వికవిక నవ్వి యక్కపటనిప్రకుమారుఁడు మేలు లెస్స వా
నికి నయి రాగబంధమును నిల్పె మదిం దరళాయతాక్షి మీ
నకియ వివాహవేళఁ బురకానకుపాణిఁ బరిగ్రహించుచో
మొకమున బుచ్చుచుంచు నహి ¹ మ్రోగిన నెట్లు భయంబు ² చెందునో. 27

సీ. రాయంచ యంచుఁ జీరకు జోక యగుఁగాక పచ్చియేనికతోలుఁబచ్చడంబు
హరిచందనాస్పదం బగుచనుంగవమీదఁబట్టు జేకొనుఁ గాక భసితధూళి
కమనీయచరణలాక్షరాగలేఖచే ముద్రితం బగుఁ గాక రుద్రభూమి
కలితముక్తాఫలగ్రైవేయకంబుతోఁ దులదూఁగుఁ గాక పెంజిలవపేరు

లే. మనువు లెస్సయి యుండె బో మానవతికి

నివ్విధం బన్న లోకంబు లెల్ల నగలె

యహహ ! 1 ముదిగోద స్క్రి భిక్షాటనంబుఁ
జేయఁ బోవుట యదియు మేల్పాయ చువ్వె.

28

*ఉ. అంధపరంపర స్వేడఁగవై యభవు నివ్వని వానితోడి సఁ
బంధము గోరి నిర్భరతపకృశకోమలదేహయప్తివై
బాంధవకోటి తోడఁ బెడఁబాసిన నీవును నింద్యువాడు సా
గంధిక బంధురేఖ యనఁ; గామిని! మాటలు వేయు సేటికిన్.

29

ఉ. పుట్టు వెఱుంగ నెవ్వరికిఁ బోలదు మూఁడవకన్నుఁ జూచి చే
పట్టఁడు వెఱ్ఱివాఁ డయినఁ బ్రాణహరుం డట బంతుకోటికిన్
గట్టినతోలువీర కలకల్పిప్రకాశము సేయు చున్న చె
ప్పట్టునఁ జూచినన్ శివునివైసి యెఱుంగఁగరాదు భామిని.

30

తే. మాటలేటికిఁ జాలింపుమా తపంబు, హరునిఁ గూర్చి సరోజపత్రాయతాక్షి !
వధ్యు తివియంగఁబాఁచినవాఁడొజ్జు, యూపనస్త్రియకర్తమైయున్నెచెవును.

31

ప. అనిన నక్కపటవటునకు నవ్వధూటి యిట్టయె.

32

ఉ. చాలు వివాదము ల్పదిగ శంభునిగూరిచి యిట్టిపల్కు లీ
చాలముచేసి పల్కితివి యైనను నౌ విచ చంద్రమకళా
మాళిమూ న్నదీయ మగుమానస మెంతయుఁ జిక్కె నింక నేఁ
జాలదు నయ్య యెప్పుడు భుజగవిభూషణునిం దొరంగఁగన్.

33

ప. అని జమావిజయలం గనుంగొని యపాంగంబులఁ గెంపు గదుర నీబ్రహ్మచారి శం
కరుని గుఱించి యింకను వంకరకొంకరమాటలాడ నుంకించుచున్నవాఁ డితని మెడ
పట్టి నూకుం డని పల్కి కోపావేశంబున.

34

చ. జీలుఁ గగువల్కులాంచలము చె న్నయి చచ్చులమోడ జాఱఁగా
నలుకఁ దుహరశైలసుత యవ్వలిమో మయి నాలుగేన్నదం
బులు సని భూకుటికుటిలముగలలాటముఖేదుమిబ యై
మలఁగి కనుంగొనెన్ భుజగమండనుఁ 2 డైనశతద్విజోత్తమున్.

35

కా. సాక్షాత్కారముఁ జెంది నవ్వుచు గిరీశానుండు ధాత్రీధరా
ధృతాపత్యముఁ బ్రేమనిర్భరకటాక్షాలోకనప్రాధిమన్
వీక్షించెన్ దరళాక్షియు న్ననమున స్వీడాప్రమోదతమా
దాక్షిణ్యంబులు సందడింప నిలిచె దత్సన్నిధానంబున.

36

చ. ఆరు దగురీతపమ్మనకు నమ్ముడువోయితి నేలుకొమ్ము నీ
పరవుడ నంచు కూలి ప్రియవాక్యములం దగ గారవింపఁగా

- ధరణిధరేంద్రనందన యుగతపోమహానీయవేదనా
ధర మఖిలాబు వీడ్కోలిసి భావమునం బరితోష మందుచున్. 37
- వ జయవిజయ లఘుప్రాణసఖులతోడం గూడ మాతండ్రి హిమవత్సర్వతేంద్రుండు దేవ
రతుఁ బ్రమాణీకరింపఁ బాత్రం బయ్యెను. కన్యకం బిశృపరాధీన నగుట దేవర
చిత్తంబున నవధరింపవలయు నని నిన్ను పంబు సేయించిన. 38
- తే. అమృతకరహాళి యవుఁ గాక యరుచుఁ బలిసి, వేడ్క గిరిరాజనందన వీడుకొలిసి
తారగిరి కేగి దివ్యచిత్తమునఁ దలఁచె, సప్తములు నరుంధతీసంయుతముగ. 39
- కా. ఆసప్తర్షు లరుంధతీసహితు లై యాకాశమార్గంబునకే
భాసాదోహము సూర్యచంద్రులులకే భంజింపఁగా డిగ్గి కై
లాసస్థానముఁ జేరవచ్చి కని రుల్లాసంబునకే హేమవీ
తాసీయం డయి దేవత ల్లాలుప రాజైయాన్న శ్రీకంఠునిన్. 40
- మ. పదియార్వన్నె పసిండివల్కలమునకే భాసీల్లుముత్యాలజ
న్నిదముల్ రత్నమయాక్షతంబులును మాణిక్యంపుఁబాత్రంబునకే
జమ రొప్పకే ధరియించి యల్పధరణీజాతంబులకే బోలెఁ గ
ట్టెదురకే నిల్చినదివ్యసంయముల సంవీక్షించి సంభావనన్. 41
- నీ. ఆకాశగంగలో నఘమర్షణన్నాన మహారహంబును జేయునట్టివారిఁ
బ్రస్థాసీతాశ్వుచే భానుమంతునిచేత గురుభావమున మ్రొక్కుకొనినెడివారి
1నంత్యకాలమునయం దుర్వితోఁగూడ నుదధిలోపల ముగ్ధ కున్నవారి
సర్గశేషమునకై సాహాయ్య మొనరించి పరమేష్ఠిచే మెచ్చుఁ బడయువారి
- తే. గగనమును లేడువుర వారికట్టెదురన, పరిపదంబులకై దృష్టి భక్తి నిడిన
దివ్యపరిత నరుంధతీదేవిఁ జూచి, సప్తదము నొందె కందర్పశాసకుండు. 42
- తే. అంధకారి యరుంధతి నాదరించె, గౌరవంబున భేదంబు కలుగకుండఁ
బెద్దవారికి స్త్రీపుంవిభేద మేల, మానసియంబు పుణ్యకర్తంబుగాక. 43
- క. ఆఘుషులఁ జూడ శివునకుఁ దారపరిగ్రహము మెటఁ దద్దయంఁ దగిలెకే
దారపరిగ్రహమే కద, సారపుధర్మముల కెల్ల సాధన మరయన్. 44
- ఉ. పర్వతసార్వభౌమునుతవై ననురాగము సంప్రరూఢమై
శర్వుని చిత్తవృత్తి కొనసాగుచు నుండుట కానవచ్చుటం
బూర్వపుఁదప్పుఁ జేసి వెఱుఁ బొందుచు నున్నయనంగుఁ డెంతయుకే
నిర్వృతిఁ జెందె నా తనమనీతి 2ఫలించి తపంబు పండినన్. 45

వ. అప్పుడు సప్తర్షులు హర్ష వినయభక్తిశ్రద్ధావిశ్వాసతాత్పర్యంబులు మనంబునం దెనఁ గొనంగఁ గేలుదోయి మొగిచి ఫాలభాగంబునం గీలించి కంటకితకపోలభాగులై దేవా! యంతకాలంబునకుం గదా మాతపోదానాధ్యయనయజ్ఞప్రతాదిధర్మంబులు ఫలి యించె. భువనాధ్యక్షుండ వైనసీవు మనోరథాగోచరం బైనమన్ననం జేసి మనోవిష యంబున మన్నించితి వింతకంటెను భాగ్యంబుగలదే? యోవ్వానిచి త్తంబున సీవు వర్తిం తువు వాఁడు కృతార్థుండు గదా! నీచిత్తంబున వర్తించుమాకృతార్థత్వంబు వేఱె వర్జింప నేల? సోమార్కస్థానంబులకు నెక్కువ యైన చక్క సంచరింతు రను త్తిన్మున్ది దేవర మాకుం గృహసేసిన యీ సున్తరణానుగ్రహంబునం జేసి యినుచుడించె. భవత్పుంభావనావిశేషంబునయంద మాకు బహుమానంబు ప్రత్యయం బునయ్యె. యుష్టదనుధ్యానసంభవం బగుప్రమోదభారంబు మాయంతరంగములయం దంగీకరించుటకు నకలభూతాంతర్యామి వగునీవప్రమాణంబు. మాటలు పేయు నేటికిఁ జింతితోపస్థితుల మైనమమ్ము నేపనికుంపునఁ దలంచితిరో యానతిం డనుటయు. 46

చ. లలితజటాకిరిటనదలంకృత మైనశకాంక శేఖరీ
మలరుచి దంతదీధిలినమాజమతోఁ బొదలంగఁ జేయుదున్
బలికె లలాటలోచనుండు ప్రస్ఫుటభంగి మనిప్రజుబుతోఁ
దొలకరి మేఘఘోషములతోఁ బురజించు సమంచితధ్వనిన్. 47

తే. ఎఱుగుదురు కాదె మీరు నాహృదయవృత్తి, నాశోకకు నేన వర్తింతు నేకృతులను
మన్దహామూర్తు లెనిమిది మానులార, భువనరత్నా ప్రమోదజంబునక కాదె. 48

తే. విప్రకృతు లైనయబ్బంపివేల్పు తెల్ల, మనఁగఁ గోరిరి సేనాని మత్స్యీనూతి
ననఘులార! తృష్ణాతురు లైనవారు, వారివాహంబు ఘనవృష్టిఁ గోరినట్లు. 49

వ. ఏతదర్థంబ పార్వతిని ధర్మపత్నిగా నపేక్షించుచున్నాఁడ. మోక్షకు మీరు హిమాచలంబునకుం బోయి యక్కార్యంబు సంఘటించవలయు. యుష్టత్సంఘటితంబు లైనసంబంధముల కెన్నండును వికారంబు పుట్టనేర దభ్యున్నతుండును స్థితిమంతుం డును వసుంధరాగౌరవార్వహుండును నగునధరాధరసార్వభౌమండు సంబంధబంధ వార్హుండు. కన్యార్థంబ యిటు ప్రవర్తింపుండు. భవత్ప్రేక్షిహితంబు లైనపురాణాగ మాదులు గదా లోకవ్యవహారంబులకు నిదర్శనంబులై యుండు సీయరుంధతీదేవియు నీకార్యంబునకు సహాయ కాఁగలదు. విశేషించి వివాహశోభనకార్యంబులయందుఁ బురంధ్రీజనంబులకుఁ జనవుచెల్లు నిది శుభముహూర్తం బిప్పుడ కదలి యోషధిప్రస్థ పురంబునకుం జనుండు. కైలాససానుప్రదేశంబులఁ బునస్సమాగమం బగుం గాత మని శంభుండు విప్రంభగంభీరంబుగా నానతి యిచ్చిన.

- చ. ఆశ్రయ సమస్తసంయమిజనాద్యండు శైలనుతాపరిగ్రహా
ద్యతుఁ డయి యుండఁగా సురమహర్షి వరేణ్యులు ప్రాక్షనప్రజా
వతులు తదాదిగా హృదయపంకరుహంబులతోఁ బరిగ్రహ
వ్యతికరసంభవం బయినయచ్చపులజ్జ పరిత్యజించుచున్. 51
- వ. మహాప్రసాదం బని యంబరమార్గంబున హిమవంతంబు డాయగ గని. 52
- తే. గగనమున నుండి డిగ్గి సత్కారముక్తి, వెలిఁగె హిమవర్షతాంతరస్థలమునందు
నిర్మలం బైననిధిలోని నీడఁదోచు, నిందుబింబంబులనుబోలి ఋషిగణంబు. 53
- శా. పాదన్యాసములకొ ధర్మి పరిపంబొంద నత్యంతన
మ్రోదంబుకొ శయభక్తులకొ మనమునకొ ముట్టంగ శైలేందుఁడం
ఞ్ఞోదాకారముతోడి డిగ్గినమహాపుణ్యాత్ములకొ సర్వఞ్ఞ
కాదీశ్వరల వే యెగుర్చొనియె సర్వాపూర్ణహస్తాబ్జుఁడై. 54
- తే. ధాతుతామ్రధరుఁడు దేవదారుమీజుఁడు, సానువత్సలఁడు వటస్కంధుఁడైన
మంచుగుబ్బలిరాజు సంభ్రమముతోడ, ఋషిసమూహంబు సలిభక్తి నెదురుకొనియె.
- సీ. విధిమార్గ మొక్కింత వీసరవోకుండ నర్హునిపాద్యాదిక్రియాకలాప
చూచరించి వినిర్మలాచారసంపన్ను లగునమ్మహర్షుల నాదరమున
సతఃపురానకు నల్లఁ దోడ్కొని పోయి క్రమముగా నుచితాననముల నునిచి
స్వాగతకుశలవారాను పూర్వకముగ నతిగభీరప్రస్ఫుటాక్షరముల
- తే. వారితో నిట్లు లనియె నప్తేరుసఖుఁడు, గాఢదినయావనతపూర్వగాయంఁ డగుచు
హస్తయుగళంబు మొగిచి సంప్రార్థనమున, యావదర్థపదం బగునట్లుగాంగ. 56
- తే. అపవయోదనముద్భవం బైనవాన, యనధిగతపుష్పజాలకం బైనఫలము
పుణ్యనిధులార! నాగృహంబునకు మీరు, తలఁపుగానితలంపుగాఁ దారసిలుట. 57
- క. రెంటును నేఁ బ్లావనుడను, వింటిరె మునులార! మీవనిత్రాంఘ్రులు న
న్నంటుట మఱియమూర్ధము, వెంటఁగా నభ్రగంగ పెల్లివిరియుటన్. 58
- సీ. సావరం బగుమేను పావనత్వముఁ జేంచె భవదీయపాదసంస్పర్శనమునఁ
గడగంటి నాజన్మ కలికృతార్థతఁ బొందఁ గన్నులారంగ మిమ్ముఁ గానఁబడసి
యుష్మత్క్రూపాసమభ్యుదితసంతోషంబు నిండి బైవాటె నా నెమ్మనమున
మిత్రేజమున నాదుమేనిలోఁ దహతహ కలుషంబుపటలంబు గ్రాగి పోయె
- తే. ననుఁ గృతార్థుని జేయఁ బావనుని జేయఁ, బరమపుణ్యుని జేయ సంపన్నుఁ జేయఁ
దలఁచి యేతెంచితిరి గాని తక్కుగలదె, కార్య మానతి యిం దార్థవర్మలార! 59
- మ. అని పద్మవ్యకతోరగర్జ కెనగా నాథంబరాటోపము

జైనయం బల్కుగభీరనిస్వనమునన్ శీతాచలేంద్రుండు ప
ల్కిన నందంద బ్రతిధ్వను ల్పడిగుహగేహంబులం దుండఁగా
నినుమార్పల్కినరీతిః దోఁచె నపు డూహింపన్ మునిశ్రీణికిన్.

60

వ. అప్పు డంగిరసుం డందఱిముసులయచుమతి నప్పర్చ లేంద్రున కి ట్లనియె.

61

క. సర్వము సంపన్నంబగు, సురీంద్రసార్వభౌమ యల్లము సీకున్
సర్వోన్నతంబు గాదె య, ఖర్వము లగుసీమహాశిఖరములభంగిన్.

62

వ. చరాచరభూతజాలంబులకు నాధారుండ వగునిన్నుం బురాణబ్రహ్మవాదులు విష్ణుం
డని స్తుతింతురు. సప్తపాతాళభవనగోళమూలాధారంబ వగుసీవు భూభువనంబు
భరియింపనినాఁడు భుజంగమశేఖరుండు మృణాలపేశలం బగుభగవాండుండలంబున
నిడి భరింప నమర్థం డగునే? సత్పావనంబులును నాసేతునముద్రావనిచిహ్నంబులు
నగు సీసలిలప్రవాహంబులు భవతీర్థిర్థీర్థంబులంబోలి భువనపావనంబులు. తిర్య
గూర్ధాధరస్థానంబు లాక్రమించి త్రివిక్రమావతారంబున విరాడ్రూపంబు వహిం
చినవిష్ణుకేసు ననుకరించెదవు. సీకు వితరపర్వతంబులకును సాటియే. ఇది యిట్లుండ
నిష్టు. మేము వచ్చినకార్యంబు సావధానుండ వయి యాకర్ణింపుము.

63

సీ. ఏవేల్పులకు లేనియాశ్వరశబ్దంబు దాల్చు నెవ్వఁడు సుధాధామతోడ
నవనిప్రభానంబు తైనయంగంబుల నవరించు నెవ్వఁడు సకలజగము
నేకతంబున వసీయించి యెవ్వని గంధ్రు యోగీశ్వరేశ్వరుల్ యోగదృష్టి
నెవ్వనిపదము సూక్ష్మేక్షుబుధులు పునరావృత్తిశూన్యక మండ్రు తెలిసి

తే. యతఁడుశంభుండు విశ్వలోకైకసాక్షి, యనఁగలుత్రైచి నాఁడు సీయనుగంఘాతు
నిష్టు పెండిలిపెద్దల మేము మీకు, దుహింసగిరిరాజ! భాగ్యవంతుండ వైతి.

64

సీ. త్రైలోక్యమునకుఁ జంద్రకళాధరుండు తండ్రి తల్లి యాఁగాక యీతలిరుఁదోఁడి
హరునకు మ్రొక్కి యనంతరం బమరు లీకుటిలవంతలకు మ్రొక్కుదురుగాక
యీశలోదరి నిచ్చి హితబాంధవంబున నగుదుగాక గురుండ వఖిలవలికి
సీరాజబింబాస్య కారణంబుగ నద్రికులము దేవకులంబుఁ గలియుఁగాక

తే. తగినవరునకుఁ గన్యకాదాన మిచ్చు, నంతకంటెను మఱి భాగ్య మన్య మేది
తల్లిదండ్రుల కఖిలభూధరవరేణ్య! సకలయజ్ఞాంగసముదాయజన్మభవన!

65

తే. దా*తవట సీవు మేము సంధాతలమట, గారవపుఁ బెండ్లిహాతురు గౌరియంట
శంభుండట పెండ్లికొడు కిది సుప్రదాయ, మభివతింపఁగఁ దగుఁ బర్వతాగ్రగణ్య!

మ. అని దేవర్షి బహుప్రకారమధురవ్యాహరసందర్భముం

బనిగొం చుండఁగఁ దండ్రిపార్శ్వమున సదృశంబు లజ్ఞాభరం

ఋతు మాగ్ధ్యంబును దోచ న ప్రవదనాంభోజాత యై యల్లన
ల్లన తెక్కించుచు నుండె బాణి నవలీలాపద్మపత్రంబులన్.

67

లే. భూమిధరరాజు సంపూర్ణ కాముఁ డయ్యె
ముదముతో మేనకాదేవి మొగము సూచి
కన్యకాదానవేళలఁ గలదు చనవు
క్షీతి గృహస్థులకంటె సద్దేహినులకు.

68

వ. అనంతరంబ తనకూర్చికన్యం జూచి హిమవంతుండు.

69

సీ. రావమ్మ తల్లి! సర్వజగచ్చరణ్యున కమ్మతాంశుమాళికి నైతి భిక్ష
యర్థులై వచ్చినా రాచిచ్చుబ్రహ్మలు ఘనపుణ్యరాసులు గగనమునులు
పరమపతివ్రతా పరివచ్చిరోమణి యచె యరుంధలె త్రిలోక్యేకవినుత
నీవు కారణముగ నెఱయంగ సిద్ధించె భాగ్యంబు గృహమేధి ఫలము నాకు

లే. ననుచు మ్రొక్కించె ఋషులకు నందఱును, నజ్జగత్తుకోడలికిఁ దుమారాద్రినాథుఁ
డవధరింపుఁడు శివునియర్థాంగలక్ష్మీ, ప్రణతి యొనరించె మీ కని పల్కి నగుచు. 70

లే. ఈప్లితార్థక్రియాసముపేతుఁ డైన, శైలపతిమాట కందఱు సంతసిల్లి
ప్రణతి యొనరించి యంజలిపాణి యైన, గౌరి నాశీర్వాదించిరి గగనమునులు. 71

వ. అనంతరంబ యభిలషితవరసంప్రాప్తిసముపజాతపతూహల యగునాహంసగమన నరం
ధలి తనతోడలమీఁద గూర్చుండఁబెట్టుకొనియె. మునులును దినిశ్చితకార్యులై వినాచా
తిథి నేటికి నాలవనాఁ డని ముహూర్తనిశ్చయంబు నేసి సారుంధలీకులై హిమా
చలంబు నామంత్రించి చని విశుద్ధం బైనకార్యార్థంబు విన్నవించి యప్తుహదేవుం
డనుప నిజస్థానంబుల కరిగిరి. పశుపతియు నెట్టకేలకు దివసత్రయంబు గడపుచుండె
నట యోషధీప్రస్థపురంబునందు. 72

లే. ఓషధీనాథుఁ డభివృద్ధి నొందు చుండఁ, దిథికి జామిత్రగుణము సంధిల్లుచుండఁ
బర్వతేంద్రుండు సముపేతబాంధవుండు, పుత్రికోద్వాహకళ్యాణమునకుఁ దోడఁగ.

లే. నవశుభారంభసరవిధానముల నపుడు, కాతుఃప్యగ్రకాంతానికాయ మగుచు
ననుపమస్ఫూర్తి సానుమంతునిపురంబు, సకలమును నొక్కయిలువోలె సంభ్రమించె.

సీ. సంతానకద్రుమచ్ఛాయాసమాక్షిర్ణ రాజసీధీపరివ్రాజితంబు
ధవళ చీనాంశుకోత్తమసమాకల్పిత మహాసీయతరకేతుమండనంబు
సమధిక స్తంభకాంచనశోరణావళి మేళనోత్తేజిత మిహిరదీప్తి

ప్రతిగృహద్వారవర్మంతసందానిత సుమగుచ్ఛమాలికానుందరంబు

లే. గరుడగంధర్వ కిన్నరఖచరయక్ష, సిద్ధవిద్యాధరాంగనా శ్రేణిభరిత

మఖిలలోక విలోచన హర్ష కరము, రాజితం బయ్యె నోషధీప్రస్థపురము.

75

ఉ. ఎందఱు కల్గినం గలుగనీ హిమభూధరచక్రవర్తికి

నందను లవ్వివాహపు దినంబులలో నుమబోటిమీఁదఁ బూ

ర్ణేందునిభాస్యమీఁద హరిణేక్షణమీఁద విశిష్టదృష్టి నా

నందము గల్గియుండెను మనంబున మేనక పొంగె నత్తఱిన్.

76

గీ. అంకముననుండి యే తెంచె నంకమునకు మండనం బూడ్చి ధరియించె మండనంబు

ప్రేమబంధంబు సంభిన్న భిన్నమయ్యు, బంధులకు గౌరియం దొక్కపగిది నుండె.

77

ప. మైత్రీముహూర్తంబున నుత్తరభల్లసినక్షత్రంబునకుం జంద్రయోగంబు గలుగుచుండఁ

బలిపుత్ర వంతు లగునమ్మతైదువ లమ్మత్తకాశినికి శృంగారంబు సేసి రపుడు.

78

తే. గౌరసిద్ధార్థవివేశకలిత మగుచు, దరుణదూర్వాప్రవాళసంభరిత మగుచు

నాత్మరక్షాశీలీముఖం బగుచు నపుడు, బాల కభ్యంగనైషధ్యలీల యమరె.

79

క. బంగారుకంకపత్రముఁ, గెంగేల ధరించి యొప్పె గిరినందన య

భ్యంగముతఱి భాస్కరకర, సంగత యగువిషయనాటిశశికళవోలెన్.

80

సీ. కమనీయలోభక్తలక్ష్మణంబునలుంగున నభ్యంగతైలంబు నపనయించి

యాశ్యామ మైనకాలాగరుద్రవమున నంగరాగాలేప మాచరించి

కస్తూరి పుసుఁగును గంధసారంబును సంపంగినూనెయు సంతరించి

యభిషేకవిధియొగ్గ మగుచుడుఁ గొల్లియ నిర్ణాభిబిలముగా నెఱికి గట్టి

తే. చలువసెల వైన ముత్యాలచవికెలోనఁ, బృథులమాణిక్యశశికాంతపీఠియందుఁ

బదియునార్వస్మైవసిఁడికుంభములనీట, జలకమార్చిరి గౌరికిఁ జంద్రముఖులు.

81

ప. మంగళస్నానవిశుద్ధగాత్రియు గృహీతప్రత్యుద్గమనీయయునై ప్రఫుల్లకాశయగుశర

త్కాలవసుంధరయుంబోనిపార్వతిం దత్ప్రదేశంబులనుండి మణిస్తంభచతుష్టయాభి

రామంబును వితానవంతంబును నగుకౌతుకవేదిమధ్యంబునకుం దెచ్చి నెచ్చెలు లలంక

రింపం దొడంగి రప్పడు.

82

తే. అగరుధూపంబు సంపూజితార్ద్రభావ, మంతరస్య స్తకుసుమమాల్యము తదియ

మలిమనోజ్ఞంబు ధమ్మిల్ల మలరుణోడి, యిప్పపూదండఁ గై సేసె సెలమినోర్తు.

83

తే. కలితగోరోచనాపత్రకములతోడఁ, గరము విలసిల్లె నిహరగిరితనూజ

చక్రవాకవదాంకితనైకతములఁ, గరము విలసిల్లునాకాశగంగ వోతె.

84

తే. తుష్పెదలతోడఁ గూడినతమ్మివోతె, జలదరేఖాయంతం బైనచంద్రు పగిది

ఫాలమునఁ గుంతలంబు సేర్పఱచినపుడు, సెలవుగాఁ దోచె గిరికన్య సమ్మంగంబు.

85

ప. మఱియు నొక్కపైరంధి) లోభక్తమాయరూక్షంబును గోరోచనాక్షేపనితాంత

గౌరంబునగు నీహరిగిరికన్యకాలలామంబు కపాలభాగంబునంబరాగలాభంబు సంధిల్లఁ
గర్జావతంసంబుగాఁ గాయజప్రరోహణంబుఁ జీరించె; నొక్కచంచలాపాంగి మం
చుంగొండరామాలియధరప్రవాళంబు కించిన్నధూకచ్చవిమృష్టరాగంబుఁ గావించె;
నొక్కయిందుబిబానన యంబికచరణంబుజంబులఁ గ్రొత్తలత్తుక హత్తించె;
నొకకిసలయపాణి చరణపల్లవంబుల ఫాలలోచనుకిరీటబాలేందుని ముట్టు మని
నెట్టుకొని దీవించె; నొక్కకాతోదరి కళిందనుతాజాతనీలోత్పలపలాశ కాంతియం
తంబు లైనహిమమతుముద్దంగూతు నిద్దంపువెడందసోగకన్నులం గాలాంజనంబు
మంగళార్థంబుగా రచియించె; నప్పుడు తునుమంబులతోడ లతయును నక్షత్రగ్రహ
తారకంబులతోడ రాత్రియును గలహంససందోహంబుతోడ మందాకినియుం
బోలె దివ్యాభరణంబులతోడం గూడి పార్వతి సర్వలోకనయనోత్సవకర యయ్యె
నయ్యవసరంబున.

86

చ. ద్రవ మయి యున్న క్రొత్తహరితాళమనశ్శిలలం గరగచి స
ల్లవయనఁ దోచి మేనక యలంకరణం బొనరించె గౌరికి
నవనవప్రభంగరచనాకలనంబున మంగళార్థ మ
త్యుహితలీల రత్నముకురామలకోమలగండమండలిన్.

87

తే. దంతతాటంకమండనోద్భాసి యైన, ముద్దుఁగన్నియయానసాంభోజ మెత్తి
తీర్చి రచియించె మేనకాదేవి రత్తి, మలయసంబునఁ గళ్యాణతిలకరేఖ.

88

వ. ప్రమదస్తనోద్భేకనం బాదిగా నెయ్యది ప్రతిదినప్రవర్ధితం బయ్యె నది మనోర
థంబు ఫలియింప వివాహదీక్షాతిలకంబు లలాటంబునం దీర్చి యధిష్ఠానాంతరసన్ని
వేశం బై ధాత్రీప్రతిసార్వమాణం బై నపూర్ణాశుకహస్తసూత్రంబు బంధించి
మేనకాదేవి బాష్పాకులలోచన యయ్యె నప్పుడు నవభేరవుంజ యగుదుగ్ధాబివీచి
సోల్కిఁ బట్టుపుట్టంబు గట్టి చెలువారు నానరోరుహాక్షి కులదేవతలగు మ్రొక్కి
ముత్తైదువల కళివాదనంబు నేసి కళ్యాణమండపమునగ గళిలపగివారపరివృతయై
సింహాసనంబుమీఁదం గూర్చుండి యునలోక్షాశాంభునాగమంబుం బ్రతీక్షించుచు
నుండె నంత.

89

నీ. బ్రాహ్మి సంపాదించె భసితాంగిరాగంబు మాహేశి రుద్రాక్షమాలఁ గూర్చు
గౌమరి వెలచి భిక్షాకరోటిక యిచ్చె వైష్ణవి తోలుదువ్వలంప మడించె
వారాహి కెంగేల గారాపుటిట్టికి నైసేనె మణియూకల్పవక్షి
నింద్రాణితోఁ గూడి హేరాశముగ గుచ్చెఁ జాముండ హస్తభూషావ్రజంబు
తే. నాదికలంబు సలిచె బెండ్లియాడఁ బోవు, నవసరంబున నెట్లుంగి నవదిరించె

దివ్యశృంగార మబ్బంగి దేవదేవుఁ, డవధరించెను సమైద మావహిల్ల.

90

సీ. భసితము కర్పూరపాళికస్తూరికాభరితాంగరాగసంపద వహించె

పచ్చియేనుగుతోలు వసిడికమ్మలపట్టుపచ్చడం బనెడివిభ్రమముఁ దాల్చె
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలు భోగిభోగంబులు తారహారములచందంబు నొంచె
చికిలించు నెఱగంటి చిగురు మోడుపు డెప్పు హరితాళతిలకంబు గరిమ వడసె

తే. దినమునందు వెన్నెల దీటుకొనఁగ, శైశవంబున విగతలాంఛనతఁ జేంది

చాల నొప్పారుసుకుమారచంద్రరేఖ, తనకుఁ దాన చూడఁజుణిత్యము వహించె. 91

ప. ఇవ్విధంబున గంగాధరుండు సమానన్నగణావసీతం బైనభిక్షుంబున నీడఁజూచి నంది
భుజావలంబియై శార్దూలచర్మపీఠితపల్కాణబంధం బగువృషభంబును గైలాసశిఖ
రంబుంబోలె నారోహణంబు నేసి బ్రాహ్మి మొదలయినమాతృకలును గపాలాధరణ
యైన భద్రకాళియు భృంగిరిటనికుంభధర భద్రకాళప్రముఖ ప్రమథపరివారంబు
నుం బరివేష్టించ భూతబేతాళశాకినీడాకినీగణంబులు మంగళవాద్యంబులు మొర
యింప ద్వాత్రింశతోక్తిదేవతాసమూహంబులు గొలువ సహస్రరశ్మి ధవళాత
వక్త్రంబు ధరియింప గంగాయమునలు వింజామర లిడ సుభయపార్శ్వంబుల నిజ
వాహనారూఢులై హరివిధాతలు వేత్రహస్తలై తలంగుండు పాచుం దొలంగుం
డనుచు సందడి నెడఁ గలుగఁజేయఁ గలహాళనతుంబులును విశ్వావసువులును
హహహహహువులును ద్రిపురవిజయాదివిద్యాధరులును ద్రిపురవిజయాదికంబు లుగ్గ
డించుచుండ సప్తర్షు లరుంధతీసహితంబుగా మంగళద్రవ్యంబులు సంతరించుకొని
నడవ నాకాశమార్గంబునం గోవుషవాహనంబుఁదోలుచు జలధరంబులఁ బొలయించు
చుఁ జామికరకింకిణీకాణంబులు నెలంగ ముహూర్తంబునకు నగేంద్రగుప్తం బగు
నోవధీ ప్రస్థపురంబునకుం జని తదియోవకంతంబున డిగిన.

92

మ. మనగంధద్విపరాజి నెక్కి యధికవ్యాయామవిస్ఫారసం

హనసుత్ బంధుల మేచినీధరము లవ్యాజ్ఞేవసంబోధముల్

మనముల్ నిండఁగఁదోడరాఁ ద్రిజగతీమాయుండు ధీరుం డెదు

గొనె నీహరిగిరిశ్వరుండు సుమనఃకోదండసంహారునిన్.

93

ప. ఇట్టైదుగొని తుహరిగిరిశ్వరుండు మేనకాదేవి వసిడిపాత్రంబుల జలంబు వోయ
సురాసురకిరిటమణికాణోత్తేజితంబు లగుపురాసురాంతకునివదంబులు గడిగి కన్యా
దానం బొనరించె.

94

సీ. ....

.....

.....తొలిశ్రొత్తవలిపంపు దోయిగట్టి

కల్యాణ మంగళగానధ్వమలతోడ భవుండు వధూసమీపమునకేగె

తే. పట్టుతెఱచిరెచ్చాటున బ్రహ్మమంత్ర, వాదపూర్వముగాఁ దలం బ్రాలుహస్త

కమలములు దోయిలింది శ్రీకంధరుండు, గౌరిశిరసునఁ బూన్చెను కౌతుకమున. 95

వ. పార్వతీదేవియు బంధుజనోపదేశంబునం గాలకంధరు శిరంబున ముత్యాలప్రాలు నించె ననంతరంబు. 96

సీ. చెట్టవట్టించిరి శ్రీకంఠ సుమబోటి బోటి కత్తియలింపు పాలుపు మీఱఁ
గూర్చుండఁబెట్టిరి కుసుమకోదండాది బాహుదేవిని భద్రపీఠ
హోమకుండము నిల్పె హేమపీఠికవిరాడఁదినిరి యరుంధతీదేవి కడఁక
నాపుణ్యదంపతు లఖిలలోకములకు నొనరించి రవలోకనోత్సవంబు

గీ. యజ్ఞపురుషున కఖిలలోకార్పితునకు, సప్తజిహ్వాన కంబికా చంద్రధరులు
భక్తితోడఁ బ్రదక్షిణప్రక్రమములు, సంఘటించిరి పరమేష్ఠికాననమున. 97

వ. ప్రదక్షిణప్రణామంబున నామిథునంబు విభావను సారాధించునపుడు మేరువునకుఁ
బ్రదక్షిణంబునేయు నహస్త్రియామంబు ననుకరించె. సమిధజ్వాలంబైన యనలంబు
నందు దాక్షాయని లాజమోక్షం బొనరించి ధ్రు పదర్శనావసానంబునఁ దుషారగరికన్య
కాశంకరులు సంకల్పసిద్ధి వడసిరి. నిర్వృత్తపాణిగ్రహణమహోత్సవులై భవానీభర్తలు
భక్తిభావనావశంవదులై బ్రహ్మసనాసీనుఁ డగుపీతామహానకుం బ్రణమిల్లిరి. చతు
రంతకేదికామధ్యాధ్యాసీనులై పార్వతీసర్వజ్ఞులు తాకింక బైనయాద్వాక్షతారోపణం
బనుభవించి రంత. 98

సీ. ఆమృకబిందువులు వై సందంబు చిలుకంగఁ బుష్పాశ్రవత్రంబుఁ బట్టెఁ గమల
కళ్యాణసమయార్హగద్యవద్యంబులఁ గైచార మొనరింపఁ గడఁగె చాణి
రంభోర్వశీముఖ్యజంభారివనితాశి తూర్వత్రయంబునఁ బోడు సూపె
మందాకినియును గాళిందియు నిలుచుక్రి రమణఁ బై వింజామరంబు లిడిరి

తే. వేళ యెఱింగిన మహేంద్రాదివిబుధగణము, ముకుటముల హస్తపల్లవములు ఘటించి
వేడుకొనిరి మహాదేవు విసతు లగుచుఁ, జిత్రసంభవునకుఁ బునర్జీవనంబు. 99

సీ. సంబంధబాంధవనదనుగ్రహమ్ముచే నచలాధిపతిఁ జరితార్థుఁ డేసి
కందర్పుఁ దొల్లింటికంటె నున్నతుఁ డేసి రతిదేవివృద్ధయవైరాగ్య ముడిసి
పెండ్లికి వచ్చినబృందారకుల శైల వివిధసంభావన వీడుకొలిపి
ప్రమథవర్షము నికుంభప్రధానమ్మును బేతాళిడాకినీవితతి ననిచి

తే. కనకకలకాదిభక్త్యలంకారయంతము, భూమిపిరిచితశయ్యంబుఁ బుష్పమయము

నైనకాతుకరత్న గేహంబు సొచ్చె, పార్వతియుఁ దాను నీహారభాసుమాళి. 100

వ. అనంతరంబ గంగాధరుండు భృంగిరిటవికారంబుల నిగూఢంబుగా నప్పించియుఁ
భావసాధ్యసపరిగ్రహంబున మందమందాక్షభారంబుగా రచించియు గాఢాలింగ
నంబులును నీవీబంధస్పర్శనంబులును బింబాధరచుంబనంబులును నఖింకురవ్యాపా
రంబులును దంతక్షతవేదనాప్రపంచితకీలకించితంబులును వెలయు బాహ్యంతరోత్ప
వంబులను సంధించి మన్తధుం గృతార్థుం జేసి యనేక కాలంబు పరమానందంబుఁ
జెంది శతానందముకుందపురందరాదులకు హితంబుగ సుతుం గాంచి యాంబికే
యుండును గాంగేయుండును పాణ్డూతురుండును ననునక్కుమారునివలనఁ దారకాసురు
వధియింపించి మహాదేవుండు లోకంబు లన్నియు రక్షించె నిది గౌరీకళ్యాణము. 101

క. ఈ గౌరీకళ్యాణము, భోగీంద్రధరాపదానపుణ్యశ్రుతిది
వ్యాగము దీనిఁ జదివిన, భోగము మోక్షమును గలుగు భూజనములవన్. 102

— ఆశ్వాసాంతము —

చ. కొమరగిరిక్షమారమణకుంజర చారువసంతవైభవ
క్రమసముపార్జితాభినవగంధ హిమాంబుకురంగ నాభీకుం
కుమకునసారసంకుమదకుంభమనోహర గంధపాళికా
సముదయసార్వభౌమ ! కవినంకుమనోభవకల్పకద్రుమా ! 103

క. కరదీపదానబిరుదా, భరణా ! కావేరివల్లభా ! నుగుణనిధి !
శిరియాళవంశశేఖర !, హరచరణస్తరణపరిణతాంతకరణా. 104

పంచచామరము. —

హరాట్టహాసమల్లికాశశాంకశంకరాచలా
మరాఘసరస్వతీసమానకీర్తిమండలా !
కురంగనాభిగంధసారకుంకుమాదివాసనా
పరంపరావితీర్ణశస్తభవ్యహస్తపల్లవా ! 105

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర కనయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయ ప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము

మత్కుమారశైల

స్వామి కృపాలబ్ధనిత్యశాశ్వతక్షభవా !

హేమాచలధీర ! ధరి

శ్రీమండనచరిత ! యవచిదేవయతిపా !

1

2

వ. ఆకర్ణింపుము.

ఉ. గౌరివివాహమై కుసుమకార్ముకుఁ గ్రమ్మఱిలంగఁజేసి బృం
దారకవర్ణము న్నిజపదంబున కన్ని హిమాచలంబుపైఁ
బారిషదప్రజంబు తను భక్తి భజింపఁగ నాచరించె సం
సారసుఖంబు శంకరుఁడు సంభృతనవ్యకుటుంబభారుఁడై.

3

తే. ప్రమథగణములతో మాతృసమితితోడ, నందికేశ్వరుతోడ నానందలీల
నార్యపైఁ జేర్చియెట్టిదో యద్రియింట, నిల్లటా బుండేఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు.

4

సీ. జమిలిపాములతోడిసాకతం బొల్లక నవరించు బంగారుజన్నిదములు
పచ్చయేనికతోలుపచ్చడంబుఁ దృణించి గడితంపుఁబట్టుఁబచ్చడముఁ గట్టు
భస్మాంగరాగంబు పని కట్టువడఁజేసి కస్తూరితోడ శ్రీగంధమలఁడు
నస్థిమాల్యములపై నసురక్తి వర్ణించి రమణీయతారహారములు తాల్చు

తే. జడలు బాగడఁ జొచ్చెంబు సంతరించి, లేతరికకలరాయఁ గీలించు నందు
మంచుగుబ్బలియింట సమృదము మీఱి, మనువుఁ గుడువంగ నున్నప్పు మదనవైరి.

5

తే. ఓషధిప్రస్థపురవిధి నుట్టియట్టి, హేమమాణాశ్వములపయఁ గెక్కిర్యాడు
గణము లిరువంకఁ గొలిచిరాఁ గాలగళుఁడు, వృషభపుంగవువాహ్యభివెడలునపుడు.

6

ఉ. ఆరభటికతోరతరహాసు లుతంచితచంద్రహాసు లం

గారనిభౌరణాక్షులు ప్రకారవికాలమనోజ్ఞపక్షు లా
కారధురంధరుల్ ప్రకటకంబుమనోహరకంధరుల్ జటా
హారులు మేరుధీరులు సదాశ్రీసన్నిధిపారిపార్శ్వకుల్.

7

లే. వీటఁ దమకెవ్వఁ చెదు రని వెఱపులేక, చెల్లుబడిఁ బ్రల్లదంబులు నేయఁదొడఁగి
రభవులెంకలు జమునిమారంకకార్లు. వేశవాటీకుటీమధ్యవీధులందు. 8

క. కుంభోద్భవుపాశెమున ని, కుంభుదివాణమున భృంగి కులవతిగాఁగఁ
గుంభోద్భవువగఁ దిరిగిరి, శంభునికింకరులు గర్వసంరంభమునన్. 9

సీ. పులికళాసంబు గప్పదురు పాఱఁగ మీఁద విద్యాధరాంగనావీటగణంబు
గంధర్వకామినీకాముక వ్రాతంబు లాతాలఁ గొని మోచి లజ్జఁగొందు
కకపాలవెలిబూదిఁ గన్నులతోఁ బ్రేమి బాధింతు రప్పరకపల్లవవల
గరుడభూమాభుజంగ ప్రతానముఁ బట్టి బాధింతు రురుయోగవట్టకముల

లే. నాగడీలు మహాధూర్తు లగడుఁగాకు, లుద్ధతులు గొంట్లు పలుగాకు లుదురుమిడుకు
లకతాయలు శకులు గయ్యాళు లగుచు, నోషధిప్రస్థ¹మిల్లిల్లు నుడుకుచుండ. 10

ప. మఱియు నానాప్రకారంబులం బ్రమథజటాధారులు యశోచ్ఛాచారులై యోషధి
ప్రస్థపురంబునం యుద్రోపద్రవంబులు నేయుచుండ హిమవంతుం డంతయు వెఱింగి
మేనకాదేవియుం దాను మంతనం బుండి యీశ్వరునితోడిపొత్తింలియ చాలు నని
యాప్రాద్దు కూతు రావించి యిట్లనియె. 11

క. కమలాక్షి యసంఖ్యాత, ప్రమథగణంబులును భూతపరిషత్తుఁ బిశా
చములు² మొదలగు ధూర్తుల, సమూహమును నీమగండు సంభావించున్. 12

క. భూతప్రేతపిశాచ, వ్రాతంబులు తోడుగాఁగఁ బ్రమథులు పగలు³
రాతిరియును నష్టాదశ, జాతిప్రజలకును దుర్దశలు సంధింతుర్. 13

ఉ. వేమఱు రాత్రియుంబగలు వీధులఁ గల్పలతాప్రసూనమా
శీవదమత్తచిత్తు లయి వేలుపులేమలఁ బట్టుకొందు నీ
స్వామికి నిష్టభృత్యు లగుజంగమ ముండ కపాలపాణి కా
లాముఖసీరపాశుపతలాంఛనధారులు ధనార్తవర్తనుల్. 14

క. ఈవీట నసంఖ్యావలి, ద్యానాపృథివీమహామత్తులకుం ద
ర్పావేశంబున ధౌర్త్యము, గావించగ మాన్పడగకె క్షణకంఠనకున్. 15

సీ. కలమోదిచదలేటిదరిమోలఁ దినఁ జేరు కొంగలు చెలఁగి కొంగొంగు రనఁగ
మెడదన్నుపుకులనిడుపేరు లొండొంటిఁ బోరిఁబోరిఁదాఁకి బోవోణుగు రనఁగఁ
గట్టిసపులితోలుకడకొంగు సోకి యాబోతుతత్తడి చిట్టుబుట్టు మనఁగ
గడియపుఁబాములు కకపాల లో నున్న భూతి మైఁ జిలికిన బున్ను రనఁగఁ

తే. దమ్మిపూజాల్లిపునుకకంచమ్మ సాచి, దిట్టతనమున బిచ్చము దేహి యనుచు

వాడవాడల భిక్షించుకూడుగాని, యిట్టిదివ్యాన్నములు మెచ్చునే శివుండు.

16

ప. అను పలుకులు పలుకు నవసరంబున.

17

తే. అఖిలలోకేశ్వరుండు మామయాత్మలోని, విసువుఁ జారజనంబులవేసటయును

బ్రమధగణములు సేయు ధార్త్యంబు నెఱిగి, దారుకావనికరుంగంగ దలచె నపుడు.

ప. ఇట్లు తలంచి నందివాహనారూఢుండును గలిపయ ప్రమథగణివారపరివృతుండును

నై మామ వీడుకొనక గౌరికిం జెప్పక నభోమార్దంబునఁ దత్పర్వతైకదేశస్థితం బగు

దేవదారువనంబుం బ్రవేశించె నప్పర్వతం బెట్టి దనిన.

19

సీ. పృథ్వికచ్ఛపరాజుపీఠ పంఘి¹ పీఠంబు సురతరంగిణి నెల్లి శిరసుపాగ

మహిమండలమునకు మానదండము మేను పూర్వాపరాంబులు పొరుగుటిండ్లు

కాత్యాయనీదేవి కన్యకారత్నంబు బేసికన్నులవేల్చి పెండ్లికొడుకు

పాలనీయ మశేషతైలసామ్రాజ్యంబు యాగహవిర్భాగ మోగిరంబు

తే. మాల్యవస్తేరుకైలాసమలయసహ్య, గంధమాదనమందరక్రాంచవింధ్య

భూధరంబులు చుట్టాలు పొగడఁ దరమె, సకలగుణధాముఁ బర్యవసార్వభౌము.

20

క. అందు వివరించుఁ గాంచన, కందరమందరములందుఁ గౌతుక మొప్పన్

బృందారకమిఘనంబులు, కందర్పవిహారములఁ బగల్గెను రేలున్.

21

ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె యహీశ్వరునంతటివానికైన ర

త్సాంచితరోచిరుద్దమనిర స్తరపీందుమరీచిజాలమున్

గాంచనకందరాయవనికాయితవారిధరాంతరాళ ని

ర్వంచితదేదతామిఘనవాంఛితమూలము శీతశైలమున్.

22

తే. హేమశైలంబు దోగ్ధ గా భూమి సురభి, నఖిలరత్నావధులును గల్పాదియందుఁ

బృఘమహారాజుపంపునఁ బిలికె¹ నెలమి, మంచుకొండను బెయ్యఁ గానించి గిరులు.

క. ఆమోదంబున వేటలాడుదురు నీహారాద్రి కాంతారశే

ఖామధ్యంబునఁ జావటంకృతులతో గంధద్విపక్రేణులన్

తైమత్తమమనోజ్ఞమధ్యమలు² గుంజాభూషణాలంకృతతో

వ్యామగ్రాహ్యవయోధరతో శబరసేనాధీశసీమంత్రినుతో.

24

క. మృదుమేనిసాము కూతురు, జడనిధిచెలికాండు కొడుకు సర్వంసమాకున్

నిడుగోల కడలికడలకు, వడకులగుబ్బలికి సరియె వసుధాధరమున్.

25

క. అటవికభామినీభుజ, తాటంకితదీర్ఘ దీర్ఘ తరవేణుధను

1. తేగ, పెయ్యగాఁ దన్ను చివుటఁ గల్పించి గిరులు. 2. దుంజా.

ద్వ్యాటంకారధ్వనిపరి, పాటిముఖరములు తుహినవర్వతతటముల్. 26

వ. మఱియు జాహ్నువీనిర్వరధారార్పూత్కారఘమఘమాయితమణిగుహాకహరంబును
వనమహిషకోణాభిఘాత ప్రస్నిగ్ధ పాషాణస్థలనరోహద్ధర్మిణీగర్భపాతంబును శబరపు
రంధ్రీనీరంధ్రకుచకలశలేపనముద్రాయోగ్యవర్ణ వర్ణనీయగైరికశిలాచూర్ణంబును గిన్నర
మిథునక్రీడాసంకేతనికేతనాయమాన కనకకేతకీకుంజక్రోడంబును గంధర్వకన్యకా
నభిముఖసాస్థల్యమాన వీణా గుణ కావ్యాణ సంగీత భంగీ తరంగితాంతరంగ వనకురంగం
బును విద్యాధరాభిసారికా మనోరథపదానురోధ నిర్మిరోధనిరవగాధసంబాధ పృథుల
తమతమాలపీఠీలిలకంబును నైనయక్ష్మిండదక్షిణభాగంబున నుండుదాక్షాయణీవనం
బున కనతిదూరంబున. 27

సీ. కర్ణి కామాణిక్యకనకపద్మి నులతోడఁ గల్పవల్లికుడుంగములతోడ
విమలచింతారత్న వేదికాస్థలులతో సిద్ధరసాపగాశ్రేణితోడ
దివ్యలోకాపురకీర్తీకదంబముతోడఁ గామధుగ్ధునంఘములతోడ
దివ్యోపధీలతాదీపమాలికలతో సకలర్తునన్ని వేశంబులతోడ

తే. మదనవైరికి గారాపుమామ యైన, మంచుగుబ్బలిజేసిసీమాంచలమున
దేవతామునిసేవ్య మై తేజరిల్లు, ధర్మ సంజీవనము దేవదారుపనము. 28

క. అందు వసియించునయమి, నందోహము పంచబాణసదృశము లీలా
సౌందర్యకళానిర్జిత, బృందారక సతులు చారిమిబాధరలున్. 29

సీ. జిలుంగై నకనకంపుఁజీనాంబరముకొంగు పాలిండ్లబింకంబు బయలుపఱప
భ్రమరకంబులఁ జుట్టు ప్రస్నేదకణములు నొసలికస్తరిబొట్టు నూలకొలువ
దరవిశ్లేషం బైనధమ్మిల్లభారంబు చిమ్ముచీకటులకుఁ జేట్టమిడువఁ
దరశహాటకరత్న తాటంకదీపులు చెక్కుటద్దములవై జీరువాఱుఁ

తే. బసిఁడికుండల నిర్మలరాంభస్సుఁ దెచ్చి, పోయఁ గంకణనికావ్యాణములు నెలంగఁ
గన్యలతలకు మునికన్యకాకదంబ, ముఖిమతం బైనయప్పావనాశ్రమమున. 30

క. జ్యోతిష్టోమాదిమఖ, త్రేతానలపుణ్యధూమరేఖామృతగం
ధాతిరయం బడఁగించుం, బాతకసంఘము తదీయవర్ణంతమనన్. 31

ఉ. సముదలీలతోఁ జదువు సామము లేడును గండుఁగోయిలన్
తుమ్మెద లాలపించుఁ బరితోషమునం బ్రణవాక్షరంబులన్
సప్తలిఁ బ్రస్తవించు శుకశారిక లాగమభాషితంబులన్
సెప్పుది జెప్పు శాస్త్రముల నీలగళంబులు తద్వనంబునన్. 32

శా. కాముం జీరికిఁ గోక క్రోధము నహంకారంబు లోభంబు నీ

ద్వైమాత్సర్యమదావలేవకుహనారాగంబులం జేర నీ
కాముష్యాయణు లై ప్రశాంతమతు లై యయ్యాశ్రమాంతంబులన్
సేమం బొప్పంగ సంచరింతురు మునుల్ నీవారముప్పింపచుల్.

33

శా. ఆనందంబునఁ ద్రుష్టబుచ్చములు పెల్లల్లార్చుచున్ లేగ ల
క్కానన్ గోకులగోష్ఠదేశముల జంఘాలాఘవం బొప్ప హా
మానుష్ఠానవిధి ప్రకారపరతంత్రాత్ ప్రసూకామధు

1. ధేమాదన్యసుధా ప్రవాహాలహరీతృప్తాంతరంగంబు లై.

34

శా. ఆయాజేళల మానిభార్యలు గృహవ్యాపారలీలాభవ
త్కాయజ్ఞేశము లుజ్జగింతు విలసత్కర్పూరరంభాతరు
చ్ఛాయాశీతలచంద్రకాంతమణిపాషాణ ప్రదేశంబులన్
వాయుప్రేరణ బచ్చకప్పరము వై వర్షింప న స్కనలోన్.

35

ప. మఱియు నత్తపోవనంబునందు

36

క. నిలయన్వ్యాపారంబుల, యలపుల మేనులు చెమర్చి యపరాహ్లామునన్
సెలయేఱులలోఁ జిల్లులు, చిలుకులు నాచుదురు మునులచివురంబోణుల్.

37

సీ. సెలయేటి తెలిసిటఁ జిలుబంతివనుపాడి సేనత్రమ్మల్ల పిచ్చియులు తుఱిమి
గురువిందపేరులు గుబ్బచన్నులఁ దాల్చి నెమిలిపించెపులబుట్టములు గట్టి
వయ్యోదమాణుగాఁ బొలుటాఘ లమర్చి చాఁదనఁ దిలకంబు సంతరించి
కంకేళిచిగురాకుఁ గర్ణపూరముఁ జేసి ననుమపూవులధూళిఁ గురులఁ దాల్చి

తే. చెంచుఁజిగురాకుఁబోలుచేతల్లె, నభినయింతురు వర్ణశాలాంతరములఁ
దండ్రు లెందేని జనునట్లు తల్లాలెదుర, గారవము సేయ మునికన్యకాజనంబు.

38

సీ. నిర్ఘరాంధశి నీలకంఠాంగనా తాండవాడంబరదర్శనంబు
పుష్పావచాయంబు పూర్ణమాతినిశాచంద్రోదయారంభసంప్రమంబు
ప్రసవకందుకలీల బాలప్రవాళాచ్ఛగిరినదీనైకతక్రీడనంబు
పాంచాలికారక్తి కాంచనకుంభంబుపూరకల్పితలతాపోషణంబు

తే. లలితపూజార్థసజ్జీకృతార్ఘ్యపాద్య, సలిమధువర్కలాబరశప్రవాళ
గంధపుష్పాత్ తాదిప్రగల్భనములు, ప్రత్యహశక్యత్యములు నూనిబాలికలకు.

39

ప. మఱియు నద్దేవదారువనంబునందు మునుల ప్రతభంగంబు సేయంబూని యేతెంచిన
పదునాల్గుజాతులయప్పరస్త్రీకదంబంబులు ప్రతిజాలి కొక్కొక్కవాడ యేర్పడ
నానాసంకేతనన్నివేశంబులై తప్పకుండు మార్తాండమండలంబు విద్యుత్తండంబులు
మృత్యుదేవతావదనగహ్వరంబు సారాయణోరుకాండం బగ్నిజ్వాలాజాలంబు శం

బరారాలిచెఱుకువిల్లు ముక్కంటినొసలిచిచ్చుకన్ను గంధర్వవంశద్వయం బాదిగా
బహువిధాన్వయంబుల నుత్పన్నంబు లగుటండేసి తమతమయుత్పత్తిలాంఛనంబు
లును సౌభాగ్యధ్వజపతాకాపటలంబులుండేటపడఁ బ్రతిభవనభితిభాగంబునం
జిత్రించినచిత్తరువులయందుం గోరకితనేత్రత్రిభాగుం డై కుసుమకంకవత్తంబుల
వంక లూత్తుచు రతీదేవివృత్తస్తనంబులమీఁద నత్తమిల్లినయన్నత్తచిత్తభక్తుక్రమ
సంపత్తిప్రకారంబును, నట్టేటం బట్టపగలు యోజనగంధ యనుగంధగజగమన వట్టువ
చనుగవ సూచి తొట్టుపడువసిష్ఠపాత్రుని దృష్టిప్రియత్వంబును, నాచార్యభార్య
యగుతారాదేవిమీఁదఁ దారకారాజు పఱపుపీటంబు వాటంబు నేయు లలితకటా
క్షవీక్షావిక్షేపమ్ములును, ధృతిమాలి మాలినీనైకతంబున నేకతంబునం గురువిందపొద
లొ వేలుపులంజియకెంజిగురు చవిసూచినకుళికనందనురాగావేశంబును, గుసమ
కోదండజయడిండిమం బగువిభాండకసుతుని వనితామండలావక్తియు, బృందావ
నంబునందు ముకుందుం డొనరించిననందప్రజవఘ్నావిహారాడంబరంబును, నంబురు
హసూతి యాడుపట్టిం బట్టుకొనినపట్టునుం, బురుహూతుండు గౌతమకళత్రంబు
మీఁదం గల్పించినచీకటితప్పును జూఁ జూపఱుకఁజిత్తంబు లువ్వెక్కుర వేఱవేఱ
వసియించియుండునచ్చేడియలలో విబుధమత్తకాశినిజనోత్తమ యగుతిలోత్తమయు,
వశీకృతకుసుమనారాచ యగు ప్రహ్లాదయు, నలసూరనఖాంకరేఖాంకితస్తనకుంభ
యగురంభయు, గుణపేళి యగసుకేళియు, గలమంజుఘోష యగుమంజుఘోషయు,
శృంగారసరాశి యగుసూర్యశియు, రూపాశురూపస్థానక యగుమేనకయఁ, గలికి
చూపుల హేలాసందర్శితమేఖలాకలాపంబు లగువిభీమువ్యాపారంబుల హేటకతులాకో
టిర్పుళర్పుళత్కారమందరంబు లగుమందరగమనంబుల వికస్వరకపోలఫలకంబులగు
మొలక నవ్వుల నమృతరసకూపంబు లగునాలాపంబులఁ ద్రిభువనంబులు వశీకరింతు
రట్టిదేవదారువనంబునందు.

40

సీ. సందికేశ్వరు నొక్కనవశాద్వలంబున హరితాంకురము మేయంగఁ బనిచి

ప్రమథుల నొక్కసరస్వమీవంబున లింగార్పనంబుఁ జెల్లింప నునిచి
భూతజాతము నొక్కపులిసస్థలంబున నాత్మేచ్ఛ నుండంగ ననుమతించి
మాత లేడ్వరు నొక్కమణికందరంబున విశ్రామ ముండంగ కెరవుచేసి

తే. వసిండికొప్పెర లాతంబుఁ బచ్చకోల, జోగవట్టియ కకపాల జోలినంచి

కలికకాటుకగీర్పొట్టు పలుంగుపేరు, జాతిగాఁ దాల్చి నెఱమిందజంగ మగుచు. 41

వ. భిక్షుటంబునకుం జొచ్చె నవ్వు డవ్వేళవాటంబునందు.

42

కా. ప్రారేయాచలకన్యకాధిపతికిం బ్రహ్లాదమోచాఫల

- ఘోరపూపపుతాన్నితంబుగఁ గడుండుోరంబు బిచ్చంబుఁ గెం
 గేలం బెట్టె నఖాంకురద్యుతులతోఁ గీల్కొంచు మాణిక్యము
 ద్రాలంకారమయ్యాఖకందశదశవ్యాపార పుపారంగన్. 43
- తే. రంభ రుభామ్రఫలసమగ్రంబుగాఁగ, నమృతదివ్యాన్నభిక్ష కామారి కొనఁగె
 రావుఁజన్నలనడుమ రారాజుపట్టి, పట్టి యెత్తినసఖరేఖ బయలుపడఁగ. 44
- సీ. కనకసూపురరణతాగ్రనిక్వాణంబురవలి మెట్టియలతో రాయిడింప
 రవయంగరంబులరత్నాలగ్నిపులు వాలారుగోళ్లపై జీలువాఱు
 గుదురునిండినమిం చుగుబ్బచన్నలమీఁద ముత్యాలహారంబు మురువు సూప
 గంపించుబంగారుఁగవులక్రొమ్మించు నిద్దంపుఁజెక్కుల నీడ సూప
- తే. నెదురుగా నల్ల నేతెంచి హేమపాత్ర, నాజ్యమధుశర్కరాఫలాద్యర్పితముగ
 మదనవైరికి నర్పించె మంజుఘోష, యమృతదివ్యాన్నయాయసాహరభిక్ష. 45
- కా. ఆత్యయంబుగ దివ్యమాధుకరభిక్షాన్నంబు వడ్డించె దా
 గోతీరంబులతోడ శర్కరలతోఁ గ్రొన్నేతితోఁ జేనెతో
 ద్రాక్షాదాడిమచూతపాకములతో దాక్షాయణీభర్తకున్
 చక్షూరాగ మెలర్పఁగా హరిణి విశ్వాసంబుతో ముంగిటన్. 46
- ఉ. అల్లనఁ జేర వచ్చి ధవళాన్నముఁ గమ్మని యాలనేతితో
 బెల్లముతోడ నాల్కడపుఁజేసముతోఁదని పండ్లతోడ శ్రీ
 పల్లభుకూర్చి నెచ్చెలికి వారవైరికి మంచుగొండరా
 జల్లునికిఁ బినాకికిఁ బ్రియంబున సూర్యశి పెట్టె భిక్షమున్. 47
- ఉ. పెట్టెఁ దిలొత్తమాపురస భిక్ష ప్రియంబున భూతభర్తకున్
 గట్టుఁ బసిండి పాత్రములకండముతోడ ఘృతంబుతోడఁ గ్రొం
 బట్టుఁబసిండి సిద్ధిములఁబయ్యెదకొం గొకటొంత బాటి చ
 న్నట్టు లలాటలోచననికన్నలు మూఁటికి విందు నేయఁగన్. 48
- తే. సహజసౌజన్య సహజస్య శంకరునకుఁ, బొసంగ వడ్డించె దత్తాలపుణ్యభిక్ష
 సారదోర్మాలకూలంకషంబులైన, వీఁగుఁబాలిండ్లు పయ్యెద పీడుకొలుప. 49
- క. విశ్వచతుర్దశభువనా, ధీశ్వరునకు భక్తియుక్తి సెనకంబెనఁగన్
 విశ్వాచి యనెడునచ్చర, శశ్వన్నధురాన్నభిక్ష నమ్మతిఁ బెట్టెన్. 50
- తే. కనకసూపురమేఖలాకలలంబు, రత్నకంకణరవముతో రాయిడింప
 నభవునకుఁ బెట్టె మధురదివ్యాన్నభిక్ష, చిత్తభవశీర్తిశశిరేఖ చిత్తలేఖ. 51
- ప. మఱియు విద్యుల్లేఖాదులగు తక్కులేఖాంగనలు భుజంగభూషణునకు నపాంగరంగ

స్థలస్థలంపటంబులగు కటాక్షపీక్షణంబులతోడఁ గూడ భిక్షాహారంబులు సమర్పించిరి. కందర్పమూదనుండునుం బ్రతిమందిరంబునం జందనకుసుమధూపదీపాద్యుపచారంబులు గ్రహించుచు నవ్వేశవాటంబున భిక్షాటనక్రిడ సలిపి యంతం దనివి సనక కనక గర్భకపాలపాత్రం బర్ధపూర్ణంబై కరవల్లవంబున నుల్లసిల్లి, నల్ల నల్లన యోగపాదు కాయుగళంబు గల్లుగల్లున మ్రోగ మునిజనాశ్రమంబు బ్రవేశించి మునిమందిరముల మోసల నిలిచి 'భవతి భిక్షాం దేహి' యటంచు వారివాహగర్జాగంభీర స్వరంబునఁ బలుకుచు, గులాంగ నాజనంబు నపాంగదృక్తరంగంబులం జీఱునగవు లిసిఱింతలువాఱఁ గనుంగొనుచు, సుయమివధూపాతివ్రత్యభంగంబు తనకుం బరమ ప్రయోజనంబుగా గర్భోక్తిసందర్భంబుల నిజాభిలాషంబుఁ దేటవఱచుచుఁ బర్యటింపం దొడంగిన.

52

మ. దరహాసంబుల భూలతానటనచేతఁ విభ్రమప్రాశ్నికుఁ
బరిహాసోక్తుల భావగర్భరససంపత్తిస్ఫుటాలోకన
స్ఫురణాభంగుల మానికాంతలమనంబు ల్పూటలాడెఁ మహే
శ్వరుఁ డుద్దామవిలాసదారువనికావాటప్రదేశంబులన్.

53

సీ. సుబలమార్కండేయశునకమాంజాయన మాండవ్యగోత్రసంభవులయిండ్ల
బకదాల్చ్యురై భ్యకభల్లకిజతుకర్ణ కణ్వుతుత్సాన్వయాగ్రణులయిండ్ల
ఘటజానుకాత్రేయకటకలాపసుమిత్రహరివక్త్రముసంశయధరులయిండ్ల
వాయుభక్షకభార్గవవ్యాసజైమినిశుకకపిలకుల ప్రసూతులిండ్లఁ

తే. బుద్ధ్యాగ్రహిణులః బతిభక్తిపూర్ణమతుల, భాగ్యసంపన్నులను మిత్రప్రాత్రవతుల
సతుల ముత్తైదువుల నిర్విశంకవృత్తి, రజనికరఖండమాళి విరాళి గొలిపె.

54

ప. ఇట్లు ప్రతిగృహంబున భిక్షాటనంబు సేయఁచు మహాక్షలాంఛనండు వాంఛాను
కూలప్రకారంబునం జోరరతవ్యాపారపారాయణుండై మగలకన్న మొఱంగి సం
ధ్యాసమయంబుల ననుష్ఠానార్థంబు పురుషులం సమిత్కుశఫలాహరణార్థం బెందేసిం
జనినయడరు వేచి శబ్దశతతతోష్ఠంబును నిరుద్ధనిశ్చాస్సోత్సాహంబును నివారి
తోల్లాసంబును నిమేషమాత్రసాధ్యంబును నిద్రీనభయకంబును నైనసంభోగంబు
లభిలషించు నారంభోరువులమదనలేఖాకథాసుదేశవాక్యంబులను సుకేతస్థానకంకేళి
కేళి నికుంజక్రోడసంవేశక్రీడలను వాతదూతీపరామర్శంబులను భ్రూలతాదేశంబు
లను నపాంగరంగస్థలాస్థలంకుటకటాక్షపీక్షావిక్షేపంబులను మందహాసకందళితవరి
స్పందంబులఁ గందర్పపరబ్రహ్మసందం బనుధానింపంజేసి మిసిమింతుండునుగాక
దేవదారు కాంతార మధ్యంబున.

55

సీ. మువ్వన్నెపులితోలు మొలదిండుగాఁ గట్టి కర్కోటకాపిఁ బొగగ బిగించి
చిలువపోగులును వ్రేల్చెవులఁ గీలనచేసి వలరాచనీరు మైఁ గలయ నలది
చిన్నారిపొన్నారిశిరాంశుఁ డలఁదాల్చి కొనగోటిజత లేడికొదమఁ బూని
వచ్చియేనికతోలువచ్చడంబు ధరించి గిలుకుమువ్వలతోలఁ గేలఁ బట్టి

లే. వసిడిజలపోననముతోడ సెనకమెనఁగు, బిసరుహాననుపుటియక మ్మెర ధరించి

పెద్దనడివీధి నిలుచుండి భిక్ష యడుగు, నాశ్రమంబునయందు ఖట్వాంగపాణి. 56

వ ఇన్నిధంబున మన్నధమధనుండు మదనోన్మాదంబునం గన్నుగానక మునికళత్రంబుల
పాతివ్రత్యంబులు పొలిపుచ్చుచు విచ్చలవిడిఁ జరియింపం బూనిన నిలింపమానినా
తంబు వారివారికి నెఱింగి గుజగుజవోవుచు వంచనంబు ప్రకాశింపంజాలక లోలూస
యడంచుకొని యుండుచుండ నప్పాటం బ్రతిభవనంబునఁ బాటిల్లు పీఠకటితప్ప
కప్పిపుచ్చ వెరవుపడకుండునట్లుగాఁ బ్రకాశించినఁ గట్టాయితంబై యందఱు నా
జగజెట్టివేల్పుజేసిం బట్టుకొనువారై చుట్టుముట్టిన. 57

క. ముసిముసినవులు నవ్వుచు, మిసిమింతుండు గాక యొక్కమిఱుత నిలిచి య
క్కుసుమశరహారుండు తవసులు, కనమనఁ దమఁబట్టుకొనఁగఁ గడఁగినఁ బెలుచన్. 58

* * * * * 59

అశ్వాసాంతము ౨౯

కా. శ్రీమద్దక్షిణకాశికాపురమహాశ్రీకాళహస్తీశ్వర
ప్రేమాత్మోద్భవకాలతైరవకృపాశ్రీవర్ధితైశ్వర్య! యగు
ద్దామప్రాభవ! దానవైభవకళాధారేయ! హేమాచల
స్థేమా! వీరకుమారగిర్వర్ధిపలక్ష్మీభోగభాగోచితా!

60

క. కావేరీవల్లభ! నం, భావితబుధలోక! సమరఫల్గున! ధరణీ
దేవార్చనావరాయణ, కోవిద! తిరుకచ్చినంబివలజలధిశశీ!

61

మానిసి. మృగమదఘనసారోన్నేలనాసంప్రయోగ
ప్రగుణితహిమపాతప్రాణకేళీవిహారా!
యగురుఘుస్మృణపంకవ్యాప్తిగంధాంబుగంధ
స్థగితదిగవకాశా! దానవిద్యానిధిశా!

62

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ

బంచమాత్వానము

ప ప్తా శ్వా స ము

వటుక నాథభైరవ

దేవక్రిపాదపద్మదృఢతరభక్తి !

దేవబ్రహ్మణసేవక

దేవప్రభుతనయ! యవచిదేవయతి ప్పా !

1

వ. ఆకర్షింపుము.

2

ఉ. హేమనగంబుమీద దివిజేంద్రులు గొల్ప మహావిశుద్ధము

క్రమణిరత్నసంఘటితకాంచనగండశిలాతలంబునకే

హైమవతీసహాయుడయి యర్థశకాంక్షరుండు దేవతా

గ్రామణి నీలకంఠుడు సుఖంబున దా గొలువుండె నర్చిలిన్.

3

వ. అప్పుడు పార్వతీదేవి మహాదేవునియింగితం బెఱింగి యిట్లనియె.

4

తే. అభవ! నీకంఠమూలంబునందుఁ జెలిసి, కాననయ్యెడు నిదియేమి కష్ట సెప్పు
మఖిలలోకవిలోచనాహ్లాదకలన, కందమై యంద మయ్యె శృంగారరేఖ.

5

తే. ఆనతిమ్ము మహాదేవ! యభవ! నీదు, కంఠమూలము నలుపైన కారణంబు
నన్ను మన్నించి యీ కారణంబు నాకు, నానతీఁ దగు నీకు లోకాభివంద్య.

6

వ. అనిన విని శంభుండు శాంభవి కిట్లనియె.

7

మ. మును జంభాసురుబాహువిక్రమకళాముద్రావిభాసురుకే

ఘనదంభోళినికాతహేతినిహతికే ఖండించి యాఖండలుం

డను మోదంబున దేవతల్ గొలువఁగా నై రావణారూఢుడై

ఘనమార్గంబున వచ్చె నాకమునకుఁ గర్వం బభర్వంబుగన్.

8

క. ఆవేశను గంధర్వులు, కైవారపదానుసారకమయముగాఁ

బ్రావేశికధ్రువాగా, నావళులం బరిధవించి రంచితలిలిన్.

9

ఉ. క్రచ్చులఁ బారిజాతలతికావనదేవత జంభవైరివై

మచ్చికఁ గూర్చుగా నవసుమప్రకరంబుల వేల్పుబేటిలో

- విచ్చినవైడితామరలవెంబడి వచ్చినకమ్మగాడ్పులకొ
మెచ్చులరీతిఁ గోకిలనమీరణ దీవన లిచ్చె నొప్పుగన్. 10
- క. మందాకినీతరంగము, లాందోళము నందః జేయు చల్లల్లన నం
క్రందనునిమిఁదఁ బోలసెను, మందారలతావనాంతమందానిలముల్. 11
- తే. దేవతాభర్త యమరావతీపురంబుఁ, జేరః జను దెంచె వేల్పులు చేరి కొలువ
బ్రాజదై రావణానేకప్రచార, తరళమాణిక్యకుండలాభరణం దగుచు. 12
- వ. ఆయ్యవనరంబున. 13
- కా. గీర్వాణాధిపుఁడెగుట న్నిలిచె నక్షీణప్రభావాధికాం
తర్వాణిస్తుతవాగ్విహుఁడు కృతద్యుంధ్యవృద్ధానుఁడు చి
న్నిర్వాహాస్థిరయోగవై భవకథానిత్యోదయోల్లాసుఁ డ
ద్దుర్వాసుఁడు ప్రసూనమాల్వరుచిమద్ధోజద్యువిన్యాసుఁ డై. 14
- తే. తనకుఁ బ్రయోచ యనుదేవతాపురుధి, పావడముఁ జేసెన్ద్రాని భయముతోడ
నట్టితనపారిజాతమాల్వంబు హరికి, దర్శనం బిచ్చె దీవించి తాపసుండు. 15
- వ. ఇట్లు దుర్వాసుఁ డాశీర్వాదపూర్వకంబుగా నొసంగినకుమారపారిజాతమాల్వం
బహుళ్యాజారుఁ డగుశునాసీరుండు దుర్వాదవిజయగర్వాటోపంబునం గన్ను గానక
వట్టికాలంకారతాటంకితలలాటం బగునై రావణకిరటికుంభపీఠంబుపై నలవోక
యంబోలె వైచె వైచిన నమృదాంధగంధసింధురంబు వసుంధరాభరణశౌండం బగు
తుండంబైతి నున్నని యప్పువృందంఁడ గ్రమ్మనఁ గ్రమ్మఱించి వినరి శేనరంబులు వీనర
వోవ మకరందంబు చిందఁ బొరలు విలుగం బుప్పొడి నడలం గపాలభిత్తిభాగంబు
మొత్తి యున్నత్రమధుచంబుల రేచి యుప్పరంబునం ద్రిప్పి చెందిరంబు ధూళిఁ
దూలించి యందంద కొంతతడవు వినోదించె నప్పువృందంఁడ వాస్త్రోష్ణవి పట్టినయేనుంగు
వలన నిట్లు నట్టునుం భడి కువిటుచేతం బడినపూఁబోడిపోలిక బెబ్బులివాతంబడిన
హరిణిచందంబునఁ బ్రమత్తునికైవస మగురాజ్యలక్ష్మీవిధంబున విడివడియుఁ డస్మియుఁ
గ్రుస్మియు నొగిలియుఁ బగిలియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 16
- మ. వికటభ్రాకుటిఫాలభాగుఁడును బ్రస్వదాంబుపూర్ణాభాసం
గకుఁడుం బాటలగండమండలుఁడు నై కల్పాంతసంహరరు
ద్రకఠోరాకృతి దుర్నిరీక్షుఁ డగుచున్ ధట్టించి దుర్వాసుఁ డు
గ్రకటాక్షంబున సింద్రుఁ జూచి వలికెన్ గాఢాగ్రహవ్యగ్రతన్. 17
- క. ఓరి మదాంధ! యహల్యా, జార! త్రిలోకాధిరాజ్యజాత మగునహం
కారంబా యిది మమ్ముం, జీరికిఁ గైకొనక యిటునేయుట యెల్లన్. 18

- లే. ఏను దీవించి చేయెత్తి యిచ్చినట్టి, పుష్పమాలికనాదలఁ బూనవైతి
హస్తీచేతికి నిచ్చితి వంతుఁబోక, దండనార్హుఁడై యిష్టవృద్ధుండ నీకు. 19
- క. శ్రోధం బితరులకుఁ దప్పా, బాధక మగుఁ గాని నాతపంబున కది యు
దోధకమ సలిల మగ్నికి, బాధకమై వైద్యుతాగ్నిఁ బ్రభవించుగతిన్. 20
- క. నీకనులకు నిది మాల్కం, బోకుధరవిరోధి! యింతనుండియు నిట నీ
నాకం బఖిలంబున ని, శ్రీకం బగుఁ గాక నీవిజృంభణ మణంగన్. 21
- ఉ. నన్నుఁ దిరస్కరించితి మనంబున నించుక భీతిలేక వే
గన్నులఁ గాన వైతి మదగర్వవికారదురాగ్రహైకసం
పన్నునిరాజ్యలక్ష్మికి నపాయము గల్గక యుండు నెట్లు నీ
యన్నియు పస్తుజాతములు సంబుధిలోఁబడుఁగాత లక్ష్మిలోన్. 22
- క. ఎచ్చోట నుండు నిదిర, యచ్చోటనె యుండు సత్పదార్థంబులు నీ
యుచ్చైశ్రవ మైరావణ, మచ్చర లమరద్రుమంబు లంభోధిఁ బడున్. 23
- లే. ఆమృతకుంభంబు పడుఁగాక యభియందుఁ, గామధేనువు పడుఁగాక కంధియందుఁ
దారకాధీశ్వరుండుఁ జింతామణియును, గూడ దుష్టాంబునిధిలోనఁ గూలుఁగాత. 24
- ప అని పల్కి దుర్వాసుండు చూడంజూడ నంతర్ధానంబు నేసిన. 25
- క. యతిపతికాపాక్షరములు, శతమఖున కసహృహృదయశల్కము లయ్యెన్
మరిఁ దలఁపఁ బూజ్యపూజా, వ్యతిక్రమము సర్వకార్యహర మగుఁ గాదీ. 26
- లే. మానికాపాగ్నిదండవ్యామానుఁ డగుచు, విన్ననైనమొగంబుతో పీడు సొచ్చెఁ
బాకకాననుఁ డఖిలదిక్పాలకులును, దైన్యవైవర్ధ్యవంతులై తన్నుఁ గొలువ. 27
- ప. ఆంతం గొంతకాలంబునకు. 28
- సీ. రంభాదు లగునప్పరస్సరోజాక్షులు పదునాల్గుజాతులు పడిరి వార్ధి
సంతానతరుపారిజాతాదికుజములు మున్నీటినీటిలో మునిగిపోయె
నైరావణమ్ముఁ జింతారత్నముఁ గూలె నుచ్చైశ్రవంబుతో నుదధిలోనఁ
గామదుగ్ధేనువుఁ గాదంబరియుఁ దాను నమృతకుంభంబుతో నభి బడియె
- లే నిమ్మహంస్తువులఁ గూడి యిందురేఖి, ముక్కుగా దుగ్ధమయమహంభోధిఁ జొచ్చె
బ్రహ్మమునిఘోరకాపప్రభావయుక్తిఁ, బ్రథమదిక్పాలత్రైలోక్యభవ్యలక్ష్మి. 29
- లే. దివ్యమణి లేక యప్పరస్త్రీలు లేక, యమృతకుంభాదు లగుపరార్థములు లేక
యుక్తైవడియుండె బహుకాల మొప్పుదఱిగి, విగతలక్ష్మీలోనఁడై వేల్పుతేడు.
- చ. అమృతముఁ గల్పవృక్షనివహంబును లేనిసుధారసాశన

త్వమున నశోకవల్క్లపరిధానతయుం ¹గలపెద్దవేలుపుల్

నముచినిషాదనాదులు మనంబున నొందిరి ఖేదమోదదుః

ఖము గుడువంగ నోగిరము గట్టంగఁ బుట్టముఁ బుట్టకుండుటన్.

31

ప. ఇవ్విధంబున బృందారకు లిందిరావ్యపాయంబున నపారదారిద్ర్యాంధకారమగున్నలై
నగ్నటులుం బోలి భయంపడి లేటమొగంబు వడి హోటకగర్భపాలికిం బురందరుండు
ముందఱగాఁ జని మునికాపయ్య క్తి మూఁడులోకంబులరాచసిరి యబ్ధిలో మునింగిన
భంగి లేటతెల్లంబుకఁ దెలియంబఱచిన నానలినాసనుండు వెన్నునిం గూర్చుకొని
మానమీపమైనను వచ్చి మ మ్మిట్లు నన్ను లించె.

32

క. జయ పార్వతీమనోహర! జయ పరమానంద! జయ నికాకరమాళీ!

జయ భూమినలలపావక, వియదనలారేంద్రమహోత్పవలసితమూర్తి!

33

క. త్రిభువనభువనారంభా, రభటిసంరంభమూలరత్నస్తంభా!

యభినవహిమకరచేఖా, శుభికాలంకారధామశోభితమకుటా!

34

క. దివసావసానసంధ్యా, నవవరమానందనందినాందీనాథ

వ్యవహారయుక్తి యాపధి, వివిధమహాతాండవై కవిద్యాభిరతా!

35

క. తరుణామకరిణరేఖా, భరణా! సురనికరమకుటభాసురరత్న

స్ఫురణాపరిచయరంజిత, చరణా! నిరుపాధికాభిసంప్రతికరుణా.

36

తే. అజర! యవ్యయ! యనపాయ! యప్రసేయ!, యాద్య! యనవద్య! వేదవిద్యాభివంద్య!

నిర్మలాకార! నిర్ద్వంద్వ! నిరుపమాన!, నిత్య! నిజభక్తవైకుంఠ! నీలకంఠ.

37

ప. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తులింప ననుకంపానరాధీనుఁడ నగునే నిట్లంటి.

38

తే. అబ్ధి మథియింపవలయు నీయవసరమున నమృతలక్ష్మీప్రధానమహాపదార్థ

నముదయంబులు లేకున్న జగము లెల్ల, విన్నబోయిన పరిసినప్పత్తి నొంది.

39

సీ. ఆరసాతలమగ్న మయ్య మునుంగని మందరాద్రింద్రంబు మంథయప్తి

సర్వసర్వంసహసంభృతి ప్రవణండు దండశరాకస్వామి తరువుద్రాడు

చరమాంగపీతికాస్థాపితశేఖండు కిరవకచ్చసరాజు క్రిందిమట్టు

సింద్రాదిసురలు బలీంద్రాదిదనుజులు దర్పదుర్వారులై త్రచ్చువార

తే. లేను బ్రహ్మయు హరియును నింత నంత, నుండువారము కార్యప్రయోగరత్న

నీవిధంబున దుగ్ధాబ్ధి యేచి తరువ, వివిధసద్వస్తులం బ్రభవంపఁ గలవు.

40

ప. ఇట్టిమహాప్రారంభంబునకుం దగినసాధనసామగ్రి యిది; శేఖండును గమతపతియును

నశేషభువనభారంబునకుం దగినవారి నియోగించి వచ్చునది; యచ్యుతుండు సురా

సురులం గూర్చుకొని మందరాచలంబు వెఱికితెచ్చునది; యేనును బితామహుండును

మున్నాడి పాలమున్నీటిదరికిం జేరి యుండువారము. ఇదియ నిశ్చయం బని యే నంతర్ధానంబుఁ జేసితి, జలజానసుండును మదాదేశంబున దుగ్ధాబ్ధితీరంబుఁజేరె. జనార్ద నుండును దేవదానవసేనాసమేతుండై దిక్పాలురు గూడ రాఁ బల్చిమదికాముఖుండై చనువాడు ముందర.

41

కా. కాంచె న్నందరత్నైలమున్ మృదుతటిగండోపలశ్రేణికా
చంచన్నిర్ఘ్నరవేణికాఘుమఘుమస్ఫాయద్వికాగోళమున్
బంచాన్యస్ఫుటకంఠనాళనినదప్రధ్వస్తశుండాలమున్
సంచారాలసకిన్నరీశతలతాసంఘన్నహింతాలమున్.

42

ఆ. కాంచి యమ్మహాద్రిఁ గదియంగ నూహించి, దిలెతనూధవులను దివిజవరుల
నాదివానితోడ నంతంత దవ్వుల, నుండఁ బంచి యంబుజోదరుండు.

43

వ. చనుదెంచి యప్పించజన్యధరుండు జంభారిప్రముఖు లగుదివిజవరుల నెడ గలుగం
దొలంగ నియమించి.

44

సీ. కటిమండలంబునఁ గనకంపుసుంజేల దృఢముగా బిగియించి దిండుగట్టి
కట్టాయితం బైనకంఠహుంకారంబు గావించె దిక్కులు గ్రక్కడలఁగ
సమధికావప్తంభసంరంభజృంభణ సమకూర్చె నిజభుజాస్తంభమునకుఁ
బాదాభిఘట్టనఁ బార్శ్వదేశంబుల నదలించి ధాత్రి గ్రక్కడలఁ జేసి

లే. వట్టెఁ గదలించె ననియార్చె బాఠగల్పె, నెత్తె వక్షస్థలంబున నెఱియ నొత్తెఁ
దోయజాక్షుండు లోకైకదుర్ధరుండు, తాల్చె నవలీల నిట్లు మందరనగంబు.

45

సీ. అంగదాధరణంబులందుఁ గీలించిన వజ్రాలకీలన వదలకుండ

వక్షస్థలంబున వైచినవకంపుఁ దులసిదండకు వాడు దోచకుండఁ

గడు నొప్పుఁ దీర్చినకస్తూరితిలకంబు చెమటబిందులచేతఁ జెదరకుండ

నెట్టెంబు నుట్టిన నెమ్మిపించముదండ కొనలేక యొక్కింత గుదియకుండ

లే. శ్రవణకల్పారముకుళంబు జాఱకుండ, విరులకీల్కాప్పు వదలి కై వెక్కికుండ

నెత్తె శృంగారకందుకం బెత్తినట్లు, కైటభారాలి మందరత్నాధరంబు.

46

కా. గోలాంగూలకులంబు లాకులవడెన్ ఘోషించె శాస్త్రులమున్

జాలింబొందె లులాయముల్ నుడిగొనెన్ సారంగముల్ విచ్చె లేఁ

గోలంబుల్ బెదరెం జమూరుగఱ మాల్గోనించె బంచాన్యమున్

తాలంకావరజుండు మందరమహాధాత్రీధరం బెత్తినన్.

47

లే. ఏడు పాతాళములును గగ్గోడువడియె, బెల్లగించి మహీధ్రంబు పెఱికినప్పు
డిందిరాభర్త గిరిమోడి కెత్తినపుడు, గ్రక్కడల సాగె బ్రహ్మాండకర్పరంబు.

48

లే. ధాత్రి నాడు వరాహావతారవేళ, నేకదంష్ట్రాగ్రమున ధరియించినట్టి
తోయజాక్షుండు బాహావతుష్టయమున, మాటమాత్రమే మోయడే మందరాద్రి.

లే. మందరాద్రిని మోయించి మాధవుండు, పట్టి తెప్పించె నిర్జరప్రతలిచేత
నసురయూధంబుచేత దుగ్ధాద్విరకి, నబ్జగర్భుండు నేనును నభియతింప. 50

ప. అనంతరంబ నేనును హరిహిరజ్యోత్స్నయం గార్యభారఘరంధరులమై ప్రవర్తింపం
బురందరాదిసురలు జలంధరాదిరాక్షసులును నముద్రమధనంబునకుం బ్రారంభించిరి.

లే. ఆఖిలకార్యసమారంభజాదులందుఁ, బూజనీయండు గావున బుద్ధిఁ దలఁచి
విఘ్ననాయకు సంబోధివేలమోద, సురలు నసురులఁ గొలిచిరి పరమభక్తి. 52

కా. ఊరాంభోనిధి నైకతన్మలమున స్నింహాసనారూఢుఁగా
హేరంబు వ్హరనందను న్నిలపి ప్రత్యేకంబ దేవాసురుల్
గారామారఁగ నాచరించి రభిషేకం బుల్లసద్గంధక
స్తూరీసారభవానితంబుల నదితోయంబులం ¹వోరమై. 53

క. ఆభిషేకాంతరమున, నిభరాజాన్యునకుఁ గట్ట నిచ్చిరి యదితి
ప్రభవులును దితితనూజులు, నభినవదివ్యాంబరములు నాభరణములన్. 54

లే. కుంకుమాగురుమ్మగ నాభిషంకములను, గంధకరూపసిహారకర్దమముల
నలఁచి రమరాసురులు భక్తి యతిశయిల్ల, భవునిపట్టికిఁ బనిఁడికుంభములఁ బట్టి. 55

సీ. ఉండ్రాలు నూటిడి పుండ్రేక్షులు దేవె యనఁటిపండ్లుం బూరియలు ఘృతంబుఁ
బెసరుఁబప్పును బాలుఁ బెరు గోగిరంబులం బయసాన్నంబులం బానకములు
నాళికేరంపుబొండాలు మోగడయును ²నవనీతపిండభండములు గుడుములు
లడ్డువంబులు చక్కిలాలు మోరుండలు భండంబు చలిమిడి మండపవృ

లే. లాదిగా భక్త్యచోవ్యతేహ్యదు లైన, బహుపదార్థంబు లర్పించి ప్రణతు లైరి
వేలుపులు రాక్షసులును నావిఘ్నపతికి, దుగ్ధసాఫోధిగుంధనోద్యోగవేళ. 56

ప. ఇట్లు పోడోవచారంబులం బూజించి దేవాసురులు విఘ్ననాయకు నిట్లని న్తులి
యించిరి. 57

దండకము. జయజయ జగదేశకర్తామణి ! దేవచూడామణిశ్రేణిశోభ ప్రభాజాలసుప్తేర
పాదారవిందా ! ముకుందప్రియా ! యిందుధారీ ! కటస్యందిదానాంబుధారాధునిధోర
ణిగాహకౌతూహలాయత్తమత్తద్విరేఫాంగనా గానసంగీతరంగీకృతస్వాంత ! దంతా
వళాస్యా ! నమస్యా ! త్రిలోకైకవశ్యా ! యవశ్యాయతైలాత్తజాధర్మసంతాన !
సంతానకల్పద్రువుష్ణావతంసా ! యసారోరుసంసారమాయాంధకారాహృతిప్రక్రియా
భాస్కరా ! శోటిభాస్వన్నిరాఘాటదేహప్రభాభాస్వరా ! దేవ ! హేరంబ !

లంబోదరా! యేకదంత! మహాకాయ! సంతప్తకార్తవ్యరాభా! వికాలాక్ష! మాంజీ
ధరా! నాగయజ్ఞోపవీతా! సమస్వీతకృష్ణాజినా! యాఖువాహా! కుతారాయుధా!
విఘ్నరాజా! గణాధ్యక్ష! కారుణ్యలీలాకటాక్షంబునకై మమ్ము నీక్షించి రక్షింపుమా
క్షీరవారాళి నీమందరత్వాధరస్వామి కవ్వంబుగా నీభుజుగాధినాథుండు సూత్రం
బుగాఁ గచ్చపాధీశుఁ డాధారపీఠంబుగా నర్పదివ్యోమధీవల్లుల నైవచి నానాపదా
ర్థంబు లన్నెన్నలం బంచుకోఁ గోరి యున్నార మిక్కార్థ మేవిఘ్నము బొంద
కుండంగ నేవిక్రియం జెంద క్షిప్తార్థసంసిద్ధులం యైకొనుం గాక నీయాజ్ఞ సర్వేశ!
సర్వాత్మకా! నిర్వికల్పా! నిరీహా! నిరాతంక! నిశ్శంక! యోంకారమూర్తీ! నమస్తే
నమస్తే నమః.

58

క. అని నిర్జరులును బై త్యులు, వననిధిమథనాదియందు వారణవక్త్రం

గొనియాడి తత్ప్రియన్నతఁ, గనిరొగి సంతనము మీఱఁ గడఁక దలిర్పన్.

59

వ. కట్టాయితం బై సురానురులు బిట్టేచి పాతాళగోళంబు క్రిందమట్టుగా నాదికమ
తంబుఁ బెట్టి వాసుకిఁ దరిత్రాదుగాఁ జుట్టి తోఁకయు శిరంబును బట్టి మందరాచల
మంథానంబున దుగ్ధసింధువు మథింపం గొడంగిరి. ఘమఘమధ్వానంబు దిక్కులం
చిక్కుటిల్లె. వారివాహవ్యూహంబులు కడ లవియఁ జనల నుదిలొనియె. డిండిర
పిండఖండంబులు బ్రహ్మాండంబునం బ్రసరించె; సంభస్తరంగంబులు దిగిభకుంభంబుల
నాస్ఫులించె; నావర్తచక్రంబులయందు గ్రహతారకానక్షత్రంబులు తిరుగుడువడియె
నప్పుడు రటత్తిమితిమింగిలంబులును లంబచ్చంబలంబును వశధూళియు విరుక్తమ
తంబు నుద్భ్రమద్భుజంగంబునునై గంగకుం బరిభవంబును గోదావరికి భేదంబును
బెన్నకు విన్నుబాటును గాళిందికి మాలిన్యంబును పేత్రవతికిఁద్రాసంబును విపాశకుండ్ల
శంబును శతద్రువున కువద్రవంబును నాపాదించుచు బాడబానలంబునం దొకతొకనుడు
కునీర్తునుం గలసి నభాపచం బై సంవర్తనమయారంభంబునుబోలె మర్యాద నతిక్ర
మించుచు గిరికటక పాషాణసంఘట్టనంబున నెగయుమిణుంగురులుంబోలె సంతర్జ
శలాకాశకలంబులు మీఁదికెగయ సంభోనిధానంబు మధ్యమానంబయ్యె మఱియును.

నీ. మూలాశ్చ సంఘాతములరాపిడినిఁజేసి కమతంబు సుఖించి కన్ను మోడ్చెఁ

గిటకపాషాణసంఘట్టనంబున వ స్సెఁ గుండలీం ద్రునివీపుకుప్పసంబు

సానూపల ద్రోణియులయుల త్కారంబు -దిత్తుండలంబుల దీటుకొనియె

శిఖరతోటిశీలాశ్రేణిరాంపుల గ్రహతారకములు చూర్జంబు లయ్యెఁ

తే. బ్రబలబగర్వదుర్వారబహునుపర్వ, పూర్వగీర్వాణభుజదండభూనిసార
వితతమందరమంథానవివలనముల, నలిలనిధి మూర సంరంభసంభ్రమమున.

- ప. ఇట్లు తరువందరువ సముద్రమధ్యంబున. 62
- ఉ. బుగబుగమంచు గర్భజలపూరము ఘూర్జిల బంతిగట్టి కొం
బొగలు తరంగసంఘములఁ బొడ్డఁగ నూవ్వు జగత్ప్రయంబును
బొగులఁగఁ జేయ నుద్దవిడిఁ బుట్టెను నల్లనిచిచ్చు మానిలేఁ
జిగురులచాయలం జెగడుజిహ్వలు గోయుదు దుర్నిరీక్షమై. 63
- క. వాసుకివిషభరవిషని, శ్వాసంబుల ఘట్టనముల సుమధికతరమై
యీసాగరమధ్యంబున, భాసురహాలాహలంబు ప్రబలం బయ్యెన్. 64
- చ. గరళమహాత్తరానలశిఖానివహంబులు దూఱి పాఱినం
దరికొనియెం జగత్ప్రయము తల్లడ మందిరి నెవ్వనంబులఁ
సురుగరుడోరగామరులు స్రుక్ష్మఁ బితామహుఁ డంబుజాక్షుఁ డా
తురత వహించె దిక్పతులు తూలిరి ఘూర్జిత నేడువార్ధులన్. 65
- ప. అప్పుడు సుస్థిరుండై విరూపాక్షుండు త్రైలోక్యరక్షాదక్షం బగుతనదక్షిణహస్తం
బెత్తి యోడకుండుఁ డభయం బిచ్చితి నని యెంత యూఱుడించిన నూఱుడిలక
నారాయణాదులు గన న్వేల్పులు వలాయమానవరాయణులై వెనుక నురలియుం
జూడక పోవం దొడఁగిన. 66
- కా. హంకారం బొనరించి యప్రతిమకొదోచేకసంరంధని
శృంకాహంకృతిఁ జూచె నీశ్వరుండు హస్తంబున్ భుజంగాధిపా
లంకారంబు నశేషలోక పరిష్కల్పవల్మీకీశలా
సంకోచావహదాహభీషణవిషశ్వాలాజిఘృతార్థమై. 67
- క. స్తంభించి నిలిచె గరళము, శంభునిముందట యుగాంతజలధరముగఁ
గంభీరహుంక్రియావ, ప్తంధనముజ్జ్వంభమాణసంరంధమునన్. 68
- చ. జలధర మంతయై కరటిచందము నైకొని సూకరాకృతి
న్నిలిచి పికంబుతో దొరసి నేరెడుపండును బోలె నుండయై
కలశమయోధిమంధనముఖంబునఁ బుట్టినయమృతహాలా
హలము క్రమంబున న్నిపునిహస్తసరోరుహమెక్కుఁ జుక్కగన్. 69
- క. కటుక మగుదివము విషధర, కటకం బగుకేలఁ బూని కొత్తూహాలియై
ఘటికాసంసిద్ధుండు రస, ఘటికయునుబోలె మృదుఁడు గుటుకున మ్రొగెన్. 70
- తే. కంఠికానీలరత్నంబుకరణి నొప్పె, లలితమృగనాభివంకంబుచెలుపు దాల్చె
గాలకూటవివంబు తత్కంతమునకు, నాభరణ మయ్యె బ్రహ్మాదు లభిషుతింప. 71
- ప. అప్పు డప్పురమేశ్వరు నిట్లని స్తుతియించిరి. 72

సీ. జయ విరూపాక్ష! యాశ్వర! దివ్యలోచన! జయ వజ్రహస్త! దిశానివాస!

జయ పినాకేష్వాస! కాశ్యప! నిత్య! యనిత్య! నిత్యానిత్య! నిరుపమాన!

జయ చింత్య! జయరుద్ర! జయమహాదేవ! యచింత్య! చింత్యాచింత్య! చిత్స్వరూప

జయ పాదభక్తాద్విసంహారకారణ! జయ ముకుందప్రియ! జయ గిరిశ!

తే. దివసమాసార్థమాసనద్విశ్వరూప! కల్పయుగ వత్సరాధిన కాలభేచ

రుండ! బహురూప! చండీశ! దండపాణి!, జయ నమస్తే నమస్తే ప్రసన్నమూర్తి!

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి నీలకంఠం డనునామధేయంబు శివుని కిచ్చి

రిది కాలకూటోత్పత్తి ప్రకారంబు.

74

ఉ. హలహలాగ్ని దాహభయ మస్తమితం బయినం గడంకమై

వేలుపులు న్నిశాచరులు వెండియుం గవ్వపుంగొండ వార్ధిలోఁ

దేలిచి గుమ్మగుమ్మనఁగఁ ద్రిప్పఁగఁ జొచ్చిరి దానవేశ్వరుల్

వానిసహాయుం గాఁ గొని యవక్రభుజాబలవిక్రమంబునన్.

75

క. తరిగొండఁ దరువఁదరువకొ, శరనిధిమధ్యమున నొక్కజలజము పుట్టెకొ

బరిమళపరంపరలచే, సురభీకృత మయ్యె జగము సురుచిరభంగిన్.

76

వ. ఆయ్యుష్టదళపద్మమునందు.

77

సీ. ఇరుక్రియలనుండి సురసింధురంబులు పరిపూర్ణ హేమకుంభములు దాల్చు

నందంద నవనిధానాధిదేవతలును సొరిది బంగారుపీచోపు లిడఁగ

జయజయధ్వనులతో నర్పదేవతలును గేలందమ్ములు మాళిఁ గీలుకొల్పుఁ

బుష్పవర్షములకుఁ బ్రోది యై వినుపీథి దేవమందుభినాద మావహిల్లుఁ

తే. బ్రబలి మున్నీటినడునీటఁ బొండువికచ, కమలకాంచనకర్ణికాగ్రంబునందు

బ్రహ్మాదికావలవందితపాదపద్మ, పద్మ యుదయించెఁ గన్నులపండు పగుచు.

78

తే. పవడములఁ బోలుక్రిహస్తపల్లవములు, దనర శోభిల్లు హేమపద్మము ధరించి

కలిమిచూపులపూఁబోఁడి కలశజలధి, నర్ధి గొలు వుండె రత్నసింహాసనమున.

79

క. జలరుహవాసిని పుట్టిన, కలితముహూర్తమున రెండుగడియలమాత్రం

జలిగురికాఁడై నిగనిగ, కలువలచెలికాఁడు పుట్టెఁ గలశపయోధిన్.

80

వ. శుదనంతరంబ.

81

క. ఆందంద యుద్భవించెను, సందరమున నిందిరానుసంజాతములై

మందారకల్పతరుహరి, చందనసంతానహరిజాతాదు లొగిన్.

82

ఉ. అంతఁ బయోనిధానమునయం దుదబాంచె సరోజవాసినీ

కాంతకుఁ దోడఁబుట్టు వనఁగాఁ గరపద్మమునం జలుకాకా

- సంతతియొక్క హరితకీయు సాధనసంగ్రహ మై తలిర్ప ధ
స్వంతరి యెట్టిరోగములవారి కనామయసౌఖ్యకారియై. 83
- తే. ఆదివైద్యుడ తండు దుగ్ధాబ్ధి బుట్టె, నమృతపూర్ణ కుంభం బొకహస్తమునను
నంబుచరమును గరకకాయయును నొకటఁదాల్చి సాకారమైనశాంతమయనంగ. 84
- వ. మఱియును. 85
- క. ఆచ్చపువెన్నెలచాయల, మెచ్చనితపదీప్తితోడ మేఘుధ్వనిపెం
వచ్చువడఁగ సకిలించుచు, సుచ్చైశ్శ్రీవ ముదధినడుమ నుదయంబయ్యెన్. 86
- తే. క్షీరవారాశిలో నవతారమయ్యెఁదార యనుకన్యకయు నతిధవళనయన
తారకారాజబింబాపదాతపదన, తారహారాదిభూషణోత్కరముతోడ. 87
- కా. అయ్యంభోనిధివారిగర్భమునయం దైరావణం బుద్భవం
బయ్యెం గండతలంబునకొ దొరఁగుదానాంభశ్చ వాహంబు లెం
దొయ్యెయ్యెకొ బ్రభవించి తజ్జలధినీ రుద్భింప దిక్సంధుల
నివ్వయ్యం బందఁ గతోరగర్జితమహానిర్భూతనిర్భోషముల్. 88
- సీ మధుకరంబులు పుట్టె మధుకరంబులు గావు రమణీయవేణిభరములు గాని
శశిబింబములు పుట్టె శశిబింబములు గావు మహితవక్త్రేందుబింబములు గాని
మెఱుంగుదీఁగలు పుట్టె మెఱుంగుదీఁగలు గావు లలితకోమలతనూలతలు గాని
చక్రవాకులు పుట్టె జక్రవాకులు గావు కఠినంబు లగుచక్కఁగవలు గాని
- తే. యనఁగ మందరకందరవ్యాప్తిచలిత, వార్ధిక్యలోలనీ దిగింప రత్నతుల
నుద్భవిల్లిరి రంభాలిలోత్తమాదు, లవ్వరస్మీలు దేవవేశ్యాజనములు. 89
- క. తరిగొండఁ దరువఁదరువం, దిరుగుడువడుసుదధిలోనఁ దీవ్రముగా ది
ర్దిరఁ దిరుగుచుఁ దరఁగలవడి, దరతరమ సుపర్వసురభి దరికిం జేరిన్. 90
- ఉ. అంత నివ్విద్రుమవల్లరికినలయవ్యాప్తైకశంకానవహ
త్యంతస్వచ్ఛరుచిచ్ఛటల్ జలధితై నందంద వర్తింపఁగా
స్వాంతాశాంతరభూమిభాగమున విశ్వంబుం బ్రకాశింపఁగాఁ
జింతారత్నశలాక పుట్టెను మహాక్షీరాభిమధ్యంబునన్. 91
- తే. తరువఁ దరువంగ వార్ధిమధ్యంబునందు, నాగవల్లీలతాప్రతానంబు పుట్టె
నమృతసంగ్గమునఁ గదా యాఱునెలలు, జరగు నేయాకునకు లేనిసరసవృత్తి. 92
- క. శీతలపరిమళధారా, పాతపవిత్రాయమానవపమానం బై
యాతోయధిమధ్యంబున, శ్రీతులసీవనము పుట్టె శ్రీయంశమునన్. 93
- తే. కలిగె దివ్యౌషధీలతావలులశక్తి, బాలమున్నటిసీటిలోఁ బ్రభితలీల
విమల గారుడమాణిక్యవిభ్రమంబు, లభినవంబులు హరితదూర్వాంకురములు. 94
- వ. ఇట్లు మహార్థవజ్రాతంబు లగుపదార్థంబులం గనుంగొని బ్రహ్మాదిదేవతలు హరునకు

శకాంకుని హరికి లక్ష్మీ నింద్రునకు వైరావణోచ్చైశ్శ్రవంబులను సిచ్చిరి. అక్షరసల
నాకంబున నుండ నియమించిరి. కామధేయపురుష వరుణున కొప్పనంబు నేసిరి. కల్ప
తరుచింతామణుల నందినోద్భావనంబునం బ్రతిష్ఠించిరి. దూర్వాంకురంబులు హేరం
బున కవతంసంబుగా నొసంగిరి. నాగవల్లీదళంబులు భోగార్థంబుగా భూజనంబుల
కిడిరి. శ్రీతులసికావనంబులును సకలతీర్థంబులకు సమాశ్రయంబుఁ గావించి; యనంత
రంబ మందరంబును యథాస్థానంబునం బెట్టి వాసుకిం బాతాళంబున కనిచి కమత
వతిం గుప్తరించి నివాసంబులకుం బోవ నుద్యోగించి యున్నంత.

95

ఉ. అంధకకాలకేయమహిషాదులు దైత్యుల బాహుశైలద

ర్వాంధులు గూడి యొక్క మొగ మై వడి దొడ్డి యొనర్చి వైద్యు ని

ర్బంధము నేసి కైకొనిరి గ్రక్కునఁ దన్న హనీయదక్షిణ

స్కంధముమీఁద నున్నమణిక మ్రనుధారసహేమకుంధమున్.

96

లే. ఆమృతకుంభంబుఁ గైకొని యసురవరులు, వేట యొకచోట వేలంబు విడిసియుండి
రమరులకు నీక యప్పుదార్థముఁ గడంగి. తార విభజించి భుజియించువారుఁ బోలే.

వ. అవ్విధం బెఱింగి హరవిరించులు విష్ణు రావించి గోత్రకలహంబు మాన్ప నిఖిలమా
యోపాయవిద్యావిదుండ వగు నీవ యెఱుంగుదు మాకు నిం కిక్కడ నుండం బని
లేదు పోయి వచ్చెద మని యామంత్రణంబు నేసి నిజస్థానంబుల కరిగినయనంతరంబ.

లే. కైటభారాతి యక్కార్యగతికే దగిన, యనువు చింతించి యసురుల నవమతింప
సురుల కమృతంబు నొప్పింప వెరవు చెలిసి, యరిగెనంతర్హితం డయియన్ముతముగ.

వ. ఇవ్విధంబున హరి యంతర్ధానంబు చేసినముహూర్తమాత్రంబున.

100

కా. ఆకాశంబుననుండి డిగ్గె నొకసీరాంభోజపత్రాక్షి ది

న్యాకారంబును దివ్యమాల్యములు దివ్యలంకృతు ద్దివ్యవ

స్రాకల్పంబులు దివ్యగంధములు నాహా పుట్టఁ జేయంగ నా

కాకశ్రేణికి దైత్యవజ్జికిని విద్యుల్లేఖచందంబునన్.

101

క. బృందారకవృక్షమున దిగి, యిందీవరవృక్ష నేత్ర యిరువంకలవా

రుం దమక తమక యిటు రా, యిం దనఁగా రెండునీళ్లయెడఁజూన విడిసెన్.

102

వ. నిలిచి హావభావవిలాసంబులనఁ జేవాసురులం భ్రమియింపం జేయుచు స్కంధావార
మధ్యంబున.

103

సీ. పాకశాసనునకుఁ బరిహాసవచనంబుఁ గాలకేయనకు శృంగారలీల

వై వస్వతునకు భూవల్లరీనటనంబు కరటిదానవునకుఁ గలికిచూపు

పాక పాణికిఁ గుచప్రాంతోరుదర్శనం బంధకాసురునకు నలఁతినగవు

- ధనసాయకునకు సుక్ష్మంతావిశేషంబు మహిషునకును నర్తమర్తకలన
 తే. గంధపహునకు సిగ్గు జలంధరునకు, గలికితనము పావకునకుఁ గౌను బలికి
 వలపు నటియించుచును వారవార తనకు, దాన వారికి వారికి వైనయట్లు. 104
- తే. అందఱకు బ్రమనెట్టుచు నవ్వధూటి, యెవ్వరికిఁ దాను బ్రచయకు యెడనయుండె
 దానివై వాలి చొక్కె నందఱునములు, గంధఫలిమీద వాలుభృంగములవగిది.
- తే. అమరులకు దేవతలకు నయ్యవనరమున, బాలువోకుండె నప్పు డప్పున్నయన
 యుభయవాదులు గూడి యయ్యుత్పలాక్షి, పాదపంకజములను బట్టులై గి. 106
- ప. మఱియు విష్ణుమాయావిశేషంబున. 107
- క. ఇది చెప్పినట్ల చేయుదు, మిది పంచినయట్ల నడతు మిది కళ్యాణా
 భృగదయవిధానము మాకని, హృదయంబులఁ దలచుచుండి రిరుదెనవారల్. 108
- తే. కనకసింహాసనము వెట్టి కాళ్లు గడిగి, పాదతీర్థంబు లొగిఁ బ్రావి ప్రణతిసేసి
 కొలిచి కూర్చుండి రిరువంకకొలమువారు, భువనమోహిని యైనయప్పువ్వఁజోడి.
- క. ఎవ్వనివంకఁ గనుంగొను, నవ్వనితామణివిలోచనాంచలమున వాఁ
 డవ్వేళన కీలించు, న్నవ్వం బగుకేలుదోయి మకుటాగ్రమునన్. 110
- ప. వైరావబంధంబు బుడిగి యియ్యిరువగువారుం దమలోన నిట్లనిరి. 111
- క. మన మొండొరు నవ్వుక యెడ, సునిచిన యాయమృత మింతయును దగ నింకే
 మని యొండుగాఁ దలచ కీ, పనితామణి పంచిపెట్ట వలయుం జూడీ. 112
- ప. అని యమృతకలశంబుఁ చెచ్చి యప్పయోజాక్షిచేలి కెచ్చి ధర్తంబు పుణ్యంబు
 పాపంబు నీయది యిరుదెఱుంగులవారు నీకు నొక్కరూప యిప్పదార్థంబు మాకుం
 బంచిపెట్టుము. 113
- తే. తప్ప కుండఁగఁ బక్షపాతంబు లేక, పంచిపెట్టెడువా రబ్బరంచుఁ గాక
 యన్నదమ్ముల మై యుండి యకట మేము, నిన్ను వడ్డించు మందుమె యన్నమిన్న.
- తే. అనిన నే నేర్తు నయ్య మీయంతవారు, కొరి కూర్చుండ నమృతంబుఁ గుడువఁ బెట్టఁ
 బంచి వడ్డింపనేర్చు టల్పంపుఁబనియె, తొల్లి యొకనాఁ డెఱింగినత్రోవ గాదు.
- ప. అయిన మీవచనంబులు చెఱెపంజాల నానెచ్చిననిధంబున సుధారసంబు వడ్డించెద
 మీరందఱుఁ గృతన్నానులై పయోధిపులినవేదికాస్థలంబున నిరుదెఱుంగులవారు
 రెండు బంతులుగాఁ గూర్చుండుఁ డని నియోగించిన. 116
- ఆ. వార లట్లచేసి పరుసగాఁ గూర్చుండి, పసిడివత్తెరములు పన్నికొనఁగ
 నల్ల నల్ల వచ్చెనలసయానంబున, నమృతకుంభహస్త యగుచుఁ దరుణి. 117
- మ. అరవిందాసన వట్టుఁబుట్టముచెఱుం గాందోళనం బొంద ని

- ర్భరపీనస్తనభార మల్లఁ గదలక రత్నాలతాటంకముల్
మొరయ న్నూపురమేఘలాపలయముల్ మ్రోయంగ పాత్రంబుల
స్సరధేన్వాజ్యము ప్రస్తరింపఁ దొడఁగె న్దూర్వాంకురాగ్రంబునన్. 118
- ఉ. స్నానపవిత్రగాత్రులును చందనచర్మికబాహుమధ్యముల్
మానసమాధినిష్ఠులును మత్సరచిత్తులు నై మహానమా
ధానముతోడ సుత్తరము దక్షిణము న్నచుపాశ్రయించి య
ద్దానవులు స్సపర్వులును దమ్ముఁ బ్రియంబుగఁ జూచు చుండఁగన్. 119
- ఆ. హోమపూర్ణకుంభ మెత్తి వడ్డింపంగఁ, గడఁగెఁ గాంచనంపుగరిటె మంచి
కాంతిమంత్రఘోషనంస్కారపరిపూత, వదను లైనయుధయవంశ్యులకును. 120
- క. పోయునిజాలయ మమృతము, పోయజదళనేత్ర సురలతో యంబునకున్
మాయామృతపూరము దై, లేయులకుం బోయు నత్యధికధీప్రాధిక్. 121
- లే. మధురగోక్షీరధారాసమాన మైన, మంచియమృతంబు వెట్టె వైమానికులకు
మగువ మృగత్పష్టి కాంభస్సమాన మైన, కల్లయమృతంబు వడ్డించె గర్భరులకు. 122
- వ. ఇద్విధంబున నపురమాణుమధ్య తక్యమిథ్యామృతాహారంబు లాసురాసురులకు వెట్టి
కామదుగ్ధేనుఘృతకారాభిసారంబుగావించి పంక్తిమధ్యంబున నిలిచి కంకణఝంజ
ఝంజితార్కంబు తోరంబుగా నాపాశనంబు పోసి యారగింపుండు ప్రాద్దువోయె
ననుచు నెలుంగెత్తి మత్తకోకిలకంతకుహూపంచమస్వరంబునం బల్కిన. 123
- లే. మొదలఁ దేనియలుట్టునంభోరుహాక్షి, ముద్దుఁబల్కులు శ్రుతిపుటంబుల భుజించి
పిదప భుజియింపఁ దొడఁగిరి త్రిదశవరులు, దైత్యులుచుదగ్గమిథ్యాసుధారసములు. 124
- క. కిక్కురు మన కమృతంబు, గ్రుక్కలువెట్టుదురు సురలు కోణవముఖ్యుల్
తక్కురిసుధారసంబులు, గ్రుక్కలువెట్టుదురు వారిఁ గూడియె తారున్. 125
- లే. గ్రుక్కగ్రుక్కకుఁ గడుఁ దేజ మెక్కుచుండె
నమరులకు గ్రుక్కగ్రుక్కకు నడఁగుచుండె
దైత్యులకుఁ దేజ మట్టివిధంబు గాక
రాహుకేతువు లనియెడురాత్రిచరులు. 126
- వ. తమయెదిరిపంక్తి నున్నచంద్రార్కులనంగడి న్నొఱంగి కూర్చుండిన నాగ్రహరాజు
లిద్దఱుం దమలోన నిట్టిని విచారించిరి. 127
- ఉ. పంచన వేల్పుటెంకి కిటువచ్చి యుపాంతమునందు మందటం
గంచముఁ బెట్టుకొన్నయది కర్పరయంగ్గము మాటుకెట్ట నే
తెంచుచు నున్నవాడు మనదేవర విష్ణుఁడు వెంట నీరి నూ

- చించుట మే ల్పుధారసము చిప్పెడువోయకమున్న కౌరికిన్. 128
- తే. ఆని విచారించి చెప్పునన్నంతలానఁ, బోనె నిరుగంచములయందుఁ బుడిసెడంత
త్రావియును ద్రావకుండఁగ రాహుకేతు, లయచుఁ జెప్పిరిమురవైరి కర్కవిధులు. 129
- మ. ఆటు విన్నప్పుడ తత్పుధారసము కంతాఃప్ర జేశంబు సొ
చ్చుట లేకుండఁగ రాహుకేతువుల యక్షుదోత్రమాంగంబు లొ
క్కట ఖండించెను మాయపుంబడఁతియాకారంబు వీడ్కోక య
క్కటకాలంకృతహస్తచక్రమున శ్రీకాంతుం డవిభ్రాంతుడై. 130
- క. రాహునకుఁ గేతునకు హరి, బాహుచక్రమున నదరు పాటిల్లుటయ్యున్
హాహానినాదవల్లుకొ, లాహలబహుళంబుగాఁ గలంగిరి దివిజుల్. 131
- సీ. వేగ మాయావధూవేషంబు డిగఁద్రావి కైకొనె నిజమూర్తి కైటభారి
హరి తమ్ము వంచించె సరివేళ గా దని దైత్యులు చనిరి పాతాళమునకు
నమృతంబు భుజించి యమృతకుంభముఁ గొంచు జనిరి వేల్పులు నిజస్థానమునకు
బహువారములయందు బహువస్తువులు గాంచి కలశ సాధోరాశి నొను పుడిగె
- తే. నుక్కెవడి యున్నిమాని పెల్లుబ్బె నాక, మప్పరకామినీతురంగానికిముల
నచ్చుతుండు లచ్చి నటఁ బెండ్లియాడి యరిగె, నాగరిపు నెక్కివై కుంతనగరమునను. 132
- క. ఈవార్ధిమధనకథనం, బేవారు పఠించిరేని నెలమియు నాయు
శ్రీస్పృధులఁ గాంతురు వి, ద్యావత్తయు యశముఁ గల్గు నావారలకున్. 133
- కా. శంకాతంకఃపీననీక్రమకలాసాకల్య విజ్ఞాన! సా
హంకారోరువివేకచక్రను ! సురాహారాహితస్పర్ధిని
స్సంకాశోజ్జ్వలకీర్తివిభ్రమ ! మహీనంకల్పకల్పద్రుమా !
లంకాశంకరశైలమధ్యవసుధాలంకార భవ్యక్రమా ! 134
- క. శరణాగతభీషంజర ! నరకుంజర ! దానకర్ణ ! నందితపద్మ
ద్వరవర్ణ ! విమలచరిత, స్మృతితా ! యనవరత శంభుపూజానిరతా !. 135
- ఉపేంద్ర ప్రజము. కులప్రదీపా ! యలఘుప్రతాపా !
నిలాసశక్రా ! జితవీరచక్రా !
కలాజయంతా ! ఘనకాంతికాంతా !
నిలీనశంకా ! నిజనిష్కలంకా ! 136
- గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపాత్ర మారయమాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయ ప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహా ప్రబంధంబునందు.

సప్తమా శ్వాసము

కాళహస్తి నాథ

ప్రాకారాంతః ప్రణీతపాతాళగుహః!

క్రికాళహస్తిభక్త సు

ధీకల్పితవిభవ ! యవచిదేవయతిప్పా !

1

వ ఆకర్షింపుము.

2

ఉ. అర్జునుఁ డింద్రకీలగిరియందు రసాలతమాలతాలనీ

పార్జునలోధ్ర)లిందుకనవామలకీపనసామ్రపాటలీ

సర్జకురంటకాదిగురుచందనచందననింబకేతకీ

భూర్జకపితృపూర్ణముఖభూరుహపుణ్యతమాశ్రమంబున్.

3

క. ద్యూతపరాభవమున నగు, చేతోదుఃఖమునఁ దపము చేయఁగఁ దొడఁగెన్

భ్రాతలయనుమతి శత్రు, వ్రాతజయార్థంబు మది దివస్పతి గురిగాన్.

4

మ. ధనురస్త్రంబులు కేలఁ దాల్చి శరధివ్వంద్వంబు నేపార వీఁ

పున బంధించి కిరీటియై కవచియై పూనెం దపశ్చర్య య

ర్జునుఁ డత్యంతగర్విష్ణిష్ఠ నమరేంద్రుం గూర్చి యయ్యింద్రకీ

లనగ్రంబునఁ బ్రత్యసీకవిజయశ్లాఘాభిలాషంబునన్.

5

క. చంచన మనంబులోన నొ, కించుకయును లేక యమ్మహేంద్రముమోదకొ

బంచాసలమధ్యంబునఁ, బాంచాలీవల్లభుఁడు తపం బొనరించెన్.

6

తే. గాండిపముతోడ నొక మోగదండయప్తి, యస్త్రములతోడఁ గొన్నిదర్శాంకురములు

1కలపములతోడఁ బుండరీకంబుతోలు, దాల్చి క్రీడి విరుద్ధపుండపము చేసె.

7

కా. కాకాహారుఁడు నిర్జితేంద్రియుండు పాహజాగ్రతల్పిండునై

నాకేశప్రియనందనుండు సలిపె న్నానాప్రకారంబులన్

1. కత్తళముతోడ.

హర—6

వాకుం జిత్రము దేహము న్నరియెకా నానాశవశ్చర్యలకొ

వ్యాక్తిరోరగసింహభల్లుకలులాయాభీలకైలాటచిన్.

8

సీ. పతయాభునిర్మ రాంభిః ప్రవాహంబుల నఘమర్షణస్నాన మాచరించుఁ

గొండగోఁగుంబూలఁ గుండవర్ధనముల నర్పించు శశలాంధనార్ధమాభి

స్ఫటికాక్షమాలికాపాణి ప్రవాళుడై జంభారిమంత్రంబు జపముచేయు

నొంటికాల బుజంబు నూర్ధ్వంబుగాఁ జూచి తడవుగా నిలుచుండి తప మొనర్చు

తే. శరభశార్దులసింహాదినత్వచయము, కెరలి తనమీద బిట్టు లంఘించునపుడు

కడిమి జేండాడు భుజపండ గాండివోగ్ర, చండతరశాతనిర్ఘాతకాండవితతి.

9

తే. వీరరసగర్భితం బయ్య విస్తరిల్లె, శాంతరస మొతయును సవస్రాచియందు

మలయశైలనితంబమండలమునందు, సర్వవేష్టితచందనత్వజమట్టు.

10

వ. ఇవ్విధంబులఁ గవితనుండు గాండివజ్యాఘాతరేఖాకిణకశంకాలంకారుంబు లగుకరం

బులు నీవారపాకంబునకును బాంచాలకన్యకాకుచకుంభకుంకుమప్రేక్షణీయం బైన

వక్షంబు రుద్రాక్షధారణంబునకును సంగారపర్ణగర్భనిర్భేదనచణమంకారకారణంబగు

కంతంబు మహేంద్రదేవతామంత్రాక్షరధారణంబునకును ఖాండవదహనవేళా

విజృంభితావప్తంభసంరంభం బగుహృదయాంభోరుహంబు ప్రణవోపలంభమునకును

గుంభసంభవప్రదిష్టశాఖాశిఖరపక్షిలత్యవలూకనజాగరూకం బగువీక్షణంబులు నాసి

కాప్రదేశానుసూధానంబునకును యంత్రనుత్పన్నవిభేదనోపాయసందర్శనప్రభావసంసిద్ధి

యగుబుద్ధి వృద్ధోపసేవనమునకును గంగాజలనిగ్రహానుగ్రహపాదనసమగ్రంబగుమానసో

త్సాహం బింద్రియభంగంబునకును నుత్తరదిగ్విజయయాత్రాధురీణంబులగుచరణంబులు

తీర్థగమనంబులకును బాల్పడఁజేసి జగజ్జెట్టిబిరుదంబునెట్టుకొనం జేసి తండ్రుఁగఱచి

తపంబుఁజేయుచుండ దినంబులు గడచె వారంబు లరిగె బక్షంబులు సనియె మానం

బులు వోయె బుభువు లతిక్రమించె సువత్సరంబు దాఁటె నయ్యవసరంబున.

11

సీ. తెల్లనిగడ్డంబు తెల్లనిమీసము ల్నరసినిరోమపాండురశిరంబు

మేధావిబొట్టును మెఱుంగుజన్నిదములు భూతిలలాటప్రపుండకంబుఁ

గావిదోపతియును గంతోత్తరీయంబు నిష్టితోలయుఁ జంక నిట్టితోలఁ

బంచాంగముప్రియుఁ బాణి బవిత్రంబు ¹నొక్కప్రేలికి వెండియుంగరంబు

తే. బాణుబొజ్జయుఁ *గుశదబ్బసంబెలయును, ²జైత్రగొడుగును జక్కదాల్చి కుతుకమునఁ

1. నొక జుట్టప్రేల వెండుంగరంబు, తి. పా. *నునుదబ్బ. 2. నెడమకేలను నిడు
గోల గొడుగుఁ దాల్చి.

దనకు సజ్జాలిగా నొక్కతపసి వృద్ధుఁ బ్రాప్తఁజుడువచ్చెనొయ్యెయ్యఁ బాధుకడకు.
 వ. వచ్చి యోగార్పదించి మహాత్మా! నీసంగడఁబునఁ దపఁబు చేయవచ్చితి గాన్చి
 దినంబులు క్రూరజంతువులు నన్ను బాధి. పనుండ నానీగొని నీ. శరణు నీ కలచి
 యతనిముందటఁ బరిశ్రాంతఁడుబోలె జలికిలాబడి గాద్దుంజీ. 13

లే. మోఱుకునిచందమున నీతితాఱచూపు, పాండవేయునిపై దార్పి బ్రాప్తఁజుడు
 పలికె నిశ్చచ్చరం బైనభాషణములఁ, బరమనాస్తికభావంబు పరిమళింప. 14

లే. ఆన్చ! యెవ్వరివాడ వీయడవిలోనఁ, దపము నేనెదు నీమంత్రతంత్రవదులు
 పాకశాసనదేవతాస్థానాను, మాచకము బైనయవి యన్నిచూడ నిపుడు. 15

ఉ. చక్కనివాడ వెంతయును జల్లనివాడవు భాగ్యరేఖఁ బెం
 పెక్కినవాడ వీవిషివ మెక్కడ నీనుకుమారతాగుణం
 బెక్కడ ఘోరపీఠతప మీయెలస్థాయమునందుఁ జేయునే
 యక్కట యెవ్వఁ డైన నకృతాత్ముడ వీ వొకరుండు దక్కగన్. 16

క. శరచాపధారణంబున్, బరమమనశ్శాంతి దాంతి పరిపాకంబున్
 బరికింపఁ “జంకదుడ్డుచు, శరణార్థియు” ననెడునట్టిచందము దోచెన్. 17

క. వైరిమదకుంభికుంభవి, దారణదారుణకృపాణధారలు పరిఘా
 కారములు కందమూలో, ధారములకుఁ బాలుపడెఁ గదా నీకరమున్. 18

కా. ఈభద్రాకృతి యివ్వఁజుభుజయుగం బీదీర్ఘకోదండ మీ
 యాభీలత్వ మొకం దొకొండ భువనై కాధ్యక్షతాహేతు వే
 లాభం బాత్మఁ దలంచి చేసె దొకొ గోలాంగూలభట్టాకమ
 త్రైభాక్షిర్ణవనాంతరంబునఁ దపం బేకాగ్రభావంబునన్. 19

లే. ఈశ్వరునిఁ గూర్చి చేసెద వేని తెన్న, మాధవునిఁ గూర్చి చేసిన మాకు హితవు
 బ్రహ్మగూర్చి చేసిన నది పరమతరము, తగునె యిల వజ్రధరుఁ గూర్చి తపమునేయు.

లే. ఎవ్వఁడుపదేశ మొనరించె నింద్రుఁ గూర్చి. తపము నేయుము నీవంచు దయ దలిర్చు
 నాతఁ డెఱుంగఁడు గాక యాయత్రి భేది, గౌతమునియింటఁ జేసినకామగోష్ఠి. 21

సీ. ఆనవాస్త్రాక్షునియాత్మసంశుద్ధికిఁ బరమసంయమియింటిపంచ సాక్షి
 1యానిర్జలేంద్ర బాహువిక్రమమునకు భుజగాంతకునియాకపోక సాక్షి
 యానునానీరు నహంకారగరిమకు నిషధాచలముమీఁదిసెలవు సాక్షి
 యాశచీవల్లభు నౌచిత్యకలనకుఁ దాపసుచేతిపూదండ సాక్షి

లే. యిట్టిదేవేంద్రు వలన నీ వేమి ఫలము, 2వడనెదవు చాలు నీవాంధ ఘాడుగాను

- వాడు నీకంటె నేమిట వాసి గలఁడు, తగదు చాలింపు మీవిరుద్ధంపుఁదపము. 22
- వ. అని యెంతచెప్పిన నత్యంతధీరోదాత్తుం డగుపాండువు త్రుం డూరక తపంబు చేయు చుండె నట్టియే కాగ్రభావంబునకుం బ్రియంబంది పృథ్విప్రాచూణవేషంబుమాని పృథ్వి శ్రవుండు ప్రత్యక్షం బై వరంబు వేడు మనుటయు. 23
- క. గురుభీష్మకర్ణ సైంధవ. గురుశనయులతోడఁ గూడఁ గురుపతిబలము
స్వరిమార్చునట్టిసత్వముఁ బురుహూతా యిమ్ము కరుణ పొంపిరి వోవన్. 24
- వ. అనిన సింధ్రుండు సవ్యసాచి కిట్లునియె. 25
- తే. భీష్మగురుకర్ణకృపు లనిశ్చేద్యబలులు, ద్రౌణిభూరిశ్రవోభగదత్తశల్య
సైంధవులు పేరు గలవారు సమరజయము, శంభుకృప లేక యెబ్బంగి సంభవించు. 26
- వ. పశుపతిఁ గుఱించి తపంబు సేయుము తత్ప్రసాదంబున నీకుం జయం బయ్యెడుఁ
బునర్ద్యనంబు కాఁగలయది పోయి వచ్చెద నని యింద్రుం డంతర్ధానంబు చేసె. 27
- తే. తండ్రి చెప్పినమాటలు దప్ప కప్పు, డాదరించి ధనంజయుం డభవుఁ గూర్చి
యింద్రకీచలంబువై నేకనిష్ఠ, ధీరుఁ డొనరించె నతిఘోరపీఠతపము. 28
- మ. భసితోద్ధూళితనిర్మలావయవుండు నృంచాక్షరీసంతతా
భ్యసనవ్యాప్తిపరాయణుండును శివధ్యానానుసంధాతయై
మస్మణిస్నిగ్ధతరక్షుచర్మమయకంఠాభద్రపీఠుండు నై
1యసమస్థేమః గిరిటి పాశుపతదీక్షారంభముం ుకొనెన్. 29
- నీ. ప్రథమసంధ్యారాగపరిపాటి మిన్నేటికనకపంకజశోరకములు చెలువ
గందువాఱినమిడుగుచ్చుటద్వమవోలె విధుమండలము కాంచి వీడుకొనఁగ
దర మైనవేణోకఁ దఱసి వెన్నెలఁ గ్రోలి దివిఁ జశోరములు మత్తిల్లి యాడ
మందరాచలకూటమధ్యభాగమునఁ గృత్తికానక్షత్ర మత్తమిల్ల
- తే. మృదులభస్మరజశ్శయ్య మేలుకాంచి, యమలరుద్రాక్షధారణం బాచరించి
యర్జునుండు పర్ణశాలికాభ్యంతరమున, హరున కొనరించు నరుణోదయార్చనంబు. 30
- క. కపికేతుఁ డింద్రకీలా, ప్రపాతపతయాశునిర్మరస్నాతుం డై
యువచారనిధుల నన్నిటఁ, దపనోదయవేళ వ్యాభీధరుఁ బూజించున్. 31
- మ. అవధానంబునఁ బాకశాసననుతుం డధైందుకొటిరు సు
గవకాలంబునఁ బూజనీయు హిమవాళకర్పూరకస్తూరికా
ద్రవకాలాగురుగంధసారసురభిద్రవ్యంబులం బూవులక
లవలీనర్జరసాగురుప్రముఖ నానాధూపధూమంబులన్. 32

- కా. పంచబ్రహ్మపడంగబీజసహిత ప్రాసాద పంచాక్షరీ
చంచన్త్రపరంపరాపరమనిహితత్వరత్వంబునన్
మంచుంగొండయనుంగుండెట్లొడుకు న్నధ్యాహ్నకాలంబు నే
వించు నిర్దరరాజనూనుడు మనో¹వీధీసదాధ్యాసితన్. 33
- కా. ²వైయాఘ్రాజీనఖండమధ్యమున లేవక బద్ధ పద్మాసనుం
డాయంద్రాత్తజూడి ద్రక్షిణిఖరీంద్రారూఢబిల్వద్రుమ
చ్ఛాయానిర్మలచంద్రకాంతమణి పాహణప్రదేశంబున
స్నాయంకాలము పూజ సేయు నభవు న్సంధ్యానటుం ధూర్జటిన్. 34
- ఉ. అంచితభక్తితో శివుని నర్థనిశాసయంబునందు నే
వించు గురూపదేశపదవీపరిశుద్ధసమర్పనావిధిన్
గాంచనశోరకంబుల? బికప్రసవంబుల గొండగోగులక
గాంచనకందరాముఖగృహంబుల బాధ్యుడు సంస్కృతార్థుడై. 35
- న. ఇట్లు పాశుపతదీక్షాధురంధరుడై కాలకంధరుంగుఁతించి తపంబు సేయుచుండఁ
గొండొకకాలంబునకు. 36
- మ. ఒకనాఁ డింద్రతనూభవుండు గిరికూటోత్సంగభాగంబున
నిర్వికచానేకలతాతరుప్రతతులక దేవార్చనాపుష్పశో
రకము ల్లోయంచు నుండఁ గాఁ విసంబడెన్ శ్రవ్యంబు లై కుర్కుర
ప్రకరోదంచితకంఠనాళకుహలీబాబామహారావముల్. 37
- లే. ³చాయగోసులకంబైఁ గేసరులకంబైఁ, బులులకంబైఁ బిరుసలై పొగరు మిగిలి
జల్లుకొని వచ్చెఁ బైపైనిసారమేయయూధములు వేదమయమూర్తు లుద్ధతముగ. 38
- లే. ప్రకటలీల నుదాత్తంపుఫణిలి గొన్ని, క్రమముతో ననుదాత్తస్వరములగొన్ని
స్వరితముల బ్రచయంబులవరుసగొన్ని, ఘోషణముసేయఁబోడఁగె నాకుర్కురములు. 39
- క. కనకపుశ్పంఖలల ద్రయీ, శునకంబుల బట్టుకొనఁగ నూరెల బ్రమథుల్
తను నిరుచక్రియ లీలా, వనచరులై కొలువఁ గపటవై హరికుడై. 40
- సీ. వికటపాటలజటామకుటికాఘోరంబు కలుకై నజాంజాణు గెలులు గాఁగఁ
జారునుధాధామశకలావతంసంబు పెడకొప్పపై నుండుపీఠె గాఁగ
ఘనలలాటంబునఁ గనువట్టుకనుచిచ్చు నైరికద్రవలీకంబు గాఁగ
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలుభుజగహారంబులు గురిజపూసలగుబ్బసరులుగాఁగ
- లే. శంకరుండు కిరాతవేదంబు డాల్చి, యగజ చెంచెత యై తోడ నరుగుదేరఁ

1. వీధీసదానందుడై. 2. ఆయాఘ్రాజీ...నేపాబద్ధ. 3. శరభమ్మగముల

- బాణి నోంకారదివ్యచాపము ధరించి, పచ్చె వివ్వచ్చువరతపోషనముకడకు, 41
- వ. అట్టిసమయంబున. 42
- చ. జలధరసీలదేహమును జంద్రకళాయుగళీనమానదం
 మ్రైలు భీదురోపమానముఖసంపుటపోత్రము ఘట్టమేచతో
 త్వలదలవర్ణకర్ణములుఁ బొటలవర్తలలోచనంబులుం
 గలిగి కతోరకంఠఘనఘర్లురఘట్టనఘోషజన్మమై. 43
- ఉ. ముట్టియ సింద్రసీలతటమూలమహీప్రభవంబు లైనపె
 న్నుట్టలు గ్రుచ్చి వైచుచును భూరుహవండముఁ జాచకట్టుగా
 మట్టుచు ఘర్లురధ్వనుల మాటికిమాటికి దిక్కుటంబులం
 ఘట్టన చేయుచు న్నెడఁదికన్నుల నిప్పులు వెళ్లఁగ్రాయుచున్. 44
- క. పంది వడి బాటుచెంచె బురందరనందననిశాకరధరులనడుమున్
 దందడి గొరిజలతాఁకునఁ, గందుకములువోలె శిలలు గరువాఱంగన్. 45
- ఉ. ఏసె బినాకచాపమున నీశుండు గాండివకార్దుకంబునన్
 వాసవసుతి యాప్రబలవజ్రసమానము లైనబాణముల్
 రాసె బరస్పరంబుచు వరాహముప్రక్కలు గాడిపాఱి మూ
 కాసురసూకరంబు తిరుగాడె వడి న్యరసూతవేదనన్. 46
- క. అభవార్జున శరపాత, ప్రభవవ్యథఁ దిరిగె నవ్వరాహము కడు సం
 తృభిత మయి విలయవేళా, నభవ్వుదుచ్చాంతఘనఘనాఘనముక్రియన్. 47
- క. చీర్ణశరశరవరాశుగ, నిర్ఘాతనిపాతజాతనిబిడవ్యథ సం
 తర్హర్జమాన మగుచును, ఘర్లురఘోషంబుతోడఁ గ్రోడము కూలెన్. 48
- వ. అప్పుడు కిరాతవేషధారి యగుపురారి యొంకారచాపంబు నేల నిలువంబెట్టి తదీయ
 శిఖరంబున నఱచెయి మోపి యొరగి యొయారంపునిలుకడ నిలిచి పలకేల వాలమ్ము
 ద్రివ్వచుఁ గట్టెదుర నున్నజగజ్జెట్టి యగునిండునిపట్టిం గనుంగొని ప్రావృషేణ్యవయో
 వాహగర్జాగంభీరం బైనస్వరంబున సింద్రకీలగిరిగహ్వరంబులు ప్రతిధ్వనియునఁగ
 సాటోపంబుగా సగర్వంబుగా సావప్తంభంబుగా నిట్టనియె. 49
- తే. ఎవ్వఁడవురోరి నీవు నాయెదురఁ బాటు, పంది నేసేలి బాహుదర్పంబు మెఱసి
 యెఱుంగవుర యోరి నన్ను. నీయింద్రకీల, పర్వతం బేలువనచరసార్వభౌము. 50
- ఉ. ఏనును నాకుటుంబ మగునీతరళాక్షియు వెంట వెళ్ళి యి
 క్కాన్వనభూమిలో బహుమృగంబులఁ జంపుచు పచ్చిపచ్చి యే
 నీనిశితాస్త్ర పాతమున నిక్కిటిఁ జంపుదు నంచు చాచ్చితి

- జ్ఞానియమంబున న్నెనుకజాడఁగఁ గూడఁగ వచ్చుచుండఁగన్. 51
- క. 1 ఏటలవి నేసి చెంచెత, యోటమివెట్టం గడంగి యున్నట్టియెడన్
2 గాటెఱుకున గొఱు లిడి యిట, జీటంబున వేడ్కయెట్లు శ్మశానిలి కదరా. 52
- తే. తవసి వై యుండి తగు రోరి ధనువుఁ బట్ట, శాంతిపరులకు నేలరా నత్వహింస
కవటధార్తిక! యత్యంతకల్పపాత్త! యెవ్వఁడవు రోరి నాపంది నేయ నీవు. 53
- క. మండెడుబలునారసమున, గుండియ పగులంగ నేసి కూల్చితి దీనిన్
వెండి ప్రయోజన మేదీ, రండానుత! దీనిపై శరము నిగుడింపన్. 54
- చ. తబిసిది గానఁ జావునకుఁ దప్పితి నీ కిది వేటపంతుమా
3 యబలుండ నీ తెఱంగునఁ బరాటవికాయుతచాపవల్లరీ
నిబిడశరాహతం బగువనేచరజంతువు నేసి తీగలిక
నబముపయి న్నిగుడ్చిననికాతశిలీమఖ మెట్టివెట్టివో. 55
- ప. అనినం గిరీటి యయ్యాటవికచక్రవర్తి కి ట్టనియె. 56
- క. వైవచ్చక్రారజంతువుఁ, జేవెరవున నేయు బెందుసిగ్గే చెపుమా
యీవక్రభాషణంబులు, నీ వాడెదు శబర పొమ్ము నీచనుత్రోవన్. 57
- క. పంది నపేక్షించితివో, పంచము గెలువంగ వేడ్క పడియెద వేదో
కందువుగా కాఫలము పు, శిందాధిప యేమిటికిఁ బలికె దీధంగిన్. 58
- మ. తడవే లోరి పులిందరాజ! చను మధ్యాహ్నంబు డాయంగ న
య్యెడు నీవేళ శివార్చనంబునకు మా కేకాంతమై యుండఁగాఁ
బడు నీవుం గడు డస్సివాడ పటవీపంక్తిప్రచారంబులన్
విడు శోపం బిడ శాంతి గైకొనుము వాగ్వివాద మిం లేటికిన్. 59
- క. జోటియు నీవును గుర్కుర, శోటియు ననుచరులు డప్పిగొన్నారు మహా
ధాటిపరిశ్రమమున ని, చోట పసింపెదర యేని మఖ ముండఁ దగున్. 60
- ప. అని యర్జునుండు పల్కిన నాగజ్జాలాఁడు మోఱకంబున మొగ మడ్డంబు గదల్చి
యీ యెడ్డిమాటలం బనిలే దీపంది యొకప్రయోజనంబై వేటపంతంబు దప్పి మము
నధిక్షేపించితి వీతవ్యనకుఁ దవనివి గాన నిన్ను శిక్షింపను పొ మ్మదియునుం గాక. 61
- ఆ. తాటియంతవిల్లు ధరియించినాడవు, జ్యాకిణాకితము భుజాయంగంబు
గర్వరేఖ మిగులఁ గానంగ నయ్యెడు, దాంభికంబు నీదుతబిసితనము. 62
- కా. ఏమో నాహృదయంబు నిన్నుఁ గని యిట్లే చావమం దానమై
భామానన్నిధి నుబ్బుచున్నయది నీదాహప్రతాపంబు ని
స్సీమం జే నొకకొంతసే పిచట నుజ్జృంభించరాఁ జేయుమా

- నామీద నిగుడింపుమా నిశితనానామ్రానారాచముల్. 63
- క. చెంచని నన్నుం జూడకు, వంచించకు హీనజాతివాడని సంగ్రా
మాంచలమున నిచె నను మె, చ్చించెదవే నవుడు నిన్ను నేబాసందున్. 64
- మ. శివలింగార్చన మెందువోయెడు దవస్వీత్యమ్మ సెందే నువ
ద్రవముం బొందదులే యొకింతవడిలో ధ్యానానుసంధానముల్
వ్యవధానం బొకయింత నైచవొకొ బాహువిక్రమశ్రీమహా
త్వవముం జూపుదుగాక నాయెదుర నాశ్చర్యం బవార్థంబుగన్. 65
- లే. ప్రదర మరివోయు మేయుము ప్రాకృకార, కౌతుకాధీనహృదయండఁ గాను నేను
బోర కులవత్ని యైనయీనీరజాక్షి, యానవటచుండు భగోరపిరాహవములు. 66
- ప. అని పల్కి యాశ్రీ డాకిరాతుండు గుణధ్వని చేసిన జలధరధ్వానగంభీరంబై
యేతెంచునామ్రాతకు సిస్స చూపినఁ గోపించుగంధద్విపంబుంబోలె రోషించి
యర్జునుండు గాండివగుణగర్వాడంబరంబున నంబరంబు విక్రటిల్ల నాటక్కురివిలు
కానిచై భల్లంబులు నిగుడించె. 67
- కా. గాండివప్రవిముక్తనిష్ఠరమహాకాండప్రకాండంబులకొ
ఖండించె నృసింహాణుట్టనమునం గందర్పవిద్యేషి యా
తం డాశ్చర్యము నొంది బాపుర! పుళిందశ్రేష్ఠ! యంచు న్భుజా
దండాహంకృతి వెండియుం బఱపె శాత్రురసారాచముల్. 68
- కా. ప్రారంభం బొకయింత లేకను దృఢప్రాయంబున ట్టొండఁగాఁ
గ్రూరాజం దెగనేసినో నటికెనో వ్రావ్వాడిఱంపంబుచే
నీరీతిం దునుమాడవచ్చునె యనకొ హేలాగలిం ద్రుంచె దు
ర్వారాహంకృతి నీశ్వరుండు విజయాస్త్రవ్రాతముకొ వ్రేల్చిడిన్. 69
- క. శిలికంఠుఁ డేయుశరములు, ప్రతిహతములు సేయు సరుండు పార్థనిశరముల్
శిలికంఠుఁ డేయుశరములు, బ్రతిహతములు సేయు బహుళబాహు ప్రాధిన్. 70
- క. కూరశరహరనరాశుగ, నారాచశిలీముఖాదినానాస్త్రఘటా
సీరంధ్ర) మైననభమునఁ, గారుకొనియె గాఢ మంధకారము దిశలన్. 71
- క. ఓంకారగాండివజ్యో, టంకారంబులు నభగటాహము నిండెన్
శంకరకపికేతుభుజా, హంకారనిరంతుశాహవాంగణభూమిన్. 72
- ప. ఇట్లోహరిసాహరి నల్లాడువారాఙ్గనులయందు. 73
- క. శరధులు యుగాంతవేళో, శరధులునుం బోలె నయ్య శరకూన్యంబుల్
సురవతిస్థూతికిఁ బరమే, శర్వరమాయాశక్తి నవుడు నమరాగ్రమునిన్. 74

మ. తెలివిం బొందక యుండె నెవ్వనమునం దివ్యాస్త్రమంత్రాక్షరం

బులు శారద్వతకుంభసంభవులసంభోదంబు సర్వంబు ని
ష్ఫల మయ్యెన్ పృథ యయ్యె నాంతరకృపాభ్యాసంబు గాండివికెన్
గలహక్షోణిఁ బినాక పాణికుహ నాకౌటిల్పశిల్పంబునన్.

75

క. నిటలవిలోచనమాయా, ఘటనమునఁ గిరిటి తనప్రగల్భత చెడినెన్
గుటిలముగ బొమలు ముడిచెను, గటకటఁబడఁ దొడఁగె నపుడు కరము నెనుచ్చెన్.

శా. కాండక్షీణత నాయిషుచ్చటలకుం గల్గెంగదే నాధనుః

పాండిత్యం బెటువోయె నొక్కొ యని చెప్పం జెట్టలొఁ గాక యీ
తం డీలాగునఁ బ్రోవువాడె మయిమైఁ దా నంచు గర్వోద్ధతిన్
గాండివంబునఁ బూన్చి వేయఁ దొడఁగె న్గాండివి గంగాధరున్.

77

క. మృదు నెన్నఁడు శరములఁ గ, వృడి బొదుపం దొడఁగె గాండివంబున నపుడే
యుడుగక పొడమెడుభయమున, వడఁకులగుబ్బలికుమారి వడఁపడ వడఁకెన్.

78

సీ. కఱకువెండు కలలొక బఱచుమందాకిని సుకుమారదేహంబు సుక్కుబాతె

నవతంసకుమమాల్యం బైనశశిరేఖ బ్రహ్మకపాలరంధ్రమునఁ దూతె
నెట్టియంబుగ బిగ్గఁజూట్టినపెరుబాము బిగియూడి నొనలపై డిగఁగ జాతె
నలికనేత్రముకిత్తి యారజ్యమానమై తెప్పలసందుల నివ్వు లుమినె

తే. నగజ భయమందఁ బ్రమథులు బెగడుగుడిచి, రుపనిషత్తులు ఘోషించె నొక్కపెట్టఁ
గాలకంతునిమాళిశృంగాటకంబు, గాండివంబునఁ దాడింప పొడవుండు.

79

తే. పాండునందనఘనఘజాదండకలిత, చండగాండివతాడితఖండవరకు

పృథుఁజటామండలంబునఁ బిండుగట్టి, తాండవం బాడె మున్నేటితరంగదండు.

80

తే. వింటఁ గొని వ్రేయవ్రేయంగ వినుగు వుట్రై, జెట్టిబిరుదింతె పొమ్మని పట్టి యణఁచె
సురతనూభవునిం బట్టి శూలపాశి, మల్లసంగ్రామకేళిసంభావనముల.

81

క. కపిశేతువృషభకేతను, లుపజాతనియుద్ధకౌతుకోత్సాహమునన్
సిపురాతఁ బెనఁగంగఁ దొడఁగి, రుపతాయిన్ గలిసికేష ముపలాస్యముగన్.

82

తే. తోరహస్తంబునందుఁ బార్థుండు గడిమి, నలిపె నూరుకఁ బీడించె సరభసమున

హరుండు సీసాన హత్తించి యర్జునునకు, బరువు గావించె నిశ్వాసవనమునకు.

83

క. ముక్కుంటి కంతమూలము, దొక్కరమున నిఱికె బార్థుండు ప్రబంధుండై
చక్కనిప్రశోష్ణవీడన, మిక్కిలికనువేకి నుఱికె మినుమినుకుమనన్.

84

క. తాఁచుచుఁ బొడుచుచుఁ బడుచును, నేఁచుచునుడుకుచును బిట్టు నెగయుచు గూలం
ద్రోఁచుచుఁ దూలుచుఁ బెనఁగిరి, ప్రాచీపతిసుతుండు హరుండు బాహుబాహిన్.

85

- కా. నిష్టంకించి శకాంకశేఖరుండు గాండీవాయుధండు స్ఫుశా
వష్టంభంబులు సిద్ధచారణులుఁ గైవారంబు గావింపఁగా
దిష్టాంతాంతకఘోరమూర్తు లయి సాదృశ్యం బదృశ్యంబుగా
ముష్టాముష్టి రణంబు చేసిరి యసన్నోహప్రకారంబులన్. 86
- క. చెనురుచుట యకాడు గఱచుట, బొను ముడుచుట నిర్వికారమును మును నవరి
శ్రమమును సరిసరిఁ బెనఁగిరి, సమవిషమనియుద్ధకేలి శంభుఁడు నరుఁడున్. 87
- క. తాటించె ధేరణము నా, స్ఫోటించె గిరిటివక్షము వృషాంకుఁ డతం
డాలోపమఱక పిడికిటి, పోటున ధూర్జటియరుంబుఁ బొడిచెం గడిమిన్. 88
- కా. అంతం జగద్రకశౌధరుండు నిజబాహుగాఢపీడాపరి
శ్రాంతుండై యటఁ బాండుసూరియెదురం బ్రత్యక్షమయ్యెం గృపా
పంతుండై యహిరాజహరములతో స్వర్వాహినివేణితో
దంతిత్వక్ష్మిరిధానపల్లవముతోఁ దామ్రజ్జటాపం క్షితోన్. 89
- ఉ. చెంచెత యయ్యెఁ బార్వతియుఁ జెంచులు భూతములై నిజాకృతి
న్చించి వేలుపు ల్నుభముమీఁద లలాటమునందు నంజలు
ల్చించి నమస్కరించి విసితయు భక్తియు నుల్లసిల్లఁ గా
వించెఁ బ్రణామము ల్గరము విస్తయ మాదుచుఁ బార్థుఁ డత్తఱిన్. 90
- తే. వేదముల్నాల్గు నుపనిషద్విద్యఁ గూడి, ప్రణవమంత్రాక్షరములతోఁ బ్రస్ఫుటముగ
విశ్వకద్రాత్వ మొయ్యెయ్యి వీడుకొనుచు, నభినుతంపంగఁ దొడఁగఁ జంద్రార్థమాళి.
- ప. అప్పుడు పార్థుఁడు కృతార్థుడై రోమాంచితకంచుకితాఖిలాంగుండై యానంద
బాష్పలాలచనుండై కేలుదోయి ఫాలభాగంబునం గీలుకొల్పి యిట్లుని స్తుతించె. 91
- విద్యలి (సార్వవిధ క్తిక స్తవము.)
- క. నీవ పరబ్రహ్మంబవు, నీ వఖిలాండాండపతివి నీవు ప్రసన్న
శ్రీవిధవారోగ్యాయాః, ప్రావీణ్యప్రాభవై కఫలదుండవు శివా! 93
- క. నిన్నుఁ ద్రిజగన్నివాసునిఁ, బన్నగకంకణుని భక్తవరతంతుని న
భ్యన్నతకరుణాగుణానం, పన్నుని గనుగొంటి మంటి బాలేందుధరా! 94
- క. నీచేతఁ గృపానిధిచే, వాచాగోచరవివేక వైయాత్మనిచే
నోచంద్రకలాశేఖర! యాచించి మనోరథార్థ మర్థిం గందున్. 95
- కా. నీకై యేను దపంబు చేసితి మహానిష్ఠాగరిష్ఠసీతి
న్నీకై సంస్తుతి నేయుదుం గడఁగి నానే రొప్పవఁగా నెంతయు
న్నీకై పూజ యొనర్చుఁ గొంత విరుల న్నిత్యంబు నభ్యక్షితో
నీకై నేవ యహర్నిశం జూనరుతు న్నేదండచర్తాంబరా! 96

తే. సాటి యెవ్వరు నీకు నిశాటభూష!, కైటభారాతిహాటకగర్భవంద్య!

ఘనజటాజూటవాటికాఘటితవికట, గగనగంగాస్రవంతిక! కరటివైరి! 97

క. నీయందు జగము లుండుం, బాయక యాజగములందు బాయక నీవుం
దీయనువు డలియ నజానకుం, దోయజనేత్రునకు నైనఁ దోచుదు శర్వా! 98

మ. జయ సర్వేశ్వర! సర్వలోకజనకా! చంద్రార్థచూడామణీ!
జయ కామాంతక! కామితార్థఫలదా! చక్షుశ్శృంగీకుండలా
జయ సంపూర్ణకృపాగుణైకవనతీ! శైలేంద్రజావల్లభా!
జయ దక్షాధ్వరమర్దనా! జయ గిరీశ! యాశ! రక్షింపజే. 99

ఉ. కొండకిరాతుఁ డంచుఁ గయికోక యసంగతభాషణంబు లు
ద్దండత నాడితికొ గర ముదగ్రత నొంచితి ముష్టిఘట్టనం
గాండివచాపదండమునఁ గ్రచ్చుట మోదితి మాళి భోగభృ
త్కుండల! పెక్కుచందముల ద్రోహము చేసితి నేమి నేయుదున్. 100

వ. అని మఱియు మఱియు సాష్టాంగప్రణామంబు లాచరించి నిలిచిన పాండవమధ్య
ముం జూచి ఖండవరకుండు నీతపంబునకు బాశుపతవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠతకు భుజా
శార్కంబునకు సంతసిల్లితి నీవరం బేదియొ వేడు మనుటయొ. 101

తే. ఆభవ! యీ నాకు నీప్సితం బగువరంబు, దయఁ బ్రసాదించి రక్షింపఁదలఁచి తేని
రాద్రమై ఘోరమై లోకరక్ష యైన, పాశుపతసంజ్ఞ మగుదివ్యబాణ మిమ్ము. 102

ప. అనినం బ్రీతచేతస్కందై శంభుండు కాంభవీహృదయాసురాగంబునను బ్రమథవరి
వారసమక్షంబునను మందస్తితంబు కందశింపఁ గరుణాకటాక్షవిక్షణంబున నప్పాండు
కుమారుం జూచి త్రిపురదైతేయనుండరీపదనారవిందవాసరావసానసంధ్యాసమయ
సమారంభంబును గరటిదనుజకుంభకూటకూటపాకలజ్వర(శిర)స్తోమంబును జలంధరజల
ధరపూహజంఝాసమీరంబును సంధకాసురప్రద్యోతనప్రభామండలంబును శా
ర్దూలదానవారణ్యహవ్యవాహంబును నగునమృతహనీయదివ్యాస్త్రంబు ససంప్రయో
గంబు సోపసంహారంబు నశీలకంబు సరహస్యంబుగా నుపదేశించె నపుడు సేవాసమా
భన్ను లగుకన్నరకింవురుషగరుడగంధర్వవిద్యాధరులు తమతమదివ్యాయుధంబు
లిచ్చిరి. పార్వతీదేవి యక్షయబాణతూణీరంబు లానఁగె. దండధరుండు దండంబును
బాశపాణి పాశంబును నిండ్రుండు వజ్రంబును సమర్పించి రిట్లు వరప్రదానంబు సేసి
యీశానుండు నవరివారుండు సాంబుండు నై యంతర్ధానంబు సేసి ననంతరంబ.

తే. పరమసంతోషమును బొంది బలవిరోధి, పుత్రుఁ గాంగిలఁ జేర్చి యాపానికూర్చి
సమ్మదాశ్రుకణంబులు సంప్రభల్ల, చక్షురంభోజదళసహస్రమునఁ బొడకు. 104

వ. ఇ ట్లనియె.

105

ఉ. భాగ్యముగాదె యశ్రమమ పన్నగకంకణుచేఁ దవశక్రియా
యోగ్యతఁ జేసి విశ్వభువనోహృతిప్రతిపాదనైకసౌ
భాగ్యధరంధరం బయినపాశుపతాస్త్రము గాంచి తింక వై
రాగ్యము పుట్టుఁ గాక కురురాజువయి నిజరాజ్యలక్ష్మికిన్.

106

వ. నీవు నారాయణసఖుండ వై ననూనిమునీశ్వరుండవు. నరనారాయణులవలనఁ ద్రివిష్ట
పంజునకుఁ బెక్కుతోయములు రాక్షసబాధలు శాంతిం బొందె నివ్వెడు హిరణ్య
పురవాసులు నివారకపచకాలకేయాదు లగువైలేయులు గాజ్యలుబ్ధులై నాకంబున
కనేకప్రకారంబుల నుపద్రవం బొసాదించుచున్నవారు. వారిం బరిమార్చ నమరా
వతీపురంబునఁ గొన్నిదినంబులు ప్రతోపవాసప్రయాసభేదం బవసయించి మధ్యము
లోకంబునకుం గ్రమ్మఱ నేతెంచునది. మాతలిసారథికం బగురగంబు పుత్తెంచెద
నిచోట్టిన యుండునది యని తత్కాలసన్నిహితుఁ డైనరోమహర్షుం డను ముని
జూచి నీవు దైవతవసంబునకుఁ బోయి పాండవుల కర్జునుకుశలవార్తయుఁ బాశు
పతాస్త్రలభంబును స్వర్గగమనంబుం జెప్ప మని పల్కి యింద్రుండు నిజస్థానంబున
కరిగె.

107

ఆ. విశ్రమించె నొక్కవృక్షంబుక్రీసీద, సర్దునుండు మణిశిలాంతరమున
ఖండవరకుబాహుదండనిష్ఠిడన, ముష్టిభూతభేదమోక్షమునకు.

108

కా. మాళిం గోహళి సంఘటించినక్రియ స్తథ్యాహ్నాపేళ స్తహా
కాళం బైనసభోవిభాగమున వీకం గానె చీరెండ యా
ప్రాలేయాహితసంప్రగీ ప్రకిరణప్రక్రీడదర్శిపల
జ్వాలాజాలజటాలజాంగలతటి వాచాలతోయప్తి యై.

109

వ. అవ్వెడు మధ్యాహ్న కాలభూజన నాయితంబై.

110

సీ. పావననిర్హరాంభోప్రవాహంబున సఖమర్షణసానిన మాచటగిరి
కనటువోఁ డెలిసీటఁ గడిగి యాటార్చిన సలిలకామాయవల్కలము గట్టి
యాపాదమస్తకం బఖిలాంగకంబులఁ గమ్మనిభిసితంబు గలయ నలఁచి
నెడఁదముత్యములతో నెడవెట్టి గ్రుచ్చిన మంచురుద్రాక్షదామములు దొర్చి

తే. పులికళాసంబుగఁజ్జైవైఁబూన్కి మెఱయఁ, బంచశుద్ధులు గావించి పాండుసుతుండు
పోడకోపచారంబులు సొదిరి దీర్చె, సీలగళునకు మధ్యాహ్న కాలపేళ.

111

వ. ఇట్లు శివలింగార్చనంబు దీర్చి కందమూలఫలోపహారంబులు సమర్పించి శతస్రీసాదం
బునఁ దానును దేహయ్యాత, నడపి విశ్రాంతం డై యున్నసమయంబున భవశహాయ

సహస్రంబులఁ బూన్చినరథంబు గొని వచ్చి మాతలి తనకుం బొడనుపిన సబహు
మానంబుగా నాదరించి పురందరాదేశంబున నద్వివృన్యంజనం బెక్కి యాకాశమార్గం
బునం జనునప్పుడు. 112

సీ. ఇది మేఘమండలం బివి విమానంబులు యక్షవిద్యాధిరోపాశ్రయంబు
లిది యాహవస్కంధ మదె తారకాపీఠి యల్లతెల్లనిరేఖ యభ్రగంగ
యల్లదె శింశుమారాకారహరిమూర్తి వీడె భాస్వంతుఁడు వాడె ధ్రువుఁడు
వీరె సప్తర్షులు వారె యశ్విన్యాదు లిరువాడ జేవేరు లిందుభార్య
తే. లల్లవాడె సుధాకరుం డవెగ్రహంబు, లిల్వలాభ్యంబు లగుదుక్క లివె కెలఁకుల
సనుచు మాతలి చూపంగ నర్జునుండు, గౌతుకం బంది గగనమార్గంబునందు. 113

శా. జంభారాతితనూజుమీదఁ బొలిచెన్ సావిత్రవర్జ్యంబున
స్సంభిన్నోదరశాతకుంభనలినీనాలీకసంవాసనా
సంభారంబులు సోడు ముట్ట సవిధస్వర్గోకకల్లోలినీ
గంభీరాంబుతరంగసంభ్రమములం గల్యాణవాతూలముల్. 114

తే. ఆర్జునునిమీదఁ బొలిచె బభ్రంతరమున, నభ్రగంగానదీతరంగానిలంబు
నందనోద్భావపీఠికానవలతాంత, సారభాసురహరినీలహార మగుచు. 115

ప. ఇవ్విధంబున మాతలిసారథికం బైనయారథంబుమీద నక్షత్రమండలం బొఱసి
కొనుచుం జని యర్జునుం డమరావతం బ్రవేశించి దివ్యాంగనాపాంగ భంగీనమాలిం
గితసౌభాగ్యుండై రాజమర్గంబునం జని దివ్యమందిరంబుఁ బ్రవేశించి సుధర్మాభి
ధానంబైనయాస్థానమండపంబునఁ గొలుపున్న మహేంద్రనర్థాసనంబున నుండె.

తే. వీడుపట్టుగ మందారవిహారీధి, దివ్యసౌధంబునందుఁ బ్రతిష్ఠఁజేసి
గారవించె జయంతకుమారుకంటెఁ, బొండురాజతనూజు నాఖండలుండు. 117

ప. ఆనిశాసమయంబున. 118

సీ. పదునాల్గుజాతుల త్రిదశాంగనలయందుఁ బేరుఁబెంపును గలనీరజాక్షి
నీరజనాభునియూరుకాండంబున నుద్భవం బందినయుజ్జ్వలాంగి
యంభోనిధానంబు నాపాశనము గొన్న కలశసంభవుఁ గన్నకంబుకంతి
వసుధయంగుఁ బురూరువశ్చక్రవర్తికిఁ బ్రాణవల్లభ యైన పద్మనయన
తే. కట్టి తొడి పూసి కైసేసి కౌతుకమునఁ, గొన దిగఁగ నీలిపుట్టంబు ముసుగునెట్టి
గాజు లెగఁ ద్రోసి చప్పుడు గాకయుండ, వచ్చె నూర్వశి యర్జునావాసమునకు. 119

చ. విమలసుధాంశుకాంతమణివేదికపై నవహంసతూలత
ల్బమున సుఖప్రసుప్తిపరిపాకము నొంది విశాలనేత్రప

- ద్వములు మొగిడ్చి శేషఫణివై బవళించిన మంబుజాక్షు భా
వమున గరంబుఁ బొల్పమరువాని గనుంగొనె నింగి పార్థునిన్. 120
- తే. మేల్కొలిసి యిందుబొబ్బాన్న మెల్ల మెల్లఁ, బ్రచుదనిద్రావరాధీనుఁ బొందుతనయఁ
బగడములఁబోలుతన పాణిపల్లవముల, నతనిమృదు పాదపం కేరుహంబు లొత్తె. 121
- ప. మేల్కొని యర్జునుండు నిర్జరలోకలహమం దైనయత్సామిసీరత్నంబుం గనుంగొని
పాన్పు డిగ్గి యభివాదనంబు నేసి వినయవినమిలోత్తమాంగుండై యిట్లనియె. 122
- తే. ఈశడికిరేయి నొంటి మై యంతదూర, మేమికార్యంబు మది గోరి యేగుడెంచి
లేకు రమ్మన్న రానె పూర్ణేందువదన!, చెప్పమీ పాన్పుమీఁద విచ్చేసియుండు. 123
- ఉ. ఆడఁగఁబోవుతీర్థ మెదులైనవిధంబున నెల్లియేను రే
పాడియ చంద్రశేఖరు నుపాస్తి యొనర్చి యుపాయనంబులోఁ
జూడఁగవచ్చువాడ నయి మాచుచు నుండఁగ నీవ వచ్చిలో
చేడియ! యెట్టిపుణ్యములు చేసినవాడనొ ప్రాగ్భవంబునన్. 124
- కా. మత్తారాలివిదారణుండు జనసన్తాన్యుండు శితాంశువం
శోత్తంసంబు పురూరవుండు ప్రచలద్యోగుండు మాతాతగా
రల్తోయాకరమేఖిలాపతికి నిల్లా లైతిగా కావున
ముత్తో వీ విది లెస్స మన్ననివయిక్ మోహంబు వాటింపఁగన్. 125
- తే. ఆదిసారాయణునియూరు వంబుజాక్షి !, భువనవిఖ్యాత మైననీపుట్టినిల్లు
పావనుడ నైతి నీపాదపద్మములకు, వందనముఁజేసి వరభక్తివైభవమున. 126
- ప. అని పెక్కుప్రకారంబుల నిర్వికారుండై పొందుకుమారుండు ప్రియంబు చెప్పిన
నప్పువ్వుఁబోడి కప్పల్కు లొప్పులయ్యెను నీరుడప్పికి నేయునుం బోలి యప్పుటి
ఃప్రియంబులై యుండె నిచ్చావిఘాతంబు నొందియు నమ్మచ్చెకంటి చేతోభవవికా
రంబు హరింపం జాలక ధనంజయొన కిట్లనియె. 127
- తే. ఏల యెన్నోతరంబుల నీడఁ బడ్డ, పెద్దవావులు శోధించి గుడ్డలింప
వారకాంతాజనములకు వావి గలదె, మాను మర్జన మొగమోట లేనిమాట. 128
- ఉ. వాసవునిండుఁగొల్వొనకు వచ్చినయత్సాదు తత్సమంచితా
ర్థాసనమెక్కియున్ననిను నంగజనన్నిభుఁ జూచి పుష్పబా
ణాసనుపుష్పబాణనివహములకుం గుఱి యైతి నిట్టినా
యాస నిరాకరింపఁ దగవా మగవాడవు కావ యర్జునా! 129
- తే. ప్రమద మెనలారఁ బొంచాలరాజసుతకు, వలచి చేసిలివో సత్యవాక్ప్రతిజ్ఞ
యన్యకాంతలదెసఁబోవ ననుచు నీవు, భామలకుఁ జేయుసత్కంబు పాడిగాదు. 130

- క. నామోహము నావేడుక, నామానము నాప్రియంబు నాతగులము నా
ప్రేమమ్మును నాతెగువయ్య, తామముఁ బొందంగ నూరకయె పోవుదునే. 131
- చ. అతులితభైర్యకార్యసాహసాదుకృతసాహసు లై మహాగ్రతా
వ్రతజనికాతనివృత్తపక్షపాణవిదారితదేహు లై రణ
క్షీలిఁ బడి వత్తు రైదుపదిసేయక నాకయి యిట్టినన్ను నీ
వికరులఁ బోలెఁ గైకొనక యేఁచెడ వక్కట పొందునందనా! 132
- క. వేసాలఁ బోకు రమ్మి, పూసెజ్జకుఁ బ్రొద్దవోయెఁ బులియంట చాటుకొ
వానవనందన! కుమముక, రాసనకేళికలానిహారంబులకున్. 133
- ప. అని పల్కి యంత నిలువక బ్రహ్మచర్యవ్రతదీక్షాపరాయణుండవె నీ వనుచు నారా
యణోరు స్తంభంబున సంభవించిన యయ్యచ్చరలేమ లేమొలకనవ్వు లపాంగంబునం
దొంగలింపఁ గంకణార్కుణార్కుణత్కారంబు తోరంబుగాఁ గెంగేలికేళికమలంబునఁ
బరాగరేణుత్రసరేణువిసరంబులతోడం గూడి మకరందబిందుభారాస్యందంబుచిందఁ
బురందరనందనుని ప్రేసె; ప్రేసిన నత్యంతధీరోదాత్తుండు గావునఁ జిత్తభవనమైహా
నాస్త్రవిదారణంబునకుం దార యగునవ్వేటున కంతరంబున మిసిమింతుండునుం గాక
యేపాకంబునకు రాక రాకాచంద్రబింబంబువోని నెమ్మోము వాంచి నిర్వికారుండై
యూరకుండై నిర్విధంబున నయ్యార్చనము వసిమాలఁ బెసంగి యక్కిరిటి చిక్కిని
మనంబువక్కు గానక కానక కాసినవెన్నెలయంబోలెఁ దనకన్నులవలపు మిన్నక
పొలివోయినం జిన్నవోయి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు మనోరథవిఘాతప్రభవం బైన
కోపంబు నైరింపక నరు నుద్దేశించి నపుంసకుండవుఁబోలె నాన గొన్నాడ వేడు
కాలంబు నపుంసకుండవు గమ్మని శపించి దిగ్గన లేచి మొగంబు గంటువెట్టుకొని యిం
టికిం బోయె. యథిష్ఠిరాసుజుండుచు వసివృజననివలన గతీర్తితాపన్నుండై యయ్య
రిష్టంబునకు సంతాపంబు నొందక యది విధివశంబుగాఁ దలంచుచుండె; నప్పుడు
గగనంబుక్రేవంబడి యస్తమండలుండై హిమగభస్తి విరహజేదనాదూయమాన
మానస యగు మైత్రావరుణజనయిత్రి ఖన్నవనంబునుంబోలె వెలవెలఁ బాట విభా
వరీసమయంబునం ద్రిభాగావశేషం బగుటయు. 134
- సీ. పారిజాతకలతాపల్లవంబులు మేసికొనరె సుద్వ్యాసపుంసోక్తిలములు
కంధరాస్త్రవేయకనకఘంటిక మ్రోయ వేల్పుటేనిక యువర్విధికి నెడలె
మందాకినీవీచిమారుతం బల్లారెచ్చ నప్పురస్త్రీలసిలాలకముల
సప్తర్షి పావనాశ్రమవసంతరమున నామ్నాయధూష మభ్యధికమయ్యె
లే. బాలవత్సంబుపైఁ గూర్చి 1 బంచిలిలుచు, గామధుగ్గవివచ్చుహంకార మెచ్చె

- శుక్రగడియారమున మించె శంఖరవము, విభుధలోకంబురందలిపేగుఁబోక. 135
- లే. మర్త్యలోకంబువారి ప్రమాణసాఖ్యుఁ, బాండుసూతుండు గడపెను వజ్రియింట
సగము నిద్రయును సగము జాగరమును, నావిభావరిపేగుఁ బో కాలు నెలలు. 136
- సీ. మాటుగా వైచినమాంజిష్ఠ తెర యెత్తి పంజామంచము డిగ్గె మంజుషాగోష
మొకరినుట్టెల మ్రోత ముద్దుదూపఁగ రంభ కనకంపుగొడుగు పాగాలు దొడిగె
నొకట వేనలి మడ్చి యొక్క కేల ఘృతాచి గాజాఠెక్కలతల్పు గడియపుచ్చె
నలసభావముతోడ నలవోక ప్రమోచ నిల్వటట్లంబులొ నీడ చూచె
లే. హరిణి గీలించె నలినపట్టాంశుకంబు, మేనక ధరించె బాలిండ్లమీఁద అవిఁ
యపురస్త్రీనికేతనాధ్యంతరములఁ, గొన్నరోజో యటంచును గోట్టుపాసె. 137
- మ. అమరావత్యమృతాశను ల్పిశమసంధ్యావేళవ్యాన్ములం
గమలాప్తుం గని యాచరించిరి నమస్కారంబు క్రిందైనను
ధ్యమలోకంబున దీవ్యదంశువుల నీహార ప్రతానంబు భం
గమునొందించుచు మిన్నుఁ బ్రాకె నుదయగ్రావప్రదేశంబునన్. 138
- సీ. చరమర్థి పావనపాణిపల్లవములు ఫాలభాగములపైఁ బవ్వళింపఁ
బొలోమిపెంచినబాలతోకద్వయం బలఁతెయిారెండన్ సక్లు సావ
గగనకల్లోలిసీకనకపద్మములపైఁ దుమ్మెద తెగసి జుం జుమ్ము రనఁగ
నాకవిద్యాధరీనాట్యశాలలయందుఁ దూర్యత్రయంబులు దురఁగలింపఁ
లే. బ్రతుక దిక్కాంత కెంగేల బట్టియాడు, కొత్తగురివెందపూసలగుల్లివోరి
దివసకామిని ముఖలక్ష్మీ తెలివి నొంద, బూర్వనిశయందుఁ గరకరఁ బ్రొద్దువొడిచె.
చ అయ్యవసరంబున. 140
- శా. కాల్యాచారము లాచరించి కడఁకం గౌరవ్యకాన్దూలుఁ డొ
జ్వల్యస్ఫురితవస్త్ర భూషణోశేషస్ఫూర్తి యై విస్ఫుర
న్నాల్కాలేపనుడై విచిత్రబలశుభదృవ్యదివ్యాస్త్రసా
ఖ్యలప్రాథతపోనిరూఢవిభవప్రాజ్ఞుడై యున్నతివ్. 141
- క. బలవదరినికరనిర్భర, బలసాదనబాహుదర్పబంధురలీలా
విలసనత యెనఁగ వచ్చెను, బలసూచనుసభకు భక్తిభావం బలరన్. 142
- వ. వచ్చి సాష్టాంగం బెఱిగినఫల్గును నఫల్గువాత్సల్య హేలాసముల్నేకంబున గూఢ
గూహనసంభావితం జేసి జంభభేది యతని నాత్మీయసింహాసనార్థంబున నుపవిష్టం
గావించి యిట్లనియె. 143
- సీ. భాహాబలాటోపపరిపాటి మెప్పించి వడసితి వీళానుపాశుపత్రము

- సంగ్రహించితివి శస్త్రమ్మ లిమ్మడిగాఁగఁ బురవైరికరుణ నిర్జదులవలన
నధికరించితి వస్త్రదాచార్యకంబునఁ జతురంబు లగుదివ్యసాధనములు
కొఱుత లేకుండఁ గైకొంటి కుంభజుచేత నైజంబుగాఁ జాపనైపుణంబు
తే. యశుపట్టిసముద్ధరప్రాసమునల, భిక్షముఖచిత్రచంక్రమక్రమనిరూఢిఁ
గరము మేదిని సాటి నీ కరయఁ గలరె, శౌర్యమున నుగ్రభుజవీచి సవ్యసాచి. 144
- శా. వీరి నిన్నెదిరింపఁగా జగమున స్వీరు ల్పృతాపాధతిం
ధౌరంధర్యమునం బ్రభావమహిమం ధైర్యంబునం జావలీ
లారంభంబున సాహసిక్యమున బాహళక్తి దివ్యాయుధో
దార ప్రాధిమ దేవదైత్యనరగంధర్వాదినంఘంబులన్. 145
- క. నీ వని నేయ బలాధ్యుడ, వీవిశ్వంబునను నీకు నెదు రెవ్వరు లే
రావంత యైన వదలకు, మేవలనను దేవవిప్రహితకార్యంబుల్. 146
- క. ఏపున భుజగోర్విన్నతి, ప్రాపున దీపింప నిట సువర్వహితార్థం
బోపార్థ! చేయవలయును, నావనిచినవంపు పెంపున న్నౌర్యనిధి. 147
- చ. అలఘుబలు ల్నివాతకవచాఘ్నులు పీరులు ఘోరదానవు
ల్లలనిధిగొంది నుండుదు రసాధ్యులు నిర్జరసిద్ధసాధ్యకుం
డలినరక్తిన్నరద్యుచరనాయకకోటికి మూఁడుకోట్లవా
రలవలనం గలంగెడు నిరంతరబాధల ముజ్జగంబులున్. 148
- చ. మఱియును నెందఱోని నసమానబలు ల్పురలోకకంటకు
ల్లఱచుగ బాధ చేసెదరు దైత్యు లవధ్యులు నిర్జరాళి కే
డైత నెఱయంగ వీర! భవదీయశరార్పులపాలు నేని యం
దఱ నుఱుమాడి యెంతయు హితం బొనరింపుము మాకు నద్భుతా! 149
- వ అని సునాసీరుండు సమారాధనంబున. 150
- క. తనలోడినభూషణంబులు, తనదుకిరీటము నభేద్యతరకవచంబుం
దనసుతున కొనఁగ గాండివ, ధనువున నగజయము గుణము దాచి కడంకన్. 151
- క. వాయుము లనూరునవర్ణము, లయుతంబు వహింప నూతుఁ డై మాతలియు
న్నియమింపఁ దనరునరదము, నయదము నెక్కంగఁ బనిచి హర్షం బెనఁగన్. 152
- తే. అసురలోకంబు నిర్జింప ననువఁ బొంగి, సంగరోత్సాహ మెదలొన నందడింప
నడరుపెంపున నరుగునయ్యర్జునునకు, నిర్జరులు హర్షమున నిట్లనిరి కడంగి. 153
- సీ. హరధం బెక్కి మున్నిం ద్రుండు నిర్జించె శుంభన్తహదైత్యు జంభదైత్యు
నీశతాంగమున బర్హిర్హుభేంద్రుఁడు త్రుంచె నాజినిస్తంద్రు వృత్రాసురేంద్రు
హర—7

నీయరదంబున నెగిచె గోత్ర విభేది పరిపంథిఘనమహాబలని బలని
 నీలేర: గాఢ మాయించె సుత్రాముండు, పాకపై లేయు నిర్భయసహాయు
 లే. నీమహాస్యందనంబున నేళు మాపె, నమంచిముఖభానవశ్రేణి నమరవిభుండు
 నీవు మీతండ్రియట్టన నిఖిలదనజ, పతుల నోద్వము దీనిచే బాండవేయ! 154
 ప. అని పల్కిడేవనంబంధం బైనదేవదత్తం బనుశంఖం బిచ్చినం బుచ్చుకొని యర్జునుండు
 మాతలియందానును దద్ర ధాధిరోహణంబు చేసి నివాతకవచవధార్థం బతిరధసంబు
 నరుగువాడు ముందటఁ గరిమకరికతోరహ్నాత్కారవారిధానాలవాసారపూర్వమా
 రోదసీనిరంతరాకాలసంపాదితోడుభ్రమంబును నమలడిండ్డిరసిందఖండమండితా
 ఖండపాండుర్వధుర్వరోచిరనిశసాంద్రచంద్రికాక్రాంతదేశదిశాభాగంబును వికత
 విద్రుమలతానికుంజపుంజ సమభిరంజితప్రదేశనిర్దిష్టసంతతాద్విచరమసంధ్యా
 విశేషాగంబును గమత్యుషషశీరతిమితిమింగిలాదిసత్వసంపాతసంభృతాచ్ఛాదిక
 ధ్వనినిలిననిఖిలచేతనారంబును దటవిధూతపాతవికిరదవిరళపరాగవినిర్భృతద్విరేధ
 కుసుమమంజరీవిశాలలవలీలవంగలుంగలతాలాస్యవిభవంబును బహుభూషదవిరక
 ప్రచారాభిషవణంబును నమేయవాహినీవధూముఖప్రసక్తభూషణంబును నగు మహా
 సముద్రంబు దగ్గఱి తదీయోదరంబున. 155

చ. కనియొ బురంబు నప్రమణి కాంచనసౌధము నత్యుదగ్రసా
 ధనము నసాధ్యశిల్పఘనదారుణసాలము నద్భుతైకన
 జ్ఞనసముదగ్రస్థుట్టము విశాలతరాట్టము నుద్భటారిత
 ర్జనము ననల్పగర్జనసురద్విషదుజ్జ్వలితంబు నిమ్మగన్. 156

మ. కని యత్యుదగ్రలి శంఖ మొత్తుటయు నాకంపించె ధాత్రీతల్లం
 బనిలస్కంధము లేడు చిక్కువడియె న్యాదోనిధు ల్లింజె ఘూ
 ర్జనముం బొందె సురేంద్రలోకములు విన్నంబోయె బాతాళము
 ల్వినియోగంబులు దప్పె భూతచయము ల్స్వీతి న్నితాభాగముల్. 157

ప. ఇట్లు యుగవిగమసమయఘనఘనాఘనకతోరగీర్ణ తరళతసహస్రధైరవం బగునప్రహర
 వంబు కర్ణశూలంబై తాఁకినఁ గనలి దానవులు హలముసలపరశుపట్టిసప్రాసరిహూ
 ముద్గర మునుండి దండ కోదండ కుంతకులిశభల్లభిందిచాల శంఖ శక్తి కర్తరీ కతార
 కుతారలనిత్రతోమరత్రిశూలఖట్వాంగ చక్రచంద్రహాస మహాంకుశ గదాపాశ
 పాహణప్రముఖంబు లగు మహాస్త్ర శస్త్రంబులు పహించి వికటగర్జారవభరంబున
 సంబరంబు పిక్కుటిల్ల నొక్కపెట్ల యప్రహానగరంబు వెడలి తదీయస్యందనంబు
 ఖట్టముట్టి. 158

- మ. ఘనశస్త్రాస్త్రమహాతివర్షము నొగి న్నర్జామహాదంబర
ధ్వనిసంపీతఘనాఘసౌఘనిపతద్ధారాశధారామహా
శనివర్షంబుల ద్వంద్వ మొండఁ బయిపై సంరంభశూభద్గతి
న్వనధుల్ ఘూర్ణిల బిట్టు వానవిపయి న్నర్పించె నొక్కుమ్మడిన్. 159
- క. వాలికెమెఱుంగుదూపులు, నాళీకోదరునిమఱిది నలిదై త్యులమై
గీలింఁచెఁ బేరుపేర, న్నాలమునఁ బడేసికంకపత్రములు వడిన్. 160
- మ. అలుకం దానవు లొక్కయుమ్మడి తడియన్యందనోరుద్యుతి
ఫలనంబు న్నురసిధచారణమహాశ్చర్యంబు గావించుచు
స్లహజ్జోజియు నాకనంబు దిశలుం గాండప్రకాండంబులం
గలయం గప్పి యదల్చి యార్చిరి సమాకంకింప భూతావశుల్. 161
- తే. భయభరంబున వెలవెలఁ బాటి రపుడు, త్రిదశసారథి ధృతి దప్పె లేరు గడవ
బ్రమసియుండినఁ దాన సారథియు రథియు, నగుచుఁ బరిమార్చె నరికోటినర్జునుండు.
క. నిర్జరసారథి యర్జును, దుర్జయవిక్రమము సమదవోహలతయు దోః
భిర్జూభరంబు సారథి, యార్జిత్రముఁ జూచి మిగుల హర్షముఁ బొందెన్. 163
- సీ. అనురు లుద్ధతి శూలహలభిందివాలంబు లడరించి రడఁగించె నర్జునుండు
దైత్యులు దండించి దండశంకులశక్తు లిగిడించి దుడిగించె నింద్రనుతుండు
దైతేయు లేచి ముద్గరగదాంకుశములు పఱిసించి రదలించె ఫల్గునుండు
సురవైరు లల్కఁ దోమరకుంతగుణములు సారించి రెడలించె నవ్యసాచి
తే కణయకంపరఖేటక క్రకచకులిశ, చక్రఖట్వాంగకుద్దాలచంద్రహాస
వివిధశస్త్రాస్త్రములు వైచి రవఘళించె, శుక్రశిష్యుల ద్రోణశిష్యుంము గెలిచె 164
- ప. అయ్యవసరంబున. 165
- కా. జంభారి ప్రభవప్రయుక్తనిబిడజ్యారావగంభీరసం
రంభ భ్రామితగాండివప్రసరదస్త్ర వ్రాతదీప్యత్పరా
సంభిన్నాంగములై సురారితసువు ల్సంగ్రామరంగంబునం
గుంభ ద్రోణము లట్ల బిట్టు గురిసిం ఘోరంబుగా రక్తముల్. 166
- క. చేయునది లేక దయజూలు, మాయాయుద్ధంబు నేయ మదిఁ దలఁచి ధృతిం
బాయక వైచిరి విద్యా, వైయాత్యము మించఁ బరుషపర్వాస్త్రంబుల్. 167
- క. వడిఁ బాము వ్రేలఁగట్టిన, వడువున నలుగడల మునరి వార్వాహంబు
ల్జడివడి కురియఁదొడంగెను, వడవెలుపును లేక పాండవేయునిమోదన్. 168
- మ. బలభిద్ధంసివరంబునం గొనినదీప్యన్తారుతాస్త్రంబుచే

- జలవాహంబులు వట్టజేసి నరుఁ డక్షయ్యప్రతాపంబున
నల్లయం గక్కిరి దాడుకాళ్ళముల నుగ్రస్వాంతలై యేచి దై
త్యులు పార్థం గులికాస్త్ర మేసి యది తోడ్చోఁ ద్రుంచె నాతం డొగిన్. 169
- చ. అనలసమీరణాత్ కములైనమహాస్త్రము లేసి రుద్రుని
దనుజులు గాడ్చుతోఁ బెరసి నల్లడ లొక్కట విస్ఫులింగము
ల్లనకనఁ గ్రాలఁ బావకళిఖ ల్వన ముంచె సురేంద్రనందను
స్సనలి యతం డణించె నవి గ్రహ్మన వారిమహాశుంగంబులన్. 170
- చ. విమిరమహాస్త్ర మేసి రణతీవ్రత సూపీరి దైత్యపుంగవుల్
క్రమమునఁ గన్పె నల్లడల గాఢమహోద్ధతిఁ జిమ్మపీఁకటుల్
తెమలె దికావిచేకమును ధీరతయు న్నెన నెల్లవారికిం
బ్రమసి సురేంద్రసారథియుఁ బాఱఁగ నైచెఁ బ్రతోద మవ్వలన్. 171
- క. రక్షములు పఱవనేరక, మిథ్యాభిమతంబు లయ్యె మెఱు మఱిచి నమి
ద్రధ్యు ధనంజయుఁ గానక, తద్యమునకు లేక యుండఁ దత్సారథియున్. 172
- ప. భయం బంది యర్జున! యెటపోయె దని యెలుంగై త్రి యాహ్వానంబు సేసి తోల్లి జేవా
సురసుమరంబు లనేకంబులు చూచిలిం గాని యిట్టిభయోద్రేకజన్యంబు లగుజన్యంబులు
నూడ వీరు వరజనితపీర్వదర్శితులు గావున వీరినంప్రచారంబు ఘోరంబు, అని పల్కిన
మాతలి నూఱడించి యించుకసేపు మద్భూతావిహారంబు చూడు మని ఫల్గునుండు.
- కా. జంభధ్వంసీవరంబునం గనినయస్త్రింబు న్నన్దసారమున్
శుంభద్విక్రమబాహుదర్పములు సంశోభిల్ల సేసిం దమ
ల్పంభారం బడఁగ్గొ దిశ ల్విపులవై శద్యంబు నొందకా సుర
స్సంభావింప భయంపడంగ దిలిజు ల్పొంగ్రామరంగంబునన్. 174
- మ. జవ మేపాఱఁగఁ గూలె దైత్యతనువు ల్సర్వంసహాపీఠిఁ బొం
డవగాండవధనుఁ ప్రకాండభవకాండ ప్రస్ఫుటోద్బంధతాం
డవపాండీత్యనిశేషనిర్మలకృతాడంబు ప్రతీకంబులై
యచిన్ద్రంబులభంగి నింగి యద్రువన్ హాహానినాదంబులన్. 175
- ప. ఇట్టినినాతకవచులు నిరవిశేషులై మడసిన సుక్రందననందనుండు (తదీయసారీసమా
క్రందనంబు) తత్పురంబులొగికింజని యంతయుం గనుగొని మాతలి కి ట్టనియె. 176
- లే. కనకమయహట్టకుట్టిమకాంత మగుచు, వివిధమణిసౌధములును వస్తువులు గల్గు
నిచ్చరంబునఁ గాఁపుండ కికరమైన, పురమునం జేల నిల్చె నిర్దరఃఖుండు. 177
- ఉ. సామ్రాట్ నిట్టనుం ద్రిదశనాయకుసారథి నిర్జరేశ్వరుం

డివనరాశిలోన సృజియించెను దైత్యభయంబుచేత జే
వావలి కుండ నివ్వర ముదగ్రగతిం దనునూను లంత రా
జీవభవుం బ్రసన్నునిగఁ జేసి మహాబలపీఠ్యవంతులై.

178.

క. ఇందుండఁగ నింద్రాదిక, బృందారకవరులతోడఁ జెనఁకువ నెందున్
గ్రిందుపడకుండఁ దపమున, నందిరి వర మఖిలభువనహననోత్సుకతన్.

179

ప. కావునం దద్విజయార్థంబుగా విజయ నిన్ను వాసవుండు పనిచె, నిమ్మహాసురులు మరు
ద్గరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యులకసాధ్యు లిట్టివారల విక్రమంబునం జంపి పెంపు గాంచి
లివి. భవదీయసత్వసాహసంబులకుం గొలచి యొక్కడి యది యని యర్జునుం బ్రస్తు
తించి మాతలి రథంబు గ్రవ్వుటించె. ఇట్లు నివాతకపచులఁ బరాభవించి భవ్యతేజో
దుర్నిరీక్షుండై పాండవేయుండు మరలి వచ్చువాఁడు ముందట.

180

ఆ. వివిధవృక్షగుల్మవిస్తీర్ణ మై కడుఁ, బొలుపు మిగులు నొకతపోవనంబు
నలివించి త్రళిల్పు మగుపట్టణంబును, నుజ్జ్వలంబు లగుచు నున్నఁ గాంచి.

181

క. సురసారథి ! యిది యెఁవ్వరి, పుర మిమ్మహానీయఘనకపోదివినం బె
వ్వరిది యిది నాదుదృష్టికి, హరహర యతివిస్తయంబు నాపాదించెన్.

182

ప. ఆనవుడు నమ్రహాత్మనకు నాతఁ డిట్లనుఁ దొల్లి పులఁమియు గోవికయు ననునసుర
కాంత లిక్తపోవనంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లత్యుగ్రనియమంబునఁ బద్మగర్భ
నారాధించి తత్ప్రసాదంబునం గనకమయంబై కామగమనం బైనయిష్టరంబునం
దనుసుతు లాహవంబునం ద్రిదశులఁ దొడరి వధ్యులు గాకుండ వరంబు వడసి రిది
హిరణ్యపుర మిందుఁ బొలోమ కాలకేయు లనునసురు లుండుదురు. వీర లింద్రాది
దేవతల కసాధ్యు లనిన నట్లేని యిష్టరంబుమీఁదం దేరు వఱపు మని ఫల్గునుండు
మాతలిం బనిచిన.

183

సీ. సంపర్తమాతరిశ్వమనోహరయమ్ము లగునశ్వములును దివ్యద్విభూతిఁ

జిత్రచంద్రముము సుస్థిరనేమిఘోషంబు నత్యద్భుతంబు లై యంద మొంద

నమరారిపురముపై నాతఁ డుప్పురవీధి నరదంబు వఱసిన ససురవరులు

జెన శతాంగములు వచ్చినహస్తకంబుతోఁ బెరసి యొక్కమ్ముడిఁ బురము పెడలి

తే. యింద్రుఁ డనుబుద్ధి నల్కతో నింద్రతనయాఁ

దాఁకి రార్చుచు నతఁడును దారుణాత్మ

వృక్షజన్యంబు లగుశస్త్రవితతి యేసి

తద్రథాశికి గతినిరోధంబు నేనె

-4

ప. వారును మాయాయుధనిబద్ధులుద్ధు లై తమపురంబులతోడ నంతరిక్షంబునకు నెగసిన

నిశితశరనికరపంజరప్రపాతంబున నూర్ధ్వగతినిరోధంబు చేసి వారి నేలంబడ నేసి
ఫల్గునుండు వీరి నన్యప్రకారంబున జయింపరా దని. 185

సీ. బ్రహ్మాదులును నాత్మ భావించి నిజముగా నేదేవుమహిమంబు లెఱుంగలేదు
భూర్భువస్వర్దుఖంబులు లోక జాలంబు లేదేవుకృపఁ బేర్చి నెలమి చెందు
భక్తి నేదేవునిపాదపంకజములు తలఁచువారల కసాధ్యంబు లేదు
గజరాక్షసాదిమూర్ఖవ్రాతముల నెల్ల నేదేవుఁ డడఁగించి యింపుఁ జెంజ
లే. భక్తవరతంత్ర మేదేవుభవ్యమూర్తి, యట్టిదేవుని హృదయంబునందు నిలిపి
పాశుపతదివ్యబాణంబు పరమసిద్ధి, దొడి ప్రయోగించె ద్రిదశశత్రువులమీఁద.

చ. శరభతరక్షసింహాటినిరేభభద్రమహోక్షపక్షికుం
జరసుయక్షరాక్షసపిశాచమహోరగ భూతరూపము
ల్గునరకిన్నరద్యుచరలోకభయంకరముల్ విచిత్రముల్
పరుసను నుప్పలిల్లి వెనఁ బట్టి గ్రసించె సురారిపీరులన్. 187

ప. ఇన్ద్రిధంబున నరునుండు సురల నఱువదివేలరథంబులవారల హిరణ్యపురనివాసుల
గీటడంచి వచ్చి వానవునకుం బ్రణామంబు చేసిన నతండు నివాతకవచపాలాను
కాలకేమాదిరాక్షసవధప్రకారంబు మాతలివలన విని. 188

క. సురలకు హిత మొనరించితి, ధర కేగుము నిన్నుఁ జూడఁ దద్ధయు వేడ్కన్
ద్వరితపడుచున్నవారలు, హరివిక్రమ! నీసహోదరాదులు పెరిమన్. 189

క. కదనమున నిన్నుఁ దొడరఁగఁ, ద్రిదశమరుల్నిష్ఠసాధ్యదేవాదులలో
నిదు రెవ్వరు లే రనినన్, బదపడి యింక మానవుండు ప్రతియే నీకున్. 190

ఉ. ద్రోణుండు భీష్ముండు గృపుండు ద్రోణసుకుండును గర్జుండున్ రణ
క్షోణి నవశ్యమున్ భవదిషు ప్రహారిన్ మహితానుభావనం
ప్రాణబలాధ్యు లయ్యె నిట రాక్షసు లట్లనె యాదు రింక న
త్రాణుల ధార్తరాష్ట్రుల దురంబున గెల్పుట నీకుఁ బెద్దయే. 191

చ. అని పల్కి వానవుం డనేకమణివిచిత్రపీఠాంబరాధరణంబులు గ్రగట్ట నిచ్చి యనిసిన
నర్జునుం డవసీధివనంబునకు వచ్చి యగ్రజాలకుం బ్రణమిల్లి తమ్ములం గొంగిలించు
కొని ధోమ్యాదులకు నమస్కరించి ద్రౌపది నుపలావించి తక్కినవారలకు యథో
చితంబు నేసి తనవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగించి. 192

క. క్రమమున నమ స్తరిపులన్, నమరమున జయించి యగ్రజన్నని మాన్యున్
బ్రవిమలమతి భర్తాత్మజుఁ, బ్రమదమునన్ విశ్వ మెల్లఁ బాలింపించెన్. 193

ప. ఈయాఖ్యానంబు వ్రాసినం జదివిన వినిన నాయురారోఽన్యైశ్వర్యాభివృద్ధియం
బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు నగును. 194

❖ ఆశ్వాసాంతము ❖

శా. వ్యాపారి ప్రవరాన్వవాయగణనీయప్రాధిగంభీరస
ల్లాపానందితవిశ్వ ! విశ్వభువనాలంకార ! లంకాదిక
ద్వీపానీతసువస్తుత్పత్తనమాధేయాభలక్ష్యప ! వి
ద్యాపాండిత్యవివేక ! నిత్యకృతకృత్యా ! బంధుచింతామణి ! 195

క. ఆర్థినికర్థితప్రద !, సార్థవహపలాభినంద్య ! సంచితధర్మా !
సార్థచరితార్థ ! సంగర, పార్థ ! యశోవర్ధనార్థ ! పరమార్థవిధి ! 196

మాలిని. అచలవిపులధైర్యా ! హరివిద్వత్సపర్యా !
భుచరవినుతకీర్తి ! కామినీహృద్యమూర్తి !
యంచితజనవివేకా ! యూరుజన్మప్రవేకా !
సుచిరశుభవివోది ! సుస్థిరశ్రీప్రమోది ! 197

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బైనహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును
సప్తమాశ్వాసము.

హరవిలాసము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము. — 1953.

ప ద్య కా వ్య ము లు

	ప్రతి 1-కి ద్దు. అ.
అడవిమల్లెలు	... 0 8
అధ్యాత్మ రామాయణము	... 2 0
అనంతనిఘండము, (చందోదర్పణము)	... 2 0
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయామాత్యునిది	... 1 0
అప్పకవీయము, శ్రీ త్రహర్షు	... 5 0
,, శ్రీ గిడుగురామమూర్తిపంతులవిమర్శ	... 0 12
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	... 0 6
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	... 0 4
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	... 0 12
ఆంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు	... 15 0
ఆంధ్రమహాభారతము:—	
ఆదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దచ్చు	... 1 8
,, టీక (పాతది)	... 8 0
ఆదిపంచకము	... 11 4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీ పర్వము	... 7 8
శాంతిపంచకము	... 7 8
ఆది సభాపర్వములు	... 4 0
ఆరణ్యపర్వము	... 4 0
విరాటోద్యోగపర్వములు	... 4 0
భీష్మద్రోణపర్వములు	... 4 0
కర్ణశల్యసౌప్తిక స్త్రీ పర్వములు	... 4 0
శాంతిపర్వము	... 4 0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మాసల, మహా	
ప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	... 4 0
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, మూలము	... 0 3
,, టీకతో	... 0 10
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, శ్రీమల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది	0 12
ఆనందరంగరాట్టండము	... 1 8
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	... 0 6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబ	
నిఘంటువు (నిఘంటుత్త్రయము) కాలిక్రొ	... 2 0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,
 పోస్టుబాక్సు 1372. 292, ఎన్.జే. రోడ్, చెన్నపురి. 1

